

Jaargang 25
Nummer 5
1992

De democraat is een uitgave van de politieke partij Democraten 66 en verschijnt onder de verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redactieraad

Sociale zekerheid gewikt en gewogen

In de vuurlinie

Commen-
taar

2

Een loket?

D66-wet-
houders over
gemeentelijk
sociaal
beleid

4

Politiek in uitvoering

D66 presenteert
zich tussentijds
aan kiezer

6

Samen- werken in Europa

De geringe speel-
ruimte van
Bertens

10

Partij- nieuws

Hoofdbestuur
doet Straats-
burg aan

13

Bijlagen

Agenda

SWB-notitie over
sociale zekerheid

Najaarscongres

Statuten en
Huishoudelijk
Reglement

In de vuurlinie van de politieke vrienden

Heeft u Brinkman gezien samen met van Mierlo in het Capitool? Wat een aardige man is dat toch. Zo ontspannen, zo vriendelijk en redelijk. D66 moet volgens hem natuurlijk niet meer van kabinetsdeelname worden uitgesloten door genadeloos opgeschroefde voorwaarden: "het CDA is veranderd".

Zou het echt? Of is misschien alleen de Christendemocratische strategie ten opzichte van ons heroverwogen? Daar is natuurlijk alle reden toe. Ongeveer het enige waar het CDA en de PvdA het nog over eens zijn, is dat D66 beter wel in dit kabinet had kunnen zitten. Sinds hun uitbanning zijn de Democraten immers opzienbarend in de kiezersgunst gestegen. Bovendien behoeft D66 nu geen verantwoordelijkheid te dragen voor impopulaire bezuinigingsmaatregelen. De beide coalitiepartners zijn, tezamen met de VVD, tot het lumineuze inzicht gekomen dat onze electorale aanwas eigenlijk alleen berust op de mooie, maar politiek vrijblijvende verhalen van Van Mierlo. Die kan dus maar beter ingepakt worden als minister in een over inkomensverhoudingen en onderlinge competenties rollebollend kabinet. Daar komt bij dat D66 best wel eens nodig zou kunnen zijn om een CDA-VVD combinatie aan een meerderheid te helpen. Deze behoudende partijen verheugen zich niet op een mogelijke afhankelijkheid van D66, maar houden er wel rekening mee. Het opnemen van D66 in zo'n coalitie zou overigens de concurrerende partijen ten goede kunnen komen: D66 zou er zeer waarschijnlijk intern verdeeld over raken en weer de meeste stemmen gaan verliezen aan de dan oppositionele PvdA. Kortom, onze partij zal na een eventuele verkiezingsoverwinning goede argumenten moeten hebben om "het landsbelang" te trotseren en niet in deze politieke valkuil te stappen.

Opmerkelijk genoeg gaat het versoeperde uitnodigingsbeleid van onze Christendemocratische vrienden gepaard met nogal forse inhoudelijke kritiek. Amice Brinkman noemt ons in een academische rede voor studenten een op welvaart gerichte yuppiepartij die individualisering als het hoogste goed beschouwt. Hij ziet daarbij gemakshalve de (op onze laatste congres

nog eens bevestigde) vijftienvijf jaar lange rode Democratische draad over het (wetenschappelijke) hoofd: de kwaliteit van de samenleving, het milieu, welzijn, werkgelegenheid, zorg, cultuur etc. gaat voor ons sinds jaar en dag boven eëdimensionale welvaarts-groei.

Individualisering is trouwens niet ons grootste ideaal, maar een geconstateerde maatschappelijke ontwikkeling. Natuurlijk is de mens ook voor D66 een sociaal wezen. Wij geven alleen vaak de voorkeur aan individuele keuzevrijheid boven verkeerde of onnodige door de overheid opgelegde normen (vgl. abortus, euthanasie, gelijke behandeling).

Volgens amice Lubbers voert D66 een vormeloze oppositie zonder inhoudelijke alternatieven. Onze partij doet hem denken aan de sigaar van zijn opa. Toen diens mooie rookwolken verdampt waren, was er ook niks veranderd. Wat een vondst van iemand die zelf het ene rookgordijn na het andere ophangt om het schrijnende gebrek aan vorm en inhoud van zijn ruzieënde regeringsploeg te verbloemen.

Het D66 succes roept ook op lokaal niveau weerstanden op. De anti-D66 strategieën komen daar vooral neer op het in discredit brengen van onze wethouders. Toegegeven, dat lukt soms te gemakkelijk, ook door de principiële houding van de D66-ers. Hoewel vele D66-bestuurders uitstekend functioneren, is er een feuilleton van snevende D66-wethouders ontstaan, waarvan we nu wel genoeg afleveringen hebben gehad.

Ondanks alle vriendelijke woorden zien de gevestigde partijen onze electorale successen met lede ogen aan. Als oppositie ontvangen we schimpscheuten. Als bestuurders komen we in de vuurlinie. Daar moeten we ons danig tegen harnassen. Vooral als we aan een volgend kabinet deelnemen.

Bob van den Bos

"Het huishoudelijk reglement in zijn oude vorm was bedoeld voor een kleine partij, uit de tijd dat de Adviesraad zo'n beetje het enige communicatiemiddel binnen de partijstructuur was. Nu D66 veel meer fracties, leden en werkgroepen heeft, is het tijd voor een nieuw reglement." Pieter Fokkink is voorzitter van de reglementencommissie die zich sinds ongeveer twee jaar bezighoudt met het functioneren van de statuten en reglementen van D66. Het ei waarop intensief is gebroed gaat in deze De Democraat als 'definitief ontwerp' mee in de vorm van een bijlage.

Pieter Fokkink is Statenlid in Overijssel, waar hij negen jaar lang voorzitter van de fractie is geweest. 'Actief D66-vertegenwoordiger' zou een eufemisme zijn voor Fokkink, die o. m. lid van het Hoofdbestuur en van de Adviesraad, secretaris van de gewestraadsfractie in Twente, lid

van enkele SWB-werkgroepen en voorzitter van de rapportagecommissie en de kandidaatstellingscommissie is geweest. Ook heeft hij teksten geschreven voor het PSVI.

"De opstellers van het oude reglement, uit 1976, hadden zich vooral gericht op het landelijk niveau van D66. De regio's en de afdelingen kwamen pas helemaal achteraan ter sprake. De grote heropleving van D66 uit die tijd gold vooral op landelijk niveau. Maar toen later de partij ook lokaal groeide, ontstond de behoefte deze situatie zo goed mogelijk in de statuten en reglementen vast te leggen."

Bij het wijzigen van de reglementen heeft de commissie sterk rekening gehouden met het feit dat de participatie van D66-leden in de verschillende afdelingen sterk uiteenloopt. Aangezien voor sommige partijtaken in de regio weinig mensen warm te krijgen zijn, zijn enkele onderwerpen in de reglementen dan ook bewust open gehouden. "Afdelingen zullen met deze flexibeler reglementen beter uit de voeten kunnen. Bovendien is de regelgeving vereenvoudigd. In één oogopslag is nu duidelijk wat de mensen bijvoorbeeld te doen staat bij landelijke, regionale en plaatselijke verkiezingen", zegt Pieter Fokkink.

SWB-stuk pleit voor herintreding in arbeidsproces

Betaalde baan staat centraal in nota sociale zekerheid

Sociale zekerheid is het onderwerp van de nota die de Stichting Wetenschappelijk Bureau (SWB) van D66 momenteel aan de partij voorlegt als discussiestuk. De belangrijkste stelling in de nota is dat het uitkeringsstelsel er meer op gericht moet zijn mensen (weer) aan een betaalde baan te helpen. Het SWB-rapport vindt u in zijn geheel als bijlage in deze Democraat.

Het uitgangspunt van het rapport is arbeidsparticipatie. Bij de culturele opvattingen van nu biedt deelname aan het betaalde arbeidsproces de meeste kansen voor actieve deelname aan het maatschappelijk leven. Daarmee is niet gezegd dat het voor mensen direct noodlottig is als zij geen betaalde baan hebben. Evenmin wordt bedoeld dat vrijwilligerswerk niet in meerdere opzichten van groot nut is. Onbetaald werk wordt vooral gezien als een goede aanvulling op bijvoorbeeld een studie of op werkervaring, om daarmee de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

het systeem van sociale zekerheid te kunnen behouden, moet het aantal werkende mensen relatief sterk stijgen. Arbeid is als cultureel begrip in de loop der jaren sterk veranderd. Vroeger werd arbeid weinig positief gewaardeerd, het was een noodzakelijk kwaad om te overleven. Nu speelt werk een veel belangrijker rol in de deelname aan het maatschappelijk proces. Het huidige sociale zekerheidsstelsel werkt voor veel mensen juist remmend om weer aan het arbeidsproces deel te nemen. De verschillende instanties keren geld uit terwijl ze weinig contacten onderhouden op de arbeidsmarkt. In

Bij politieke discussies over sociale zekerheid moet arbeidsparticipatie altijd de hoofdrol spelen, meent de projectgroep die de nota heeft samengesteld (waarin Maarten Engwirda voorzitter is, Christiaan de Vries actief is als directeur van SWB en Bert Bakker redacteur is). Sociale zekerheid was ooit voornamelijk bedoeld als voorziening voor mensen die tijdelijk niet in staat waren te werken. Nu worden steeds meer voorzieningen gecreëerd, waarvan steeds meer mensen gebruik maken, wat steeds meer belast, waardoor een neergaande spiraalvorming optreedt in de werkgelegenheid. Om

de discussienota wordt gepleit voor herintreding van mensen door het huidige stelsel opener te maken en door het te perfectioneren. Op die manier kunnen dwangmiddelen grotendeels achterwege blijven. Personen die een uitkering hebben, zouden zich tot één loket moeten kunnen wenden voor zowel het aanvragen van een uitkering als het inschrijven voor werk. De loketist verricht dan geen standaardhandelingen, maar bekijkt voor iedere persoon apart wat de beste manier is om voor hem of haar te bemiddelen op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld via arbeidsvoorzieningen, stages of herscholing. De nota is uitdrukkelijk geen banenplan. De samenstellers hebben zich bewust eenduidig op de sociale zekerheid gericht. Op micro- en op macro-economisch niveau is uiteengezet hoe arbeidsparticipatie het beste kan worden vergroot.

In de nota wordt een op de regio gericht herverdeling van werk voorgesteld, waarbij instellingen als het arbeidsbureau nauwer samenwerken met het bedrijfsleven en met uitzendbureaus. Een mogelijkheid is dat deze samenwerkende diensten contractfinanciering voor arbeidsvoorziening krijgen, waardoor ze sterk worden gestimuleerd mensen aan het werk te helpen. Om doelmatigheid te bevorderen moeten deze diensten per regio worden opgezet. Op deze manier kunnen mensen (weer) worden gekwalificeerd voor de arbeidsmarkt.

Momenteel worden te weinig stappen ondernomen om mensen weer aan een baan te helpen. Sommige mensen verliezen de lust om naar een baan te zoeken omdat zij geen duwtje in de rug krijgen. Andere mensen moeten vaak maanden wachten op een herkeuring om weer aan het werk te mogen. Dit ziekmakende proces van het huidige sociale-zekerheidsstelsel, dat weliswaar met goede bedoelingen is ontwikkeld, dient te veranderen. Een terugkeer op de arbeidsmarkt moet het wachtwoord zijn voor politieke discussies over sociale zekerheid.

Plan sociale zekerheid leidt tot regionale scepsis

Veel gezichten achter één loket

De discussie rond sociale zekerheid is er een met veel mooie woorden. Ook D66 ontkomt daar niet aan, met woorden geïnspireerd door solidariteit en eigen verantwoordelijkheid. Het systeem voor sociale zekerheid - en daar komen de mooie woorden - moet een rechtvaardig en rechtszeker systeem zijn, dat mensen activeert om terug te keren in het arbeidsproces met behoud van eigen zelfstandigheid. Wat kunnen lokale politici concreet doen op het gebied van sociale zaken en werkgelegenheid? De Democraat sprak met drie wethouders van een kleine, middelgrote en grote gemeente.

Breukelen is met 13.500 inwoners een kleine plaats, waar D66 met drie raadsleden de tweede partij is na het CDA met vijf raadszetels (in totaal 15 raadsleden). Marjo van Dijk zetelt sinds 1978 in de gemeenteraad voor D66, vanaf 1986 als wethouder. Haar portefeuille omvat naast Sociale Zaken ook Welzijn, Cultuur, Minderheden, Onderwijs, Sport en Recreatie, Volksgezondheid, Emancipatie en Monumentenzorg. Marjo van Dijk: "De beleidsvrijheid is eigenlijk erg klein. Wij hanteren de regels vrij stringent. Je hebt immers recht op sociale zekerheid, maar daar staan plichten tegenover. In een kleine plaats kun je iedereen intensief begeleiden en hercontroles bij uitkeringen met een zekere frequentie uitvoeren. Als ik dat vergelijk met grote steden, dan zie je dat je daar langer een uitkering kunt hebben. Ik vind dat gevoelsmatig onrechtvaardig, want het is een vorm van rechtsongelijkheid. Maar ja, je kent iedereen in Breukelen bij wijze van spreken persoonlijk. Dat is vaak ook erg moeilijk. Ik vind het erg beklemmend als ik zie dat cliënten in de zomermaanden (zwart - red.) bijverdienen."

Eén loket

D66 wil komen tot een nieuwe uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid, waarin de mens centraal staat. Feitelijk zou je met wensen, problemen en vragen je moeten kunnen wenden tot een persoon: één loket voor verschillende organisaties. Een fraai streven. Hoe pakt dat in de praktijk uit? Ernst Reinhardt, raadslid in Zwolle (98.000 inwoners) sinds 1978 en wethouder van Sociale Zaken sinds 1990 is sceptisch. "Je ziet heel vaak dat er een enge invulling wordt gegeven aan die gedachte. Wij proberen in Zwolle te komen tot één telefoonnummer voor bevolkingszaken, nutsbedrijven, bouwvergunningen en noem het maar op... We hebben een proef in twee wijken, het is maar een pril begin. Ik vind dat het wenselijk is om goedwillende

cliënten vlot te helpen, liefst in een gebouw. Maar je kunt niet alle deskundigheid verenigen in één persoon. Het is al heel wat als het arbeidsbureau en de sociale dienst hun klokken gelijk zetten. Zo is bijvoorbeeld het rapporteren van arbeidsbureau aan de gemeente hier sterk verbeterd." Ook Marjo van Dijk ziet niet veel mogelijkheden voor één loket. "Als je al zou kunnen komen tot één loket voor de burger, dan zitten er straks heel erg veel radertjes achter dat ene gezicht..."

Muren slechten

Een heel ander geluid komt van Henk Bastiaan uit Kampen. Hij is 18 jaar raadslid (waarvan in de jaren zeventig vier jaar wethouder). Sinds 1990 beheert hij de portefeuille Welzijn, Sociale Aangelegenheden en Werkgelegenheid. Dit is verder aangevuld met Sport, Recreatie, Woonwagengebeid en Sociale Vernieuwing. Kampen heeft 32.000 inwoners. Op het gebied van sociale zaken en werkgelegenheid werkt Kampen samen met Genemuiden en IJsselmuiden. Henk Bastiaan: "Er bestaan al tientallen jaren muren tussen arbeidsbureaus en sociale zaken. Die schotjes moeten geslecht worden. Ik ben daar een enorme voorstander van... en ik geloof er ook in. Toch vind ik dat je erg moet oppassen. Het gaat om twee culturen. Eén loket zal alleen maar goed functioneren als je mensen erachter hebt, die meer naar de cliënt kijken dan naar de stoel waar ze op zitten. Wij streven ernaar om de intake

van sociale dienst en arbeidsbureau te integreren. We willen dat op 1 januari 1993 gerealiseerd hebben. Dan ontstaat er de bijzondere situatie dat ambtenaren gaan werken onder de verantwoordelijkheid van de directeur van het arbeidsbureau. Cliënten hebben straks met een persoon te maken, de zogenaamde ITB-er (Integrale Traject Bemiddeling). Ik geloof dat Kampen hier vrij ver mee is, wij zijn een van de eersten in het land."

Allerzwaksten

Met dezelfde overtuiging als waarmee hij het 'één-loket-beleid' toelicht, spreekt Bastiaan enthousiast over werkgelegenheidsbeleid. Hij doelt daarmee op specifiek doelgroepenbeleid. "Ik wil aan de rand van de samenleving werken en besturen. Ik zoek de

problemen op, ik heb altijd de keuze gemaakt voor de allerswaksten. Zo heb ik een werkgelegenheids-project opgestart voor woonwagengedwongen. Een ander voorbeeld van specifiek beleid is dat voor kunstenaars. Ongeveer tien procent van onze werklozen zijn kunstenaars (in Kampen is een kunstacademie gevestigd, red.). Een moeilijke groep: zij zijn doorgaans niet bereid om snel ander werk te accepteren. Er is een voorwaardenscheppend beleid (zorgen voor ateliers en dergelijke) maar ook concrete afspraken dat kunstenaars minimaal 20 uur per week in hun onderhoud moeten kunnen voorzien op een andere wijze. Wat wij voor hen doen is op het randje van wat juridisch mogelijk is, maar het is wel gedaan in overleg met het Ministerie." Internationale belangstelling (tot uit China) is er voor het Breman-project in Kampen, waarbij zo'n 40 gehandicapten met een AAW-uitkering zijn geplaatst in een industrieel bedrijf. Bastiaan: "Het gaat om mensen die van de wieg tot het graf op een uitkering zouden zijn aangewezen. De gemeente betaalt de begeleiding. In de praktijk functioneren de gehandicapten bijzonder goed. Er is een grijs gebied tussen mensen die niet in aanmerking komen voor sociale werkvoorziening en dagopvang voor ouderen. Ook voor die groep proberen wij beleid te maken. Wij stellen binnenkort een grote boerderij beschikbaar waar zes van die mensen gaan wonen en twaalf mensen gaan werken."

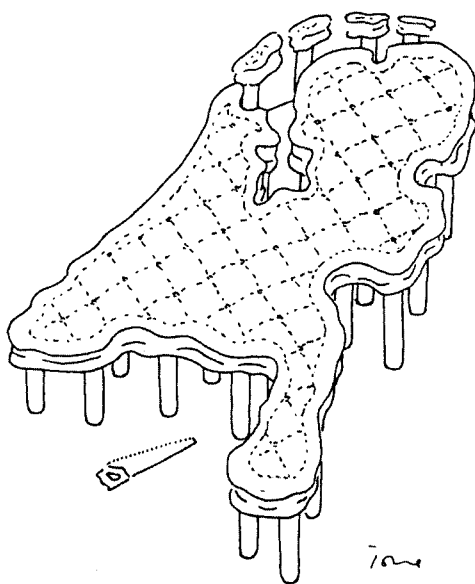
Cliëntgericht

Die grensverleggende werkwijze spreekt Ernst Reinhardt wel aan. "Natuurlijk probeer je te gaan tot de grenzen van wat juridisch mogelijk is." Reinhardt noemt twee voorbeelden hoe het beleid (ondanks scepsis over een loket) toch meer cliëntgericht kan worden gemaakt. "Ik heb een overleg ingesteld dat twee keer per jaar over het beleid praat. Groeperingen van minima hebben vertegenwoordigers in dat overleg. Een ander voorbeeld is een klankbord-groep van cliënten van de Sociale Dienst, waarvan we de leden hebben geworven door te adverteren in de krant. Dit klankbordgroepje komt zes tot acht keer per jaar bij elkaar, met bijvoorbeeld het doel alle voorlichtingsuitingen te toetsen. Komt de boodschap wel over? De regels zijn zo moeilijk... Ik pleit ook voor een voorlichtingsbeleid waarbij nieuwe, ongewone middelen worden ingezet. Je zou -bij wijze van spreken- voorlichting moeten geven via de melkman..."

Peter van den Besselaar

Rapport SWB onduidelijk over vergroting arbeidsaanbod

Het is zaterdag 9 mei. Terwijl Boris Dittrich, deelgemeenteraadslid van D66 in Amsterdam, in het Utrechtse Zeezicht in het programma Spijkers met Koppen verslag doet van zijn stage bij de Amsterdamse politie, komen in een belendende zaal 180 D66-ers bijeen om te discussiëren over het rapport van de SWB-projectgroep "sociale zekerheid". Mark Geers bezocht voor de Democraat de werkconferentie.

Erwin Nypels verzorgt als dagvoorzitter het welkomstwoord en Bert Bakker verzorgt - als lid van de SWB-projectgroep - een inleiding waarin hij kort de inhoud van het rapport schetst. Het rapport poogt lijnen uit te zetten waarlangs D66 zich zou kunnen voortbewegen op het brede terrein van de inkomenspolitiek, ons sociaal zekerheidsstelsel en het arbeidsmarktbeleid. Centrale doelstelling waaraan de projectgroep haar ideeën probeert te toetsen is de bevordering van de arbeidsparticipatie. Als lid van de projectgroep klinkt het me allemaal vertrouwd in de oren. Ik ben benieuwd naar de opvattingen van Den Broeder, onafhankelijk lid van de Sociale Verzekeringsraad (en PvdA-er), die als co-referent zal optreden. Opvallend vind ik - het zal later nogmaals door Erwin Nypels worden opgemerkt - de brede politieke consensus die hij constateert. De opvattingen van D66 sporen naar zijn idee op hoofdlijnen met die van PvdA, CDA en VVD. Alle politieke partijen willen een grotere nadruk op de spoe-

dige terugkeer van uitkeringsgerechtigden naar het arbeidsproces, een vereenvoudigde regelgeving in de sociale zekerheid, een doelmatiger en doorzichtiger uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid en handhaving van in ieder geval een minimumniveau aan sociale bescherming. Ik moet hem gelijk geven, al gaat mijn belangstelling met name uit naar de verschillen tussen al die partijen. Ik ga er van uit dat ook de kiezers zich juist door de verschillen zullen laten leiden. In feite signaleer ik één belangrijk kritiekpunt van Den Broeder op het ter discussie staande rapport: hoe denkt D66 de vraag naar arbeid nu eigenlijk te vergroten, zodat al die mensen die de arbeidsmarkt zullen gaan betreden er ook daadwerkelijk in zullen slagen om aan het werk te komen? Den Broeder stelt de vraag maar blijft in mijn ogen - helaas - het antwoord schuldig. Juist dit punt blijkt ook de later op de dag geformeerde werkgroepjes danig bezig te houden. Het feit dat het rapport geen uitspraken doet over vormen van arbeidsduurverkorting wordt door sommigen duidelijk als een tekortkoming ervaren. Een ander punt van zorg - al proefde ik gemengde gevoelens - betreft de door de projectgroep geformuleerde afwijzing van het zogenaamde "mini-stelsel" in de sociale zekerheid. Door een aantal deelnemers wordt het afsluiten van de discussie hierover als "een brug te ver" beschouwd. 'Toch niet zo enerverend als een stage bij de Amsterdamse politie', denk ik na afloop van de werkconferentie. Geen zinderende discussies, maar wel nuttig, al was het maar voor het trekken van één conclusie: wat is het prettig als iedereen zijn mond gewoon durft open te doen.

Mark Geers
beleidsmedewerker Sociale Zaken en Werkgelegenheid Tweede-Kamerfractie D66

Politiek in uitvoering

In de tweede week van september zal D66 in zoveel mogelijk gemeenten en provincies activiteiten organiseren onder het motto 'D66 Politiek in Uitvoering'. De D66-presentatie is een uitwerking van verschillende lokale initiatieven om ook tussen verkiezingen in de kiezer op te zoeken.

Op 28 april ging het Hoofdbestuur van D66 accoord met een voorstel van de tijdelijk ingestelde PR-commissie om in de tweede week van september een tussentijdse presentatie van D66 aan de kiezers te organiseren. Het idee achter de actie is om nu D66 alweer twee jaar lang groter dan ooit is vertegenwoordigd in de gemeenteraden, halverwege de raadsperiode een balans op te maken van het raadswerk. Om D66-initiatieven onder de aandacht te brengen en om de mensen te vragen naar suggesties, ideeën of klachten die tot de komende verkiezingen een rol kunnen spelen.

Alle D66-afdelingen, regio's en fracties zijn inmiddels aangeschreven met het verzoek mee te doen aan het project, de regionale campagnecoördinatoren zijn bijeen geweest en het PSVI heeft een dag georganiseerd voor plaatselijke campagneleiders. De bedoeling is dat de afdelingen zelf een of meerdere activiteiten organiseren in de periode van 7 tot en met 12 september: werkbezoeken door raadsleden en wethouders, symposia over lokale politieke problemen, enquêtes onder de bevolking, panels en ombudslijnen. Het project Politiek in Uitvoering zal landelijk ondersteund worden door publiciteitsmateriaal, voorlichting over D66 en het lokaal en regionaal bestuur en een advertentiecampaigned. Voor de actie is een speciaal kaartspel gemaakt, DEBAT 66, voor afdelingen die aan de actie meedoen. Eind augustus verschijnt een Democraat-special met informatie over alle activiteiten. Ook zal D66 op radio en TV uitgebreid aandacht besteden aan de actie. De D66-Kamerleden bezoeken zo veel mogelijk plaatsen.

Tijdens en rond de D66-presentatie wordt een ledenwerfcampagne gehouden, gericht op de vaste kiezersaanhang van de partij. Deze campagne is een verlengde van de actie 'D66 op naar 2000' die momenteel loopt. Tweeduizend actieve D66-ers zijn aangeschreven om voor 1 juni 2000 nieuwe leden te werven onder collega's en kennissen. De actie lijkt redelijk succesvol te verlopen. Het enthousiasme over de begeleidende dagblad-voorga-gina's is groot, al valt het aantal reacties nog tegen. Van de contributie van

de nieuw aangemelde leden zal een aanzienlijk deel gebruikt worden voor de ondersteuning van het project D66 Politiek in Uitvoering. Het landelijk secretariaat heeft een informatie-nummer ingesteld voor vragen over de ledenwerving en de D66-presentatie in september: 070 3837475 (pieptoon) 34. De coördinator op het secretariaat is Jan Dirk Sporkkereef.

Hoeksche Waard

De afdeling Hoeksche Waard van D66 organiseerde in april als voorbereiding op de projectweek in september een speerpuntenactie. De afdeling zette in vier gemeenten 3000 D66-folders uit. De respons was het hoogst in de gemeente Cromstrijen, waar D66 vlak na de actie een afdelingsvergadering hield. Afdelingsvoorzitter John Stuurman: "Met het oog op de verkiezingen in 1994 willen we nu het kader versterken en nieuwe leden aantrekken. Daarom hebben we als proef deze actie opgezet. Uit de reacties blijkt dat folderen alleen niet voldoende is. Ik denk dat je de mensen persoonlijker moet benaderen en dat je in ieder geval iets moet organiseren rond zo'n actie. Wij hebben drie maanden geleden het initiatief genomen om met de andere partijen een politiek café te organiseren. Daar zijn Jacob Kohnstamm, Wallage en Franssen al op bezoek geweest. Die discussie-avonden zijn zeer in trek. Dat komt de politiek ten goede."

Wethouders

Hugo Versloot uit Hilversum sluit voorlopig de rij van D66-wethouders die de afgelopen maanden sneuvelden. 'D66-ers zijn niet zo pluche-vast', concludeerde D66-voorzitter Ries Jansen toen de achtste van de ruim zeventig lokale D66-bestuurders opstapte. Een verband tussen de wethouderscrises in de verschillende steden lijkt moeilijk te leggen. Wel liggen vaak heikele politieke conflicten aan de val van D66-bestuurders ten grondslag. Voor Kernkamp en Ter Riet was dat het doortrekken van de sneltram door de binnenstad van Utrecht. Van der Stok in Alkmaar en Vlaanderen in Den Haag raakten in de knel bij het zoeken van een oplossing voor de vuilverbranding. Wethouder Ter Baak verbond haar consequenties aan een motie van treurnis over haar afhandeling van de restauratie van 'Red, yellow and blue'. In Haarlem hing tot zijn vertrek de bebouwing van het Enschedé-complex als een molenstein om de nek van wethouder Marselje. In Utrecht leidde het vertrek van de D66-wethouders tot een wijziging van de samenstelling van het college. In Amsterdam, Den Haag en Alkmaar is de vrijgevalen wethoudersstoel inmiddels weer bezet door een D66-er. Hoe zwaar is de overgang van oppositie naar het college? En, op welke problemen stuiten D66-ers bij het omgaan met macht? In het volgende nummer van De Democraat een uitgebreide reportage over D66 en het lokaal bestuur.

de Democraat

D66 wil electorale groei in ledenaantal
Twee acties moeten 5500 leden onbreken

Overleeft de Nederlandse verzorgingsstaat?

De financiële ruimte voor het steeds toenemende beroep op de verzorgingsstaat moet komen uit economische groei van de marktsector, want daar wordt het geld verdiend. De overheid moet bezuinigen en doet dat, uiteraard, op haar eigen terrein: gezondheidszorg, bejaardenwerk, uitkeringen aan niet-productieven. Maar het middel blijkt momenteel erger dan de kwaal. Vraag maar in de verpleging en aan het onderwijs. Een groot probleem. Gelukkig bekijk ik het van een andere kant.

Onze boeren, fabrieken en handel werken steeds efficiënter, steeds minder mensen produceren steeds meer consumptiegoederen. Voor het milieu moeten we zelfs minder gaan consumeren en produceren. De Nederlandse verzorgingsstaat zal op het materiële vlak zeker genoeg hebben om te overleven, daarvoor zullen steeds minder mensen nodig zijn. Op een ander terrein is gelukkig nog genoeg schoon, nuttig en leuk werk: bijvoorbeeld onderwijs, kinderopvang, gezondheidszorg, kunst en cultuur.

Kortom, financieel is er een probleem, materieel is er overvloed. Knoop je dat aan elkaar, dan komt de oplossing er vanzelf uitrollen.

Het roer moet radicaal om: meer uitgeven aan genoemde 'inproductieve' sectoren, ten koste van de marktsector. Wat is daarvan het resultaat? Een versterking van de immateriële verzorging in Nederland en vermindering van de materiële consumptie. Precies wat D66 wil. En de internationale concurrentie dan? Wij zullen efficiënter worden en dus beter kunnen concurreren, dat is een economische wet.

Er is maar één manier om de verzorgingsstaat gegarandeerd om zeep te helpen, het beproefde recept van de

crisis uit de jaren dertig: bezuinigen tot de armen er dood bij neer vallen. Ofwel, de Lubbers-Kok-Duisenberg-lijn. Het milieu stelt grenzen aan onze welvaart, de kunst is die schaarse welvaart eerlijk te verdelen. Inderdaad, een pleidooi voor nivellering en basisinkomen.

Freek Atsma

partijpers

Publiciteit

Politiek en publiciteit horen bij elkaar. Het is gewaagd om te stellen dat een goed politicus de publiciteit ook goed kan bespelen... Aan de andere kant durf ik de stelling aan dat de publiciteit niet om een goed politicus heen kan. Het is frappant dat -provinciaal en lokaal- politieke partijen zelden een actief communicatiebeleid voorstaan. Voor effectieve communicatie is herhaling van de boodschap en een regelmatige confrontatie met de doelgroep essentieel. Politici mopperen wel graag op journalisten, want die "schrijven niet over belangrijke zaken", maar alleen over controverses en problemen. Tussen politiek en publiciteit bestaat een haat-liefde verhouding.

De statenfractie van Noord-Holland wil ieder jaar rond valentijnsdag een publiciteitsactie houden. In het blad Voor de D'Raad schrijft Denise Abbas hierover. Statenleden bezoeken (soms met plaatselijke leden) organisaties die zij in het publicitaire zonnetje willen zetten. Het gaat vooral om maatschappelijk nuttige organisaties die aanvullend zijn op falend of ontbrekend overheidsbeleid. Dit jaar stonden centraal: een Surinaamse ouderengroep die werkt aan alternatieve huisvesting, Buddy-vrijwilligers bij ziekte- en stervensprocessen van Aids-patienten, een vogelwerkgroep die een 'meetlat' heeft ontwikkeld voor de voor- of achteruitgang van de natuur en een project waarbij personeel ADV-gelden ter beschikking stelt voor het recyclen van oude koelkasten. Het artikel (in het april-nummer) geeft 'gulden regels' waarop gelet moet worden bij de opzet van zo'n actie. Bijvoorbeeld: wees eerlijk en maak duidelijk dat het je te doen is om politieke profilering. De resultaten (meetbaar, want artikelen zijn te tellen) zijn erg goed. Dit initiatief verdient het om als voorbeeld-project te fungeren. Het is kortzichtig om alleen de publiciteit te zoeken als er verkiezingen voor de deur staan. Overigens is Voor de D'Raad ter kennismaking gratis op te vragen: telefoon 070-3858303.

Peter van den Besselaar

D66 op naar 2000

De ledenwerfactie 'D66 op naar 2000' die momenteel wordt gehouden, levert weliswaar veel positieve reacties op maar weinig concrete resultaten. Het aantal nieuwe leden dat de campagne tot nu toe heeft opgeleverd, is nog opmerkelijk laag.

De 2000 actieve D66-leden die onder meer met behulp van drie speciale dagbladen dringend worden verzocht in hun familie-, vrienden- en werk-

kring leden te werven, laten het met de geringe aanwinst van ongeveer 200 nieuwe leden vooralsnog afweten. Schuldgevoelens over hun passieve houding kunnen de aangeschreven leden echter nog steeds afkopen met de speciale antwoordkaarten die de actie begeleiden. Gebruik dus die antwoordkaarten en trek de mensen over de streep!

**"Pas toen mijn
moeder naar
verpleegtehuis
begreep ik het
hard die acties
nodig waren"**

Sociale zekerheid Statuten en huishoudelijk reglement

Congresdocument ten behoeve van de Algemene Ledenvergadering op 28 november 1992

Democraten 66, Den Haag, juni 1992

Ten geleide van het hoofdbestuur

Na de discussie tijdens het voorjaarscongres over de duurzame ontwikkeling zal de partij zich dit najaar buigen over het tweede belangwekkende onderwerp: de sociale zekerheid. De commissie Engwirda presenteert in dit nummer van De Democraat haar rapport, getiteld Arbeid, sociale zekerheid en inkomen. Deze nota zal uitgangspunt zijn voor de discussie in de afdelingen en regio's die de komende maanden plaats zal vinden.

In De Democraat van juni presenteert het hoofdbestuur een aantal aanbevelingen over hetzelfde onderwerp. Deze aanbevelingen zullen de basis zijn voor het hoofdstuk sociale zekerheid in het nieuwe verkiezingsprogramma, dat in november 1993 aan de partij zal worden voorgelegd. De aanbevelingen kunnen worden geamendeerd tijdens het najaarscongres.

Aanvankelijk was het de bedoeling het najaarscongres op 23 en 24 oktober te laten plaatsvinden. Dit zou hebben betekend dat de

discussie over de sociale zekerheid en over het andere onderwerp, de wijzigingen van statuten en huishoudelijk reglement, in de vakantiemaanden gevoerd zou worden. Dit om de termijn voor amendementen te halen die op 2 september zou aflopen. Het hoofdbestuur heeft nu na ampele overweging besloten het congres te verplaatsen naar zaterdag 28 november, in Nijmegen.

Daarmee verschuift ook de inzendtermijn voor de amendementen op beide grote congresonderwerpen met een maand naar 1 oktober. Iedereen wordt verzocht voorstellen en ideeën over het SWB-stuk te ontwikkelen. Het hoofdbestuur is van mening dat beide onderwerpen gebaat zijn bij een gedegen inhoudelijke discussie en ruime inbreng vanuit de partij. Voor die discussie is nu aanzienlijk meer gelegenheid. Een aantal leden van de SWB-werkgroep sociale zekerheid en van het hoofdbestuur hebben zich inmiddels bereid verklaard de stukken desgevraagd toe te lichten tijdens afdelings- of regiovergaderingen. Sprekers kunt u aanvragen bij het Landelijk Secretariaat, 070-3858303.

Wij wensen de D66-ers in de komende maanden een goed debat toe.

Het hoofdbestuur.

AGENDA ALV - 55

Zaterdag 28 november 1992, Nijmegen	10.30 uur Toespraak partijvoorzitter	13.50 uur Sociale zekerheid - deel 1
9.30 uur Opening door partijvoorzitter Benoeming notulen- en stem- commissie Toelichting stemprocedure	10.45 uur Kandidaten besturen en commissies: - presentatie - opening stembussen	15.00 uur Toespraak voorzitter Tweede-Kamerfractie
9.40 uur Financiën: - jaarrekening - begroting	11.00 uur Wijzigingsvoorstellen statuten en huishoudelijk reglement	15.30 uur Sociale zekerheid - deel 2
10.00 uur Internationale partijvorming, discussie	13.00 uur Lunchpauze	16.30 uur Uitslag stemmingen
10.20 uur Voortgang duurzame ontwikkeling	13.30 uur Actuele politieke moties	16.45 Sluiting vergadering

ARBEID, SOCIALE ZEKERHEID EN INKOMENS

Rapportage van de projectgroep Sociale Zekerheid van de SWB D66

Voorwoord

In het kader van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D66 (SWB) heeft een projectgroep, bestaande uit een vijftiental deskundigen zich beziggehouden met de analyse van de problematiek van de sociale zekerheid. De projectgroep schetst in deze rapportage de hoofdlijnen van een beleid, gericht op het samenstel van arbeid, inkomens en sociale zekerheid.

Het trefwoord is ook in dit rapport: arbeidsparticipatie. Met andere woorden, het gaat erom zoveel mogelijk mensen over de brug en aan het werk te helpen. Dit alles binnen het gegroeide raamwerk van de verzorgingsstaat. Deze is als institutionele voorwaarde voor bestaans- en rechtszekerheid een groot goed dat behouden dient te worden.

Voorts zijn we, gedurende de maanden dat aan deze rapportage werd gewerkt, ons er voortdurend van bewust geweest dat een beschouwing van de sociale zekerheid zou moeten plaatsvinden in het brede bestek van een analyse van de verzorgingsstaat. Gegeven de opdracht meende de projectgroep zich te moeten beperken. Dit geldt tevens voor een nadere uitwerking van het vraagstuk van de werkgelegenheid in uitgebreide zin. Binnen het wetenschappelijk bureau worden initiatieven voorbereid die moeten leiden tot deze uitgebreide analyses.

Deze rapportage moet worden beschouwd als een kwalitatieve poging tot het uitzetten van een richting van denken. Wat de projectgroep heeft beoogd, is andere accenten te leggen waar het de relatie tussen voorzieningen en werk betreft. Wij hopen met deze rapportage de discussie binnen en buiten de partij te kunnen voeden.

Lid van de projectgroep sociale zekerheid waren: Bert Bakker, Cees Berkhout, Maarten Engwirda (voorzitter), Marijke Augustijn-Esser, Carien Evenhuis, Mark Geers, Hanneke Gelderblom, Louise Groenman, Wim Groot, Michel Groothuizen, Roel Jansweijer, Frans Koning, Cecilia Kroon, Jan Pals, Hetty Pott, Jan Prevoo, Arthie Schimmel, Jaqueline Soetenhorst, Allan Varkevisser (secretaris), Len de Vries, Christiaan de Vries.

C.W. de Vries

directeur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D66

1. Inleiding en algemeen.

Hoe verder met de sociale zekerheid? Het is een vraag die langzamerhand iedereen zich stelt. Na de zomer van 1991, toen het debat over de sociale zekerheid in een stroomversnelling raakte, werd door het wetenschappelijk bureau van D66 het initiatief genomen tot een projectgroep. Deze kreeg als opdracht een visie te formuleren op de toekomst van de sociale zekerheid en aanzetten te leveren voor beleid.

De projectgroep heeft van meet af aan de nadruk gelegd op de noodzaak van vergroting van de arbeidsparticipatie. In deze rapportage is gepoogd de vinger te houden aan de pols van de bestaande realiteit. De omvang en het karakter van de problemen, alsook de behoefte aan een meer strategische aanpak op de kortere termijn, dwongen tot een meer praktische analyse van de mogelijkheden die er nu reeds zijn, binnen het bestek van de verzorgingsstaat. Hierbij

vormen de sociaal-economische voorwaarden, de arbeidsparticipatie en de efficiëntie in de uitvoering van de sociale zekerheid de invalshoeken voor de analyse. Een en ander houdt ook in dat geen aandacht is besteed aan de in het verleden binnen D66 wel besproken opties om te komen tot een (arbeidsloos) basisinkomen. Arbeidsparticipatie is van groot belang, op economische gronden, maar vooral om de maatschappelijke deelname van mensen te bevorderen. Daarmee is overigens niet gezegd dat andere vormen van participatie, zoals vrijwilligerswerk, niet belangrijk en waardevol zouden zijn.

Aanvankelijk concentreerde de discussie zich op de institutionele aspecten van het stelsel, de omvang, de duur en de hoogte van de uitkeringen, en de complexiteit van wet- en regelgeving. Langzamerhand kwam de uitvoering ter discussie te staan. In het algemeen kon worden geconstateerd dat er van alles te veel is: te veel aan wetten, te veel regels, te veel uitvoerders en instanties, te veel soorten uitkeringen, berekeningsgrondslagen, vrijlatingsregelingen, specificaties en verbijzonderingen. Het functioneren van het stelsel blijkt zich te kenmerken door een bureaucratisch mechanisme van vermenigvuldiging. Een scherm van maatregelen dreigt het zicht op wat er aan de hand is in de praktijk te verduisteren. Iedere regel heeft ongetwijfeld z'n eigen achtergrond, maar de optelsom ervan maakt het stelsel onwerkbaar. Misschien is door een te groot gevoel voor het menselijke, het menselijke zelf verloren gegaan. De huidige complexiteit verhuult de mogelijkheden voor een oplossing. Ieder voelt dat een stimulerende aanpak nodig is.

Een door zowel sociale als liberale motieven geïnspireerde partij als D66 wenst er op toe te zien dat de sociale zekerheid een rechtvaardig en effectief instrument is om degenen die dat (tijdelijk) niet kunnen, in staat te stellen in hun levensonderhoud te voorzien. Zij wil er dus ook voor waken dat een dergelijk systeem de personen zwakker of afhankelijker maakt dan zij op dat moment zijn. De uitgangspunten zijn dan in een paar trefwoorden te vangen:

- 1 - rechtvaardig en rechtszeker, d.w.z. toereikende en zekere uitkeringen voor de groepen die daar recht op hebben;
- 2 - doelmatig en activerend, een sobere uitvoering, n.a.v. inzichtelijke wet- en regelgeving en gericht op het zoveel mogelijk terugbrengen van mensen in het arbeidsproces;
- 3 - behoud of bevordering van individuele of eigen zelfstandigheid;
- 4 - solidariteit en eigen verantwoordelijkheid, d.w.z. de eerste waar deze niet kan worden gemist en de tweede waar zij mogelijk is.

Centrale problemen voor de sociale zekerheid zijn: de lage arbeidsparticipatie, het ingewikkelde stelsel en het ambivalente karakter van de uitvoeringsorganisatie. De nadruk ligt eigenlijk op alle niveaus van het stelsel te veel op verzorging en het verstrekken van uitkeringen. Het is een manier van interpretatie geworden, een algemene wijze van denken, die eigen is aan een bestel van verzorging. Degenen die afhankelijk zijn van een uitkering, hoe tijdelijk ook, worden beschouwd als cliënten, of erger nog, als patiënten. Hun erva-

ring en achtergrond wordt eendimensionaal geïnterpreteerd en eigenlijk gereduceerd tot een uitkerings- of zorgbehoefte.

Langzamerhand valt er iets van een kentering waar te nemen, onder druk van de publieke discussie en van genomen maatregelen. Maar in het algemeen moet worden opgemerkt dat de nadruk nog steeds wordt gelegd op de zwaktes en niet op de sterke kanten van de betrokken personen. Van het grootste belang is toch een veel grotere groep dan voorheen weer aan het arbeidsproces te laten deelnemen. Het zelf kunnen voorzien in inkomen door middel van werk is een van de belangrijkste algemenere eigenschappen van de zelfstandigheid die wij in de huidige cultuur willen bereiken. De projectgroep concentreerde zich in zijn onderzoek dan ook vooral op grofweg twee terreinen: mens en arbeid en mens en zorg. Het laat geen twijfel dat degenen die niet (meer) kunnen werken, recht hebben op een voldoende uitkering, die niet constant in discussie wordt gebracht.

Voor alle anderen echter moet er expliciet van worden uitgegaan dat zij kunnen werken en dus zelfstandig een inkomen kunnen verdienen. Deze 'omslag' in het denken dient te worden gemaakt. Niet om een zoveelste regime van sanctie en controle te ontwikkelen, maar om daadwerkelijk recht te kunnen doen aan de problemen van mensen met betrekking tot de arbeid. Problemen, die ontstaan in een bestaande arbeidsomgeving, of problemen die ontstaan bij het ontbreken ervan.

Deze overwegingen maakten dat de projectgroep, in onderscheid van de meer gangbare benaderingen, begonnen is aan haar werk met als invalshoek de persoon die een beroep doet op de sociale zekerheid. Als je in de situatie bent dat je een uitkering nodig hebt, wat overkomt je dan?

Niet de wet, de bestuurlijke aanpak, of de regels, maar de uitkeringsgerechtigde staat centraal. Uitgangspunt is dat deze -geheel of gedeeltelijk- door arbeid in haar of zijn levensonderhoud kan voorzien. Soms zijn daar aanpassingen van de persoon (scholing) of van de arbeidsplaats voor nodig. Pas als blijkt dat geen soelaas geboden kan worden, is er een recht op uitkering.

We dienen ervan uit te gaan dat de sociale zekerheid, voor degenen die in principe kunnen werken, slechts als een tijdelijke voorziening dienst doet. Dan zijn de arbeidsvoorziening (momenteel ter hand genomen door overheid en sociale partners in de regio's) en de uitvoering van de sociale zekerheid (thans door de sociale partners in bedrijfsverenigingen en door de gemeenten) de twee onlosmakelijke kanten van een heroriëntatie op het systeem van sociale zekerheid.

Hetzelfde geldt voor het wettelijk stelsel en de wereld van de arbeid, bij bedrijven en overheid. Ook hier geldt dat een vloeiender overgang dient te ontstaan van sociale zekerheid naar werk. Tot dusver bestaat deze veeleer andersom en daaraan moet een einde komen. De sociale organisatie van arbeid en de kwaliteit ervan dient bovendien de agenda te komen. Pas dan kan er sprake zijn van een verandering in het schijnbaar autonome proces waarvan ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid de onontkoombare gevolgen vormen.

In dit voorlopige rapport dat aan de partij ter discussie wordt voorgelegd staat de noodzaak van vergroting van arbeidsparticipatie voorop. Daartoe wordt, vanuit het stelsel van sociale zekerheid gezien, de vereenvoudiging van de wet- en regelgeving en de regionale (en lokale) integratie van de uitvoeringsorganisatie noodzakelijk geacht. Een persoonlijke benadering in de arbeidsbemiddeling en -voorziening, dat wil zeggen in de begeleiding, beschouwen wij als een voor-

waarde voor het welslagen van een vernieuwd stelsel van sociale zekerheid.

De rode draad loopt als volgt. De invalshoek voor alle paragrafen is die van de arbeidsparticipatie. Allereerst worden zowel de ontwikkelingen als de elementen van stagnatie in de sfeer van de arbeid en arbeidsmarkt verkend. Hier gaat het om de verkeerde, welhaast omgedraaide, verhouding tussen arbeidsmarkt en sociale zekerheid.

Vervolgens is de uitvoering van de sociale zekerheid en de relatie met de arbeidsvoorziening aan de orde. Op grond van een korte probleemstelling worden de hoofdlijnen uitgezet voor een nieuwe uitvoeringsorganisatie in relatie tot de noodzaak van reïntegratie van degenen die tijdelijk niet werken in het arbeidsproces, alsmede om te voorkomen dat mensen afglijden naar een onbemiddelbare positie.

Apart wordt stilgestaan bij de huidige aandacht voor de (on)mogelijkheden van een ministelsel sociale zekerheid.

Na een kort exposé over begeleidende vragen die zich voordoen bij een vernieuwing van de sociale zekerheid, worden de richtlijnen voor een inkomensbeleid uiteengezet. In het bijzonder wordt het minimumloon in behandeling genomen, alsmede de koppeling tussen uitkeringen en lonen.

2. Ontwikkelingen arbeidsmarkt en sociale zekerheid

Op korte termijn zijn de vooruitzichten voor werkgelegenheid en werkloosheid niet rooskleurig. In het Centraal Economisch Plan 1992 en het Economisch Beeld voor 1993 schetst het Centraal Planbureau een oplopende werkloosheid als gevolg van een tegenvallende economische conjunctuur enerzijds, en het teloor gaan van de loonmatiging anderzijds. Het CPB verwacht in 1992 een gelijkblijvende werkgelegenheid in arbeidsjaren; in personen gemeten zou (door toename van deeltijdwerk) nog een groei van ongeveer 40.000 mogelijk zijn. De geregistreerde werkloosheid stijgt hierdoor met zeker 30.000 personen. Voor 1993 verwacht het CPB eveneens een stabiele werkgelegenheid in arbeidsjaren. Ook dan zal de groei in het aantal personen te gering zijn om het nieuwe arbeidsaanbod op te vangen; per saldo zal dus ook in dat jaar de werkloosheid oplopen.

Op iets langere termijn bezien en rekening houdend met de wens tot arbeidsparticipatie van omvangrijke groepen, die momenteel nog geen deel hebben aan de betaalde arbeidsmarkt, moet worden gevreesd voor een verder oplopende werkloosheid¹⁾. Tegelijk vergt het economisch draagvlak dat meer mensen werken, en minder personen afhankelijk zijn van een uitkering.

Een en ander toont de sterke noodzaak voor een beleid, dat is gericht op vergroting van de arbeidsparticipatie, zowel door algemene maatregelen (loonmatiging en lastenverlichting) als met behulp van specifiek beleid (preventie en reïntegratie).

Toch presenteert de projectgroep niet het zoveelste banenplan. De lancering van wéér een banenplan is niet effectief. De uitkomsten daarvan zijn altijd onzeker en bovendien is de reikwijdte van het overheidsbeleid in dit opzicht beperkt. De projectgroep heeft daarentegen willen onderzoeken hoe de voorwaarden voor een optimale arbeidsparticipatie kunnen worden verbeterd, op verschillende niveaus:

Macro, door een beleid dat (onder meer door lastenverlichting) loonmatiging mogelijk maakt, in een goede samenspraak met sociale partners. De noodzaak daarvan wordt mede ingegeven door de Europese uitdagingen.

Op meso-niveau, door te komen tot een sterk verbeterde

afstemming tussen arbeidsvoorziening, sociale zekerheid en cao-instrumenten.

En op micro-niveau, door regelingen, die nu de arbeidsparticipatie van individuen belemmeren, af te schaffen.

Daarnaast lijkt het de projectgroep zinvol om op korte termijn meer in detail te onderzoeken waarom het aantal banen per 100 inwoners in ons land zo laag is, vergeleken met de ons omringende landen.

2.1 De arbeidsparticipatie

Centraal probleem voor onze sociale zekerheid en, meer in het algemeen, ons economisch draagvlak, is de lage arbeidsparticipatie in Nederland²⁾. Ondanks de snelle groei van het aantal banen in de tweede helft van de jaren tachtig werken er in Nederland te weinig mensen en zijn er, mutatis mutandis, te veel afhankelijk van een uitkering of van een verdienende partner. Dat maakt het economisch draagvlak smaller dan nodig. Het cijfer 86 (op elke 100 actieven 86 uitkeringontvangers) is welbekend en op termijn dreigt dat cijfer de 100 te overschrijden door de sterke vergrijzing van de bevolking in de eerstkomende decennia. Wie zal dan de AOW betalen? Ter vergelijking, nog slechts twintig jaar geleden, aan het begin van de jaren zeventig, waren er 2,25 betaald werkenden tegenover elke uitkeringsgerechtigde, waar dit cijfer thans de 1 nadert.

De geringe arbeidsparticipatie is niet alleen voor onze economie op zich, maar ook vanuit Europees perspectief een immens probleem. Te weinig werkenden moeten het levensonderhoud opbrengen voor te veel niet-(betaald)-werkenden. De hoge overdrachtsuitgaven, die hiervan het gevolg zijn, leiden tot hoge belastingen en hoge sociale zekerheidspremies. Deze maken de arbeidskosten hoog en de aantrekkelijkheid van de Nederlandse arbeidsmarkt geringer.

Hoe we de problemen in de sociale zekerheid ook oplossen, wezenlijk is dat er meer mensen aan het werk komen. Vergeleken hiermee is al het andere lapwerk.

De hoge inactiviteit kent meerdere dimensies. Oplossingen vergen dan ook een gedifferentieerde inzet, al naar gelang oorzaken en verwachtingen.

a. Allereerst zijn (te) veel mensen ziek of arbeidsongeschikt. Bijna 900.000 mensen doen een beroep op een uitkering voor arbeidsongeschiktheid. Nog eens negen procent van alle personen met een arbeidsinkomen (een half miljoen mensen per dag) doet een beroep op de Ziektewet (of aanverwante regeling).

Het WAO-probleem kan niet van vandaag op morgen worden opgelost. Waar het kabinet de grootste nadruk legt op het ingrijpen in de hoogte van de uitkeringen (dus in de prijs), hoort een werkelijk volumebeleid nu eindelijk van de grond te komen. Overheid, werkgevers en werknemers dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het ontbreken van een krachtig volumebeleid tot nu toe. Het is onjuist om de rekening daarvan neer te leggen bij de mensen, die werkelijk arbeidsongeschikt zijn. Voor hen dient een goede sociale zekerheid juist in stand te blijven.

De discussie hierover heeft in 1991 uitvoerig plaatsgehad. Het standpunt van de Tweede Kamerfractie van D66 dat alles op alles moet worden gezet om door middel van een frontaal volumebeleid het aantal WAO-ers naar beneden te krijgen, is ook nu nog actueel. Pas als een dergelijke aanpak, ingezet ten aanzien van WAO en Ziektewet³⁾, over enige jaren onvoldoende vruchten afwerpt, kan een aanpassing van de uitkeringen in hoogte en/of duur aan de orde zijn, zij het ook dan alleen voor nieuwe gevallen. In de tussentijd moe-

ten werknemers, bedrijven en overheid op hun (gezamenlijke) verantwoordelijkheid worden aangesproken. De uitvoering van de sociale verzekeringen moet, ook voor Ziektewet en WAO, meer gericht zijn op het aan het werk blijven of het naar een betaalde arbeidsplaats terugkeren. Daarnaast zijn wijzigingen nodig in de wettelijke bepalingen ten aanzien van het arbeidsongeschiktheids criterium (objectivering) en het begrip passende arbeid.

b. Ten tweede is het aantal langdurig werklozen nog onaanvaardbaar hoog. De groei van de werkgelegenheid in de laatste zes, zeven jaar heeft het voortbestaan van een harde kern van werklozen niet kunnen voorkomen. Thans stagneert ook de banengroei, waardoor de werkloosheid, na jaren van trage daling, zelfs weer dreigt op te lopen.

In deze notitie komen diverse wegen aan bod om de werkloosheid verder terug te dringen. Voortzetting van de loonmatiging, een drastische stroomlijning en integratie van de organisatie en het instrumentarium van arbeidsvoorziening en sociale zekerheid, en het weg nemen van individuele belemmeringen om op de arbeidsmarkt toe te treden.

c. Nederland kent traditioneel een lage participatie van (gehuwde) vrouwen. Lange tijd stond het buiten kijf dat gehuwde vrouwen, zeker met kinderen op komst, het arbeidsproces verlieten en ook nu is het nog moeilijk om betaald werk en zorg voor anderen te combineren. Hoewel discriminerende regels en praktijken formeel zijn verboden, leeft de cultuur voort. Maar niet alleen dat. De sociale zekerheids- en de fiscale wetgeving kennen nog tal van belemmerende regels voor partners (lees: vrouwen) om aan de slag te komen. Regels die alleenverdieners, met de financiële zorg voor anderen in een huishouding, extra faciliteiten en bescherming bieden, maar die voor degene die wil toetreden op de arbeidsmarkt een extra drempel opleveren. Deze regels zijn verouderd, maar hun afschaffing strandt nog op verzet van (vooral) CDA en PvdA. Afschaffing van de faciliteiten zou volgens deze partijen keuzevrijheid van mensen aantasten, of de minima geld kosten.

De projectgroep bepleit een consequente individualisering van een groot aantal inkomensregelingen. Met voorrang dient het fiscale stelsel geïndividualiseerd te worden.

d. Een belangrijke opdracht is voorts om de vele allochtone werklozen in het arbeidsproces op te nemen. Het blijkt voor veel allochtone Nederlanders moeilijk een permanente arbeidsplaats te verwerven. Het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal en het over het algemeen slecht opgeleid zijn van migranten zijn aspecten van dit probleem, evenals de bestaande weerstand bij werkgevers om in grotere mate allochtonen in dienst te nemen.

Effectieve maatregelen worden urgent. Het is van groot belang dat de 'inspanningsverplichting' die sociale partners met het Stichtingsakkoord en het recente SER-advies over deze materie op zich hebben genomen, werkelijk inhoud worden gegeven. Dat kan slechts blijken uit een analyse van de resultaten van het CAO-overleg. Indien blijkt dat de zaak opnieuw blijft steken in goede bedoelingen, maar voor het overige te vrijblijvend wordt benaderd, zijn steviger maatregelen niet langer te vermijden. Het voorbereidingstraject voor deze maatregelen zou daarom nu reeds in gang moeten zijn gezet.

Te denken valt aan verplichte openbare jaarrapportage, maar ook aan verscherping en verbetering van de anti-discriminatiewetgeving, op grond waarvan gelijke behandeling van minderheden ook feitelijk (individueel) afdwingbaar wordt. Het onlangs door de drie oppositiepartijen VVD, Groen Links en D66 ingediende initiatiefvoorstel van wet, op grond waarvan bedrijven openbare jaarrapportages en verplichte werkplannen moeten opstellen, kan de vrijblijvendheid van het beleid reeds sterk doen verminderen.

Ook van de minderheden zelf mag worden verwacht dat zij alles doen om ingang te vinden op de arbeidsmarkt. Hoewel het aanbod ervan moet verbeteren en de toegankelijkheid moet worden vergroot, is de deelname aan diverse mogelijkheden (scholing) vaak nog te gering. Uitkeringsinstanties kunnen een rol vervullen bij het vergroten van deze deelname, zeker als er samenwerkt zal kunnen worden met de arbeidsvoorziening.

- e. Een vijfde dimensie is de vervroegde uittreding (VUT). Zo'n zeventig procent van alle zestig-plussers in ons land maakt daarvan gebruik. Begonnen als werkloosheidsinstrument heeft de VUT zich in tien jaar ontplooid tot een breed gebruikte, vervroegde pensionering. Dat mes snijdt aan twee kanten. Niet alleen moeten de werkenden de royale VUT-uitkeringen opbrengen (voor de VUT zijn nimmer premies opgebracht), ook moeten we de bijdrage aan de nationale welvaart van de Vutters missen. Aldus vergroten we kunstmatig de 'demografische druk' op de economie.

Het VUT-instrument is in de CAO's geëvolueerd en moet ook daarin weer, geheel of gedeeltelijk, uit de tijd raken. Te denken valt aan vergroting van de mogelijkheden tot deeltijd-vut of -pensioen, aan een flexibele pensioenleeftijd, etc. Met name op dit laatste punt moet de overheid bezien hoe zij dit in de pensioenwetgeving kan stimuleren. Hoofdzak is dat het eventueel eerder met (deeltijd-)pensioen gaan een werkelijk individuele, dus vrije afweging vormt, en geen semi-automatisme.

Voorts is het in dit verband nodig dat in de bedrijven veel meer wordt gedaan aan ouderenbeleid. Ouderen zijn waardevol in bedrijven vanwege hun ervaring. Hun voortgezette deelname op de arbeidsmarkt moet worden toegejuicht. Vanuit beide aspecten is het noodzakelijk om arbeidsplaats en oudere voor elkaar geschikt te houden. Ook uit dien hoofde moet flexibeler worden aangekeken tegen pensionering en VUT-regelingen.

Meer in het algemeen wil D66 leeftijdsdiscriminatie tegengaan. Niet alleen bij sollicitaties naar een arbeidsplaats, ook in scholings- en werkervaringsprojecten en andere arbeidsmarktinstrumenten wordt te vaak een ongewenst onderscheid gemaakt naar leeftijd.

- f. De arbeidsduurverkorting; dit instrument, dat in de vroege jaren tachtig veel aanhangers telde, heeft in veel gevallen niet het beoogde resultaat opgeleverd in termen van vergroting van de arbeidsparticipatie. Achteraf bezien is adv vooral daar toegepast waar het achterwege laten van arbeidsduurverkorting tot (nog) grotere werkloosheid zou hebben geleid. In dat opzicht heeft arbeidsduurverkorting arbeidsplaatsen gered. De herbezetting van de vrijvallende arbeidstijd was echter heel mager, wat ertoe leidde dat de werkenden het nog drukker kregen - zij moesten immers hetzelfde presteren in veel minder tijd. Dit heeft dus alles te maken met het vraagstuk van de kwaliteit van de arbeid, waarop we hierna nog terugkomen.

Het zou aanbeveling verdienen om te bezien of be-

staande vormen van arbeidsduurverkorting kunnen worden omgezet in, meer eigentijdse, mogelijkheden om ook de werkenden meer van adv te laten profiteren. Daarbij kan worden gedacht aan individuele vormen van adv, zoals educatief verlof, recht op deeltijdwerk, betaald ouderschapsverlof etc. Van belang hierbij is dat in de bedrijven 'maatwerk' wordt ontwikkeld.

Wat betreft deeltijdwerkers wordt het tijd dat hun rechtspositie op een fatsoenlijke wijze in de wet wordt vastgelegd. De voorstellen van minister De Vries hiertoe, die bij de SER om advies voorliggen, hebben voor D66 prioriteit.

Een sterkere flexibilisering van de arbeidsverhoudingen en arbeidspatronen is om meerdere redenen nodig. Economische realiteiten vragen bedrijven zo efficiënt mogelijk gebruik te maken van grond en kapitaalgoederen. Dat zal vaak nopen tot verlenging van de bedrijfstijd. Daarnaast krijgen werknemers meer en meer behoefte aan aangepaste arbeids- en verloftijden, bijvoorbeeld omdat zij betaalde arbeid en zorgtaken combineren⁴⁾.

Een aantal formele belemmeringen voor flexibilisering van de arbeidsmarkt moet worden afgeschaft, zij het dat gelet zal moeten worden op de bescherming van de werkcondities. Een en ander zal in afspraken moeten worden geregeld, waarop ook de werknemer daadwerkelijk invloed heeft kunnen uitoefenen. De bedrijfstijden moeten evenwel kunnen worden verlengd (waartoe o.a. de Winkelsluitingswet moet worden aangepast). Andere arbeidspatronen, zoals (tijdelijk) deeltijdarbeid en educatief verlof moeten worden gestimuleerd en bestaande belemmeringen daartoe (pensioenstelsel!) opgeheven. De overheid moet en kan hier het goede voorbeeld geven en haar dienstverlening en bedrijfstijden (passpoorten, burgerlijke stand enz.) uitbreiden.

Ten slotte: natuurlijk zullen er in onze samenleving diverse groepen blijven bestaan, die niet participeren op de arbeidsmarkt, welke inspanningen tot vergroting van die participatie ook worden geleverd. Zo is er de groeiende groep van ouderen boven 65 jaar. Hoewel onder hen de laatste jaren een toenemende animo te bemerken is om aan het arbeidsproces te blijven deelnemen, zal het merendeel vermoedelijk de voorkeur blijven geven aan pensionering op (uiterlijk) de 65-jarige leeftijd. Dan is er die groep van vroeggehandicapten en (werkelijk) arbeidsongeschikten, waarvan bij voorbaat vaststaat dat zij niet in staat zijn een betaalde arbeidsplaats te vervullen⁵⁾.

Het spreekt volstrekt voor zich dat van dergelijke groepen niet kan en mag worden verlangd actief te zijn op de arbeidsmarkt. Voor hen is een goede sociale zekerheid van levensbelang, en zij hebben alle recht om er een optimaal gebruik van te maken. Het is zeker hier dat de verzorgingsstaat zijn volle betekenis moet blijven behouden.

Waar het ons ten principale om gaat is om van al degenen, die in beginsel wel in staat zijn zelf door betaalde arbeid in hun levensonderhoud te voorzien, ook te kunnen verwachten dat zij dit doen. Onder deze premisse is volgens de projectgroep de handhaving van een goed sociale zekerheidsstelsel mogelijk en betaalbaar.

2.2. De kwaliteit van de arbeid

De onder 2.1 genoemde dimensies van de lage arbeidsparticipatie in Nederland waren reden om daar in dit rapport uitvoerig aandacht aan te besteden. Op deze plaats wil de projectgroep echter nog kort stilstaan bij wat tot nog toe onderbelicht blijft: de kwaliteit van de arbeid.

Dat vraagstuk heeft tenminste twee kanten. Daar is de sociale organisatie van de arbeid, letterlijk de mogelijkheden van omgang met de arbeid en de mensen die er werken. En dan is er de arbeid zelf, die gedaan moet worden in een bepaalde tijd.

Naast een lage arbeidsparticipatie kent ons land ook een zeer hoge arbeidsproductiviteit. Die twee gegevens kunnen niet anders dan verband met elkaar houden. Door de gegroeide cultuur van een gemakkelijke afvloeiing van minder produktieve werknemers naar de WAO, wordt de stijging van de arbeidsproductiviteit versterkt. In de huidige aanpak blijft de produktiviteit hoog, maar vallen minder produktieven na verloop van tijd af.

Het moge duidelijk zijn dat, door het schijnbaar autonome karakter van dit proces de reïntegratie in het arbeidsproces alleen al wordt bemoeilijkt. De arbeidsparticipatie blijft gering, terwijl de maatschappelijke verhoudingen aan onevenwichtigheid winnen. De maatregelen van overheid, arbeidsvoorziening, uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid en de bedrijven dienen zich dan ook veel méér te richten op reïntegratie en op preventie dan voorheen het geval was. Juist het aspect van de preventie heeft alles te maken met de kwaliteit van de arbeid en de arbeidsverhouding.

Het risico van een opjagen van de arbeidsproductiviteit is, zeker in relatie tot de technologisering van de arbeid in de bedrijven, dat de arbeid zijn menselijke karakter verliest. Dit geldt ook de technologie, die niet alleen nauwelijks meer als hulpmiddel voor het verrichten van arbeid gezien kan worden, maar eerder als iets dat het arbeidsregime bepaalt. De consequentie is dat steeds minder mensen werken en tevens dat het karakter van het werk zelf verandert. Met dit laatste hangt het geconstateerde hoge ziekteverzuim zeker ook samen.

Waar het om gaat, is de mensen die werken een grotere invloed op hun eigen arbeid te laten verkrijgen. Dit is nodig ter wille van de arbeidsproductiviteit waar deze persoonsgebonden is en om wille van de arbeidssatisfactie. Het is de vraag of de huidige eenzijdige aanpak van vertechnologisering, flexibilisering en individualisering een dergelijke benadering mogelijk maakt. Dat zal toch alleen kunnen wanneer hiermee ook de betrokkenheid van de werknemer mogelijk wordt gemaakt en gestimuleerd. Een dergelijke benadering vergt een andere oriëntatie van werkgevers, maar ook van werknemers, als het gaat om arbeid en arbeidsverhoudingen. De Arbeidsomstandighedenwet bevat reeds een aantal van de noodzakelijke elementen in dit verband. Waar het dikwijls om gaat, is de effectuering ervan.

Een element dat hiermee samenhangt is de noodzaak van een grotere betrokkenheid vanuit het bedrijf bij ziekteverzuim en bij de omstandigheden in het werk die hieraan debet kunnen zijn. In diverse plaatsen bestaan inmiddels goede ervaringen met experimenten die voorzien in een betere begeleiding van zieke werknemers. Minder duidelijk is of dergelijke ervaringen ook consequenties hebben voor de arbeidsomstandigheden.

Tevens is van belang hoe het oordeel van de bedrijfsgeneeskundige over de eventuele ziekmakende omstandigheden wordt betrokken bij het werk van de andere instanties of belangenbehartigers. Men denke aan arbeidsinspectie, bedrijfsgeneeskundige diensten, arbo-commissies, afdelingen personeelszaken, vakbondvertegenwoordigers en advocaten. Hiermee zou een verantwoord beleid van heren verplaatsing in de bedrijven kunnen worden ingeleid. Dit zou weer een voorwaarde zijn om effectief te kunnen werken aan een beleid van integratie van degenen, die voor langere tijd uit het arbeidsproces gevallen zijn.

2.3. Het ingewikkelde stelsel van sociale zekerheid

De lange en gefragmenteerde ontwikkeling van ons stelsel van sociale zekerheid maakt dat van een 'stelsel' in de gewone, systematische zin van het woord, geen sprake is. Wat we aantreffen is een wirwar van regels en wetten, waarin velen de weg niet meer kennen, maar sommigen juist al te goed - de burger is berekenend, afhankelijk of onverschillig.

De stelselherziening van 1986 heeft aan de complexiteit van het stelsel evenmin goed gedaan. Onder invloed van strakke budgettaire randvoorwaarden is getracht recht te doen aan zo veel mogelijk (deel-)belangen, zonder dat de middelen daarvoor beschikbaar waren. Opnieuw werd de oplossing van opdoemende problemen tijdens de behandeling van de diverse wetsvoorstellen gezocht en gevonden in detaillering in plaats van globalisering van de regels.

In dit bestek voorbijgaand aan een grondige analyse van de complexiteit valt in ieder geval te constateren dat er van alles te veel is: te veel wetten, te veel regels, te veel uitvoerders en instanties, te veel uitkeringen, te veel berekeningsgrondslagen, vrijlatingsregelingen, specificaties en verbijzonderingen. Een toekomstig stelsel zal dan ook aan één wezenlijke voorwaarde moeten voldoen: het moet eenvoudig zijn. Berekeningsgrondslagen, premiegrondslagen en uitvoeringsregels (controles, registratie, uitkeringsvoorwaarden) moeten worden geüniformeerd waar maar enigszins mogelijk. Iedere regel, elke nuance heeft zijn eigen geschiedenis en achtergrond. Maar de optelsom daarvan maakt het stelsel onwerkbaar. Het zal onontkoombaar blijken om niet langer voor iedere oorzaak (van inactiviteit) een eigen uitkeringsregime te ontwikkelen, maar te komen tot een eenvoudig stelsel dat ten minste een bescherming op minimumniveau biedt voor allen, en een uitgebreidere dekking voor sommigen. Daarbij gaan onze gedachten allereerst uit naar de werknemersverzekeringen, inclusief de daaraan verwante volksverzekering tegen arbeidsongeschiktheid AAW en de RWW, als vangnetregeling voor werklozen. Onnodige verschillen tussen de regelingen, en onnodige verbijzonderingen in de verschillende wet- en regelgeving, moeten hierbij worden geschrapt. Uiteraard zijn rechtszekerheid en rechtsgelijkheid daarbij belangrijke randvoorwaarden.

Behalve het schrappen van verbijzonderingen, zal ook moeten worden gekeken op welke wijze het gehele stelsel van sociale verzekeringswetten kan worden vereenvoudigd en beter op elkaar afgestemd. Een groot aantal wetten regelt thans min of meer hetzelfde; bijvoorbeeld een uitkering bij loonderving (ZW, WAO, WW), of een minimum-inkomensvoorziening (AWW, AAW, AOW, IOAW, IOAZ, TW, ABW).

Om de gedachten te bepalen wil de projectgroep wijzen op:

- verlenging van de individuele vervolgitkering in de werkloosheidswet, met als streven deze vervolgitkering te laten voortduren tot het 65e levensjaar. De ABW verliest hiermee het karakter van kunstmatige werkloosheidsregeling; IOAW en IOAZ kunnen vervallen;
- de totstandkoming van één wet bij ziekte en arbeidsongeschiktheid (integratie ZW, WAO, AAW). Dat maakt een doorlopende begeleiding vanaf de eerste ziektedag door dezelfde instanties mogelijk, zowel als een tijdige afstemming tussen bedrijfsgezondheidszorg en GAK/GMD;
- omvorming van de ABW tot een inkomensgarantiewet, zonder vermogenstoets. Deze wet kan ook de functie van de Toeslagenwet overnemen;
- streven naar een individueel recht op uitkering, ook in de (vernieuwde) ABW, tenminste voor de 1990-generatie;
- op termijn de afschaffing van de AWW als permanente inkomensvoorziening voor nabestaanden.

Aangezien parlement en belangenorganisaties, elk op hun eigen gronden, medeverantwoordelijk zijn voor de huidige versnipperde en ingewikkelde regelgeving, lijkt ons een operatie tot globalisering alleen goed mogelijk, indien deze door een van overheid en sociale partners onafhankelijke commissie wordt voorbereid. Deze commissie zal dan een dubbele opdracht krijgen:

- vermindering en harmonisering van de vele uitvoeringsregels;
- het ontwerpen van een nieuw, eenvoudiger en logischer stelsel van sociale zekerheidswetten.

Globalisering van de regelgeving is een vereiste. Deze moet door een onafhankelijke commissie op korte termijn worden voorbereid.

Daarnaast zal globalisering van wetten en regels het mogelijk maken dat minder mensen zich met de uitvoering van de (vereenvoudigde) sociale zekerheidsregels bezighouden, waardoor capaciteit vrijkomt waar deze echt nodig is: bij het begeleiden van mensen naar de arbeidsmarkt, ongeacht de reden – gebrekkige opleiding, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, langdurige werkloosheid etc. – waarom zij thans nog niet op de arbeidsmarkt werkzaam zijn.

3. De uitvoering van de sociale zekerheid en de relaties met de arbeidsvoorziening

3.1. Uitvoeringsvragen – overheid en sociale partners

In de uitvoering doen zich twee actuele vraagstukken voor.

- a. In de eerste plaats betreft dat de rol van de sociale partners, die de uitvoering van de werknemersverzekeringen en de AAW grotendeels beheersen. Het politiek wantrouwen dat de laatste tijd tegenover dat systeem is gegroeid, is gebaseerd op twee pijlers.

1. De eerste is het verwijt dat werkgevers en werknemers lange tijd een aanzienlijk oneigenlijk gebruik van de WAO hebben toegelaten en zelfs gestimuleerd. Leidde een reorganisatie ergens tot af te vloeien werknemers dan was voor de vakbonden de WAO een aantrekkelijk alternatief voor de WW. Werkgevers vermeden zo de hoge kosten van een sociaal plan. Onder invloed hiervan is bovendien een uitvoeringscultuur gegroeid die veel te weinig gericht is op reïntegratie van de werkloze, zieke of arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigde. Individuele- en groepsbelangenbehartiging konden aldus het maatschappelijk belang in de weg komen te staan. Overigens moet ook de overheid, i.c. de politiek, zich op dit punt medeverantwoordelijk weten. Op het gebied van de sociale zekerheid liet de overheid de wetten, waarbinnen een inefficiënte uitvoering mogelijk was, in stand, wetende dat ook oneigenlijk gebruik werd gemaakt van de gelden, en wetende dat er onvoldoende controle was – niet voor niets wordt al meer dan twee decennia vruchteloos gesproken over een herziening van de uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid. Daarenboven werkte ook de arbeidsvoorziening, tot 1991 geheel in handen van de centrale overheid, allerminst vlekkeloos.

2. De tweede pijler betreft het feit dat werkgevers en werknemers samen de gehele uitvoering van de sociale zekerheid in handen hebben: zowel de feitelijke gevalsbehandeling, als het toezicht, de regulering en de controle. In het toporgaan voor deze sector, de Sociale Verzekeringsraad, hebben werkgevers en werknemers

samen een tweederde meerderheid (behalve in de in januari 1992 ingestelde Toezichtkamer, waar de kroonleden een doorslaggevende invloed hebben).

De zorg van de politiek is ten dele terecht, al draagt zij medeverantwoordelijkheid voor genoemd feilen. De feiten rond de WAO zijn echter zo onmiskenbaar ernstig, dat een verwijt naar sociale partners en ingrijpende politieke besluitvorming op hun plaats zijn, zonder de sociale partners overigens tot zondebok te maken. Onafhankelijk toezicht op de uitvoering van de sociale zekerheid is een eerste vereiste. Toezicht en uitvoering horen niet in één hand thuis.

Maar terwijl de politiek vanuit haar verantwoordelijkheid eisen mag stellen aan een goede, zorgvuldige en het algemeen belang dienende uitvoering van de sociale verzekeringen, mag dit niet worden verward met het overnemen van de boedel. Bij de uitvoering van sociale zekerheid en arbeidsvoorziening is de actieve medewerking van sociale partners onmisbaar. Reïntegratie, scholing, werkervaring – het moet in de bedrijven plaatsvinden.

Sociale partners dienen echter meer blijk te geven van een bewustzijn dat zij met de uitvoering van de sociale zekerheid niet alleen zichzelf, maar ook het algemeen belang dienen.

- b. Het tweede, actuele vraagstuk betreft de afstemming van de uitvoering (en de regels) van de sociale zekerheid op de door de gemeenten uitgevoerde Algemene Bijstandswet en op de regionale arbeidsvoorziening. Iedere uitkeringsgerechtigde, werkloos, ziek of arbeidsongeschikt, krijgt met verschillende instanties te maken. De belangen en doelstellingen van die instanties zijn verschillend. Hun benaderingen zijn te weinig op elkaar afgestemd.

Een nieuwe uitvoeringsorganisatie zal daarom de mens centraal moeten stellen; niet de wet, of het bestuursniveau, maar de werkloze, zieke of arbeidsongeschikte uitkeringsgerechtigde. Die heeft enerzijds een uitkering, maar is anderzijds in veel gevallen heel wel in staat om, geheel of gedeeltelijk, door eigen arbeid in zijn levensonderhoud te voorzien, al zijn daarvoor soms aanpassingen voor de persoon (scholing) of van de arbeidsplaats nodig. Zo goed als het complex van rechten en plichten in de sociale zekerheid de mens, met zijn eigen noden, wensen, keuzen en mogelijkheden centraal moet stellen, zo goed geldt dat ook voor de uitvoering. Daarbij zijn uitvoering van de sociale zekerheid (nu door de sociale partners in bedrijfsverenigingen en door de gemeenten) en arbeidsvoorziening (nu door overheid en sociale partners in de regio gezamenlijk) twee kanten van eenzelfde medaille.

Hier is het van belang om te wijzen op het risico van hernieuwde bureaucratisering van de relaties, juist wanneer de personen centraal komen te staan. Het zal in belangrijke mate afhangen van de betrokkenheid, van weerskanten, of de bemiddelingsrelatie succesvol kan zijn. Hiertoe zal de bemiddelingsinstantie dan ook enige zelfstandige ruimte van handelen moeten hebben.

3.2. Hoofddijnen van een nieuwe uitvoeringsorganisatie

De projectgroep staan de volgende hoofddijnen van een nieuwe uitvoeringsorganisatie voor ogen.

Bestuurlijk uitgangspunt: heldere verantwoordelijkheden

- In de huidige uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid

spelen sociale partners toch de eerste en de laatste viool. Daardoor kunnen belangenbehartiging en verantwoord bestuur elkaar in de weg staan. De bestuursbeslissingen die in individuele situaties worden genomen kunnen op macro-niveau indruisen tegen het maatschappelijk belang en een bedrijfseconomisch verantwoord beheer van de sociale zekerheidsgelden in de weg staan.

In de bestaande arbeidsvoorziening vormen overheid en sociale partners thans een tripartiet bestuur, waarin elk der partijen gelijke zeggenschap heeft. De Tweede Kamerfractie van D66 heeft deze bestuursvorm destijds al bekritiseerd.

De projectgroep is van mening dat de bijzondere taak en verantwoordelijkheid van de overheid vereist, dat de overheid uiteindelijk de doorslaggevende stem heeft in het beheer en bestuur van beide sectoren. De democratische legitimatie van de overheid vraagt dit ook. Betrokkenheid van sociale partners wordt, ook door D66, gewaardeerd en noodzakelijk geacht, maar zij behoren geen beslissende rol te spelen.

Overigens vraagt een grotere rol van de overheid ten opzichte van de huidige situatie wel een wijziging in de opstelling van de (landelijke) overheid. De door het CBA en de RBA's aangetroffen boedel van de arbeidsbureaus stemt op dat gebied niet vrolijk. De eerste ervaringen wijzen er echter op dat, met name met de lokale en regionale overheden, een werkbare en effectieve samenwerking goed mogelijk is.

- Bij de integratie van de onderscheiden organisaties dient een heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid en sociale partners tot stand te komen, waarbij de overheid de doorslaggevende stem heeft. Het is alleen de overheid, die over de hiervoor benodigde, democratische legitimatie beschikt, zowel landelijk als op regionaal en lokaal niveau.
- Blijvende betrokkenheid van sociale partners, zowel op het gebied van de arbeidsvoorziening als in de uitvoering van de sociale zekerheid, moet worden nagestreefd. Een effectieve arbeidsvoorziening en uitvoering van de sociale zekerheid, die meer dan voorheen, is gericht op (re)integratie van uitkeringsgerechtigden in het arbeidsproces, vereist deze actieve betrokkenheid en afstemming op de activiteiten op cao-niveau. Voor een groot deel van de middelen voor de sociale (werknemers-)verzekeringengeldt dat zij door werkgevers en werknemers worden opgebracht. Bovendien is in hun organisaties veel kennis over de economische sectoren gebundeld.
- Een helder onderscheid is dan nodig tussen:
 1. de bestuurlijke verantwoordelijkheid (beleidsbepaling op hoofdlijnen) voor de uitvoering, zowel op landelijk als op regionaal niveau – een taak voor de overheid en sociale partners met een doorslaggevende stem voor de overheid;
 2. de uitvoering – een zakelijk apparaat, dat op contractbasis verantwoordelijk is voor het bereiken van de feitelijke doelstellingen: een effectieve en efficiënte arbeidsvoorziening en een doelmatige uitvoering van de sociale verzekeringen;
 3. een onafhankelijk toezicht, bijvoorbeeld naar het model van de vorig jaar ingerichte Toezichtkamer, die daarvoor over toereikende bevoegdheden dient te beschikken.
- Tot slot pleit D66 ervoor om in de bestuurlijke opzet van de uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid en van de

arbeidsvoorziening een plaats in te ruimen voor de 'cliënten': dus voor uitkeringsgerechtigden. Het is niet vol te houden dat de vakbeweging in alle gevallen de belangen van deze groep adequaat behartigt.

De organisatie: bundeling achter één loket

- Een overzichtelijk en klantvriendelijk apparaat dient zowel de arbeidsvoorziening als de uitvoering van de sociale zekerheid tot taak te hebben, in goede onderlinge afstemming.
- Allereerst dient te worden gekomen tot één loket voor deze taken, dus tot een fysieke bundeling van de onderscheiden organisaties, zodat de burger zich tot één adres kan wenden. Als volgende stap kan worden gewerkt aan een bestuurlijk en organisatorisch samengaan van de onderscheiden diensten en uitvoeringsorganisaties aan de hand van een op te stellen fusieplan. Daarbij kunnen de hierboven geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten als leidraad dienen. Maar: samenwerken is belangrijker dan samenvoegen. Op lokaal en regionaal niveau ontstaan overigens momenteel tal van initiatieven waarin de samenwerking achter één loket al van de grond komt. Vertrekpunt is het ontstaan van feitelijke samenwerking op werkniveau, en het streven naar een integrale gevalbehandeling (sociale zekerheidsaspecten en arbeidsvoorziening) voor elke, onvrijwillig niet-actieve. Het lijkt alleen maar praktisch om het initiatief hiervoor te leggen bij de nu al regionaal georganiseerde arbeidsvoorziening.
- Bij de uiteindelijke vormgeving van een geïntegreerde situatie kiest de projectgroep op dit moment voor een model, waarin overheid en sociale partners hun betrokkenheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid voor arbeidsvoorziening en sociale zekerheid en de onderlinge afstemming hiervan uitrukken door de vorming van een landelijke Raad voor de arbeidsmarkt, waaronder niet alleen de arbeidsvoorziening, maar ook de uitvoering van de sociale zekerheid ressorteert (in eerste instantie voor de werknemersverzekeringen en de AAW, i.c. de bedrijfsverenigingen en de GMD, en de door de gemeente uitgevoerde WSW en ABW; in een latere fase ware te overwegen ook de Sociale Verzekeringsbank bij het integratieproces te betrekken)⁶. Ten opzichte van het huidige Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening wordt de stem van de overheid dus verzwakt; ten opzichte van de huidige uitvoering sociale zekerheid wordt de overheid als mede-bestuurder geïntroduceerd, conform de hierboven geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten.
- De structuur op centraal niveau kan vervolgens een equivalent krijgen in de regio's, analoog (en aansluitend bij) de regionale arbeidsvoorziening, maar kleiner en compacter. De gemeenten en regio's zijn hierin vertegenwoordigd, evenals de regionale vertegenwoordigingen van sociale partners. Arbeidsvoorziening en uitvoering sociale zekerheid hoeven niet samen te vallen met de huisvesting van de regionale besturen, maar kunnen (en moeten in veel gevallen) dicht bij de burger worden gebracht, via zo veel mogelijk lokale, zelfstandige, kleine en flexibele vestigingen. Daarbij kan worden aangesloten bij het huidige kantorennet van arbeidsvoorziening, bedrijfsverenigingen en GMD's en gemeentelijke sociale diensten⁷.
- Dit betekent dat alle betrokken organen samenwerken en terecht komen in één fysieke structuur, zodat iedere burger dicht bij huis het (plaatselijke) loket kan vinden,

waar hij of zij met alle aan arbeid en sociale zekerheid gerelateerde zaken terecht kan en moet.

Één loket, werkwijze en functioneren: de kassa achteraan.

- Binnen het 'loket' ligt de nadruk op arbeidsbemiddeling en begeleiding. De "kassa" (waar de uitkering wordt berekend en uitbetaald) staat achteraan. Door globalisering van de regelgeving (zie 2.2) moet het mogelijk zijn dat minder mensen bezig zijn met het berekenen en betalen van de feitelijke uitkeringen. Zij kunnen beter worden ingeschakeld voor arbeidsbemiddeling, scholing en begeleiding.
- Het 'loket' sluit met het regionaal bestuur tijdelijke contracten (bijvoorbeeld twee jaar) voor de uitvoering van zijn taken, waarbij middelen en doelstellingen zo nauw mogelijk met elkaar in verbinding worden gebracht. De directeur van het 'loket' is vervolgens verantwoordelijk voor de mate waarin en de wijze waarop de doelstellingen worden bereikt. Hij legt hierover verantwoording af aan het regionaal bestuur.
- Terwijl nu de arbeidsvoorziening via een budget op de rijksbegroting wordt betaald en de sociale zekerheidsuitvoering uit de sociale premies en (voor de gemeenten) eveneens (goedgelees) uit rijksmiddelen, vindt financiering van de loketten plaats via budgetten (vast te stellen in de contracten), en voor een toenemend deel via 'output-financiering'. Een geslaagde arbeidsbemiddeling levert de organisatie geld op, waarmee zij haar dienstverlening kan versterken en uitbreiden. De output-financiering is mede een impuls voor een werkzaam sanctiebeleid - de indruk bestaat dat, mede omdat de uitvoerders daarbij momenteel geen of maar weinig belang hebben, een verantwoorde toepassing van sancties thans nogal eens achterwege blijft.
- 'Outputfinanciering' heeft alleen zin in een 'markt' waarop concurrentie mogelijk is. Daarom behoort de arbeidsvoorziening niet de exclusieve taak te zijn van deze bestuursstructuur. Andere, ook (maar niet per se) commerciële, organisaties zijn gerechtigd en welkom om, binnen nader vast te stellen voorwaarden (certificering, erkenning), mee te werken aan de bemiddeling en begeleiding van werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten op de arbeidsmarkt. Wel blijft het de specifieke taak van de collectieve arbeidsvoorziening om de moeilijk bemiddelbare groepen een perspectief te bieden. Professionalisering van de arbeidsvoorziening in de richting van een reguliere en zakelijke partner op de arbeidsmarkt is positief, mits ook de moeilijk bemiddelbaren profiteren van die ontwikkeling.
- Bij dit systeem hoort een uitkeringenstelsel waarin uitkeringen niet voor onbepaalde tijd worden toegekend. Periodieke heroverweging is als regel wenselijk, zowel voor werklozen als voor zieken en arbeidsongeschikten. De toekenningsperiode kan bijvoorbeeld één jaar zijn bij werkloosheid en drie jaar bij arbeidsongeschiktheid. Daarna is heroriëntatie of herkeuring noodzakelijk (met uiteraard de mogelijkheid van voortzetting van de uitkering). Waar het om gaat is mensen niet af te schrijven indien zij eenmaal in de WAO of de werkloosheidsregeling terecht zijn gekomen, maar periodiek de (hernieuwde) mogelijkheden tot participatie onder ogen te zien.

Arbidsvoorziening: stroomlijning van het instrumentarium

- In aanvulling hierop lijkt het ook noodzakelijk om het instrumentarium voor de arbeidsvoorziening, i.c. de vele verschillende subsidie-regelingen en andere geldstromen voor bemiddeling, werkervaring en scholing, te stroomlijnen. Deze regelingen moeten vergaand worden vereenvoudigd. Aan de middelen kunnen zonodig sociale zekerheidsmiddelen worden toegevoegd, mits deze expliciet gericht zijn op het terugbrengen van mensen op de arbeidsmarkt. Binnen de doelstelling van reïntegratie is vervolgens veel, zo niet alles mogelijk. Ten minste moeten alle belemmeringen voor scholing met behoud van uitkering worden opgeruimd.
- Vereenvoudiging is nodig. Thans is door de bomen het bos niet meer te zien, en zijn de klachten dat legio ambtenaren zich moeten bemoeien met één concreet project, te talrijk. Bovendien zijn de regels te rigide, waardoor de praktische toepasbaarheid in veel gevallen te gering is.
- De door bundeling van de bestaande geldstromen verzamelde middelen kunnen door de 'loketten' en eventueel andere organisaties, die zich met de arbeidsvoorziening bezighouden, worden benut om de inpassing van niet-werkenden op de arbeidsmarkt te bevorderen. De hoogte van de beschikbare subsidie-middelen in een concreet geval wordt daarbij bepaald door de mate van bemiddelbaarheid van de betrokkene.
- De werkzoekende kent derhalve een 'prijs', ofwel een activeringsbudget. Mensen met weinig scholing of een (vanuit het oogpunt van bemiddelbaarheid) moeilijke leeftijd, met langdurige werkloosheid of verminderde inzetbaarheid, vergen meer van het 'loket' of de concurrerende organisatie dan mensen, voor wie de kansen op inpassing in het arbeidsproces beter zijn. Of de in een concreet geval beschikbare gelden worden gebruikt voor scholing, voor kinderopvang tijdens scholing, of voor een bonus (loonkostensubsidie) aan de werkgever maakt niet uit. Als de betrokkene maar aan het werk raakt.
- Temidden van de activiteiten van de arbeidsvoorziening en commerciële arbeidsbemiddeling (uitzendbureaus) kan een 'competitie om het bemiddelingsgeld' ontstaan, die de effectiviteit van de middelen aanzienlijk zou kunnen verhogen. Een aantal belemmeringen moet worden opgeruimd, zoals het feit dat de arbeidsvoorziening thans uitsluitend een taak heeft in het bemiddelen naar arbeidsplaatsen - ook 'bemiddeling' naar zelfstandig ondernemerschap, zoals momenteel de sociale diensten doen, moet voor de arbeidsvoorziening mogelijk zijn⁹⁾.
- Van belang is, ten slotte, dat de op landelijk niveau te scheppen kaders duurzaamheid bieden. Juist op de arbeidsmarkt is het, voor een goede werkzaamheid van het instrumentarium, van groot belang dat dit instrumentarium voor langere tijd zijn werk kan doen. Het kan worden aangepast, raakt daardoor meer betrouwbaar, waardoor de kans op effectiviteit toeneemt. Van belang is daarom dat het raamwerk dat wordt geboden, van meet af aan consistent is.

4. De uitkeringen: overheid, sociale partners en eigen verantwoordelijkheid

4.1 Aspecten van een mini-stelsel

De discussie over een 'mini-stelsel' van sociale zekerheid kent diverse aspecten.

- Daar is de vraag naar de grenzen van de verantwoordelijkheid van de overheid. De sociale zekerheid is in Nederland vrijwel geheel in wetgeving vastgelegd, soms

voor werknemers (werknemersverzekeringen), soms voor alle ingezetenen (volksverzekeringen en voorzieningen)⁹). Dat betekent dat voor iedereen dezelfde regels gelden en dat maar zeer beperkt aanpassing aan de eigen omstandigheden (bedrijfstak) mogelijk is. Wat ook ontbreekt, is een eigen, individuele keuzevrijheid. Zelfs op het 'bovenwettelijk' traject zijn het de organisaties van werkgevers en werknemers die de dekking bepalen, of het nu gaat om aanvullingen op de Ziekte-wet of om de pensioenen.

- De andere kant van de vraag naar de verantwoordelijkheid van de overheid is dan ook die naar de verantwoordelijkheid van enerzijds de individu en anderzijds de sociale partners. Veelal gaat de discussie over de vraag of de sociale zekerheid, voorzover deze uitgaat boven een voorziening op minimumniveau, door of de overheid (via wetgeving), of de sociale partners (via andere collectieve verzekeringsvormen) geregeld moet worden. Ook nu zijn veel bovenwettelijke uitkeringen (bij ziekte, vervroegde uitkering, pensionering) geheel door de sociale partners in, algemeen verbindend verklaarde, cao's geregeld. Er is dus op zichzelf geen belemmering om de zorg voor andere, thans nog wettelijk geregelde uitkeringen, geheel of gedeeltelijk aan de sociale partners over te dragen. Met andere woorden: hierin ligt géén principieel bezwaar tegen een ministelsel van sociale zekerheid.

Daaraan gaat, voor D66, echter een wezenlijker vraag vooraf: in hoeverre is het mogelijk om de zorg voor bestaanszekerheid aan eigen keuzen en verantwoordelijkheden van mensen over te laten. Collectieve verzekeringen betekenen behalve collectieve veiligheid, bescherming en solidariteit immers ook collectieve dwang en dus een beknotting van de eigen, individuele keuzen.

In het verleden is deze vraag steeds expliciet of impliciet beantwoord ten gunste van collectieve verzekeringen en voorzieningen. Maar de tijden waarin de sociale verzekeringswetten tot stand kwamen waren bepaald anders dan de huidige. De collectieve sector was minder overbelast. Het is, laatstelijk in de WAO-discussie, pijnlijk duidelijk geworden dat er grenzen zijn aan de mogelijkheden van de collectieve sector om in alle denkbare gevallen een adequaat antwoord te geven en dit bovendien te doen op een beheersbare en blijvend betaalbare manier.

Los hiervan is sinds de totstandkoming van de sociale zekerheidswetten de eigen bestedingsruimte van mensen toegenomen, evenals de vaardigheid om eigen beslissingen te nemen, ook op dit terrein.

De projectgroep ziet daarom wel degelijk de voordelen van een keuze voor een grotere eigen beslissingsruimte en keuzemogelijkheden voor individuen met betrekking tot de zorg voor de eigen bestaanszekerheid. Met name hogere inkomensgroepen lijken financieel heel wel in staat om hun (hogere) inkomen zelf adequaat te verzekeren; en lagere inkomens kunnen ook nu veelal geen aanspraak maken op een bovenminimale uitkering.

Toch komt de projectgroep niet tot de conclusie dat een mini-stelsel moet worden nagestreefd, waarbij de overheid verantwoordelijk is voor een minimumvoorziening en sociale partners, resp. individuen, voor overige. Aan het terugtreden van de overheid op dit terrein kleeft nog een aantal grote bezwaren.

Bedacht moet worden dat niet alle risico's individueel verzekeraar zijn. Er zijn geen particuliere verzekeraars die het risico van werkloosheid verzekeren tegen aanvaardbare pre-

mies. Zij zouden zich daarmee immers afhankelijk maken van (voor hen) onbeïnvloedbare omstandigheden als de internationale conjunctuur of mismanagement in een bedrijf. Andere risico's, als ziekte of arbeidsongeschiktheid zijn wel individueel toe te rekenen en dus te verzekeren, maar:

- daarbij doet zich het probleem voor dat 'slechte risico's' niet, of alleen tegen zeer hoge premies, verzekeraar zullen blijken. Particuliere verzekeraars doen aan risicoselectie. Zij moeten dat doen volgens de (commerciële) aard van hun werk. Maar de samenleving kan niet accepteren dat mensen niet verzekerd zouden zijn op grond van individuele kenmerken en risico's. Waar dat toe leidt is nu al te zien aan kleine zelfstandigen, voor wie de minimumvoorziening AAW wel geldt, maar niet de WAO. Voor het bovenminimale traject dienen zij zelf zorg te dragen, maar de premies zijn zo hoog, dat het merendeel van de kleine zelfstandigen van verzekering afziet.
- Bovendien is het niet voor niets dat de risico's van langdurige ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid (naast de hier minder relevante risico's van ouderdom en overlijden) **sociaal**, dus collectief en zonder winst oogmerk, verzekerd zijn. Het is de beste manier om gezamenlijk de lasten te dragen, ook voor niet actuair berekenbare risico's als werkloosheid, en ook voor sterk over de bevolking en sectoren wisselende risico's als ziekte en arbeidsongeschiktheid. Bovendien is het (veelal) het goedkoopst.

Ten dele gelden deze bezwaren zowel wanneer de verzekering van risico's geheel of gedeeltelijk aan de burger zelf wordt overgelaten, als wanneer dit een taak voor de sociale partners zou zijn.

Aanvullend past echter nog een opmerking over de sociale partners als mogelijk verantwoordelijke voor bovenminimale verzekeringen. Zoals gezegd zijn zij in beginsel heel wel in staat om de bovenminimale sociale zekerheid zelf te regelen. Dat zou als voordeel hebben dat 'de betaler bepaalt', en dat een onzorgvuldige ingreep in de uitkeringen, zoals die uit de zomer van '91, onmogelijk wordt. Toch zijn er drie bedenkingen:

- Het is niet zeker dat sociale partners zelf altijd even kostenbewust met de sociale zekerheid omgaan. Zullen zij, in bepaalde gevallen, de uitkeringen niet verhogen en de lasten afwentelen op de premies? De bestaande bovenwettelijke uitkeringen bij ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid, nu geheel onder het beheer van de sociale partners, zijn niet het beste voorbeeld van soberheid.
- Zijn sociale partners voorts niet evenals de overheid geneigd tot een pacificerende bureaucratie? Zijn zij er in bepaalde gevallen niet bij gebaat om oneigenlijk gebruik van uitkeringen toe te staan of zelfs te stimuleren, indien dit sociale onrust voorkomt? De geschiedenis van de WAO stemt wat dat betreft niet optimistisch.
- Ook geprivatiseerde kosten van sociale zekerheid maken deel uit van de arbeidskosten, en bepalen dus mede de werkgelegenheid, de belastingopbrengsten en de concurrentiekracht van onze economie. Bovendien is allermintst zeker dat een door de organisaties van werkgevers en werknemers georganiseerd stelsel van bovenminimale uitkeringen wel een stimulans zal inhouden om te participeren op de arbeidsmarkt. Van zo'n stelsel kan immers evengoed een ontmoedigend effect uitgaan op de participatie.

- Tweede bedenking. In (delen van de) vakbeweging

wordt bepleit om bepaalde, bij cao geregelde, rechten uitsluitend toe te kennen aan de leden van een vakbond. Hoewel dit een interessant licht werpt op de vakbondspleidooien dat de algemeen verbindendverklaring van cao's kost wat kost in stand moet blijven, is een dergelijke voorkeursbehandeling toch ongewenst. Organisatievrijheid, een groot goed, wordt zo tot organisatie-dwang, met gedwongen winkelnering. En wat te denken van de 'verzekeringsbreuk' bij wisseling van vakbond of van baan?

- Derde bedenking. Een terugtrekkende wetgeving op het gebied van de bovenminimale sociale zekerheid zou er toe kunnen leiden dat veel mensen niet langer verzekerd zijn voor het bovenminimale traject, bijvoorbeeld omdat ze niet onder een cao vallen. Juist in zwakke sectoren bestaan veelal geen collectieve arbeidsovereenkomsten. Naar schatting één tot anderhalf miljoen werknemers vallen niet onder een cao.

4.2 Conclusie ten aanzien van een mini-stelsel

Dit alles leidt de projectgroep tot de opvatting dat de overheid een belangrijke verantwoordelijkheid moet houden, ook voor de bovenminimale sociale zekerheid. Mede-verantwoordelijkheid voor sociale partners en eigen keuzevrijheid zijn goede zaken, maar een alleenvertoningsrecht is in meer dan een opzicht te riskant.

Voorts wordt een mini-stelsel door ons in het algemeen niet doelmatiger geacht dan het huidige stelsel. De uitvoeringskosten lijken zelfs hoger (velen krijgen met twee uitkeringscomponenten te maken, wat dubbele keuringen, berekeningen enz. nodig maakt).

De conclusie moet zijn dat een mini-stelsel, waarin de overheid uitsluitend de minimumvoorziening regelt en waarin sociale partners of individuen de verantwoordelijkheid dragen voor het bovenminimale traject, moet worden afgewezen.

Differentiatie van sociale zekerheidsrechten per sector, en waar mogelijk ook per individu (bij voorbeeld in de vorm van keuzemogelijkheden bij de dekking van risico's¹⁰) is echter het nastreven waard. Te denken valt aan de keuze voor diverse verzekeringspakketten bij dezelfde premie, of voor extra's tegen een extra premie. Ook vormen van opbouw van rechten zijn daarbij denkbaar.

Maar de wenselijkheid van algemene toegankelijkheid van het stelsel vereisen behoud van solidariteit en van het collectief karakter van sociale verzekering.

5. *Capita selecta: diverse aspecten van sociale zekerheid*

5.1 *Onbedoelde effecten van sociale zekerheid; povertytrap; sancties*

Er wordt wel betoogd dat de sociale zekerheid, en de organen die de uitvoering ervan verzorgen, mensen eerder stimuleren om van een uitkering te blijven leven, dan om (weer) aan het werk te gaan. Het stelsel zou niet aanmoedigend, maar ontmoedigend werken. Eén van de oorzaken hiervan zou gelegen zijn in de hoogte van de minimumuitkeringen. Die zijn immers maar weinig lager dan het netto-minimumloon of de laagste cao-lonen ('voor die paar tientjes meer ga ik niet werken'). Een geleidelijk achterblijven van wettelijk minimumloon en sociale uitkeringen bij de gemiddelde loonontwikkeling (waardevast, niet welvaartsvast), en een geleidelijke verhoging van het arbeidskostenforfait, alsmede een beperking van de inkomensafhankelijke subsi-

dies en -prijzen, zijn voor de projectgroep noodzakelijke instrumenten om de 'armoedeval', waarvan hier sprake is, te bestrijden.

Ook de uitvoeringsbureaucratie is er, zo luiden de klachten, dikwijls meer op gericht mensen tot (hun) cliënt te maken, dan om ze weer voor zichzelf te laten zorgen.

Tot slot wordt gewezen op de aanwezige fraude. Hoewel niemand weet in welke mate, wordt in een aantal gevallen een uitkering genoten door mensen, die al op andere wijze in hun levensonderhoud voorzien ('ik heb er toch recht op?' of 'ik heb er toch voor betaald' of zelfs 'ze dwingen me wel er bij te verdienen want van een uitkering kan ik niet leven'). Verscheping van (de toepassing van) sancties is zonder twijfel in een aantal gevallen noodzakelijk. Wel moet worden bedacht dat het effect van scherpere sancties pas meetbaar is bij voldoende ruimte op de arbeidsmarkt. Dat brengt de uitvoerder, en de wetgever, in een lastig dilemma. Enerzijds moeten zij ervoor waken dat uitkeringsgelden niet ten onrechte terecht komen bij mensen, die toch al niet van plan waren om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, of die dat toch al, op andere wijze, doen. Anderzijds zijn zij niet in staat, zeker niet alleen, om voldoende arbeidsplaatsen te garanderen. Op wie moeten de sancties dan worden toegepast, en wie hebben daarbij prioriteit?

Hierboven, bij de bespreking van de uitvoeringsorganisatie zijn wegen aangegeven om aan deze kant van de organisatie ('het loket') stimulansen aan te brengen om sancties, waar nodig, toe te passen.

Kern van de toepassing van sancties moet zijn en blijven dat mensen **verwijtbaar** passief gedrag vertonen. In bepaalde gevallen is passief gedrag op de arbeidsmarkt te rechtvaardigen, eventueel tijdelijk. Eén rechtvaardiging is de aanwezigheid van jonge kinderen in een huishouden (zie ook par. 6.5). Een andere rechtvaardiging kan gelegen zijn in het volgen van een opleiding. De al te strakke, huidige normen moeten op dit punt versoepeld worden. Hoe hoger de opleiding, hoe beter straks de kansen, ook als die opleiding iemand gedurende enige tijd niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt doet zijn¹¹.

Maar indien gedrag feitelijk verwijtbaar is, mogen sancties niet uitblijven. De indruk bestaat dat dit thans nog te vaak het geval is. Recente ervaringen in Den Haag wijzen uit dat indien sancties maar voldoende sterk qua omvang zijn, en voldoende snel (lik-op-stuk) genomen worden, de respons op sancties in de vorm van een actiever gedrag op de arbeidsmarkt sterk toeneemt.

5.2 *De sociale zekerheid als onderdeel van de collectieve lasten*

Zowel in Europees perspectief als vanuit nationale overwegingen, is de omvang van de overdrachtsuitgaven groot. Vanuit Europa gedacht, leidt onze goede sociale zekerheid tot hoge bruto-loonkosten, ook als rekening wordt gehouden met de bescheiden bruto-loonontwikkeling sinds 1982. Dat vermindert de concurrentiekracht van de Nederlandse economie.

Louter nationale overwegingen zijn er legio. De hoge gemiddelde en marginale 'wig' (het verschil tussen bruto- en netto-inkomen) kunnen leiden tot verstoringen op de arbeidsmarkt. Macro gezien hebben de hoge overdrachtsuitgaven een hoge collectieve lastendruk en -uitgavenquote tot gevolg. De stijgende uitgaven voor sociale zekerheid leiden ertoe dat andere collectieve uitgaven worden verdrongen. In de overheidsuitgaven bestaat echter behoefte aan het stellen van nieuwe prioriteiten - nieuw beleid, bijvoorbeeld ten

gunste van het milieu.

Door de vergrijzing van de bevolking dreigt de sociale zekerheid haar marktaandeel in de economie evenwel uit te breiden. Niet alleen omdat er meer AOW'ers bijkomen, ook omdat de gemiddelde werknemer ouder wordt en dus eerder een beroep zal doen op ziektewet, WAO of gezondheidszorg. Een toekomstig perspectief van een nationaal inkomen dat voor een toenemend deel nodig is voor sociale uitkeringen is onaantrekkelijk, ook voor wie zich wellicht thans nog niet druk maakt om de lastendruk. Er is dus alle reden om het aandeel van de overdrachtsuitgaven in ons nationaal inkomen te stabiliseren of, bij voorkeur, terug te dringen. Op de noodzaak van lastenverlichting uit anderen hoofde (loonmatiging) wordt hierna ingegaan.

6. Inkomensbeleid: Lonen, uitkeringen en werkgelegenheid

6.1. Loonmatiging

De loonmatiging staat onder druk. Dat is niet onbegrijpelijk bij een aantrekkende inflatie, die voor een belangrijk deel is veroorzaakt door stijgende collectieve lasten en stijgende prijzen, als gevolg van het overheidsbeleid (hervorming stelsel ziektekostenverzekeringen, tarieven openbaar vervoer, autokosten, huren, huurwaardeforfait, beperking inflatiecorrectie), die de koopkracht over 1991 en 1992 negatief beïnvloed(d)en. Ook los daarvan is het niet verwonderlijk dat na jarenlange matiging en bij een in de loop der jaren sterk gedaalde arbeidsinkomensquote, vakbonden thans weer hun deel opeisen van de herstelde winstgevendheid van het bedrijfsleven.

Toch is de weg van loonstijgingen –op een niveau dat beïnvloedend boven de verwachte inflatie ligt– een buitengewoon onverstandige weg. Op korte termijn, nu de werkloosheidscijfers verslechteren en de economische groei tegenvalt, en voorzover de loonruimte niet gebruikt wordt voor 'goede doelen', zoals de verbetering van kansen op de arbeidsmarkt van kwetsbare groepen, of voor scholing en kinderopvang. Maar ook op langere termijn, gezien de absolute noodzaak van een drastische verhoging van de arbeidsparticipatie, waarvoor voortgezette loonmatiging een absolute voorwaarde is.

De jaren tachtig hebben aangetoond, en recente cijfers van het Centraal Planbureau bevestigen dat nog eens, dat loonmatiging, en een daarmee gepaard gaande matiging van de ontwikkeling van het minimumloon en de uitgaven voor sociale zekerheid, er in belangrijke mate aan hebben bijgedragen dat zich in de periode 1985–1991 een ongekende banengroei heeft gemanifesteerd.

Noch de economie, noch de dringende wens tot vergroting van de arbeidsparticipatie op korte en langere termijn, verdragen het daarom dat afscheid wordt genomen van de loonmatiging. Het spreekt vanzelf dat het hier gaat om loonmatiging in macro-economisch opzicht. De situatie in bepaalde bedrijfstakken, of knelpunten op de arbeidsmarkt, kunnen uiteraard differentiatie in de loonontwikkeling op meso- of micro-niveau, wenselijk of noodzakelijk maken.

Loonmatiging kan uitsluitend plaatsvinden indien de overheid daarvoor gunstige voorwaarden schept:

- alsnog moet reëel overleg tussen overheid en sociale partners mogelijk zijn over een gezamenlijke aanpak van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid;
- geen prijs- en lastenverhoging, met als gevolg aantasting van de koopkracht, maar beteugeling van inflatie en collectieve lasten als uitgangspunt. Een aldus onder-

steunde koopkracht maakt loonmatiging waarschijnlijker. Lastenverlichting moet daarom hoge prioriteit krijgen. Daarnaast is het nodig om het grote verschil tussen enerzijds netto-loon en bruto-loon (de marginale en gemiddelde wig), en anderzijds bruto-loon en totale loonkosten (inclusief werkgeverlasten), aanzienlijk te verkleinen. Verhoging van het arbeidskostenforfait (zie hierna) kan daartoe een middel zijn. Een geleidelijk achterblijven van wettelijk minimumloon en sociale uitkeringen bij de gemiddelde loonontwikkeling (waardevast in plaats van welvaartsvast) eveneens (zie ook par. 6.3);

- heroverweging van bestaande beleidsvoornemens in het licht van het belang van een gematigde loonontwikkeling en een optimale banengroei;
- spoedig herstel van een betekenisvol overleg tussen sociale partners en de overheid over lonen en werk, mede in Europees perspectief.

De noodzaak van loonmatiging enerzijds, en van een gezamenlijke aanpak op basis van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de grote problemen, door overheid en sociale partners vereisen een snelle terugkeer van een inhoudsvol overleg tussen deze partijen. Dit overleg moet onder meer zijn gericht op het behoud van loonmatiging en op het herstel van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een optimale ontwikkeling van de werkgelegenheid.

Een discussiepunt is in dit verband of de overheid nog wel tot algemeen verbindendverklaring van overeengekomen (bedrijfstak)cao's zou moeten blijven overgaan. Algemeen verbindendverklaring (avv) kan immers in strijd zijn met het algemeen belang, bijvoorbeeld indien een loonstijging wordt overeengekomen, die ongunstig uitwerkt voor de economische ontwikkeling en/of de werkgelegenheid. Door niet algemeen verbindend te verklaren, wordt voorkomen dat bedrijven, die niet in eerste instantie aan de cao gebonden zijn, dit alsnog worden. Dit kan vooral van belang zijn voor beginnende bedrijven.

Aan de andere kant is denkbaar dat de zogeheten 'goede doelen' (scholingsafspraken, banen voor minderheden enz.) juist wel algemeen verbindend worden verklaard (verbreding), hetgeen thans geen gebruik is.

De onderhandelingsvrijheid van sociale partners mag niet leiden tot resultaten, die evident in strijd zijn met het algemeen belang. Vermeden moet worden dat met het badwater ook het kind wordt weggegooid. In ons stelsel van arbeidsverhoudingen neemt de algemeen verbindendverklaring een centrale plaats in. Een wilde toepassing van het recht van de overheid om een cao niet algemeen verbindend te verklaren, of een al te selectieve algemeen verbindend verklaring ("à la carte"), zou het Nederlandse cao-systeem aan de wortel aantasten. Ondanks alle flexibilisering en individualisering, óók op de arbeidsmarkt, zou dit nog altijd de bodem wegslaan onder de rechtszekerheid van de meeste Nederlandse werknemers.

6.2. Het minimumloon

Keer op keer duikt de laatste jaren de discussie op over de hoogte van het minimumloon. De kabinetten Lubbers I en II kozen voor bevrozing en zelfs verlaging van het minimumloon en, in het kielzog daarvan, de sociale uitkeringen. Erkend moet worden dat dit een gunstige uitwerking heeft gehad, zowel op de werkgelegenheid (lagere loonkosten, uitstraling op loonmatiging) als op de collectieve lastendruk.

Sommigen¹²⁾ bepleiten daarom ook nu verlaging van het minimumloon met bijvoorbeeld 30 procent. Het belangrijkste argument hiervoor is het verwachte gunstige werkgelegenheidseffect, vooral op lagere functieniveaus. Een bijkomend argument betreft veelal de hierdoor bereikbare 'individualisering' van het minimumloon.

Twee kenmerken van het minimumloon lopen hier dooreen:

- In de eerste plaats de functie van het minimumloon als minimumtegenprestatie voor geleverde arbeid.
- In de tweede plaats de functie van het minimumloon als uitdrukking van de minimumbehoefte van een gezin met twee kinderen en één inkomen, zulks in overeenstemming met de meest voorkomende situatie ten tijde van de instelling van het minimumloon.

Onderwerpen we de argumenten aan een nadere beschouwing dan blijken zij verschillend van karakter. Het eerste gaat ervan uit dat verlaging van de prijs van arbeid tot extra arbeidsplaatsen leidt. Langs twee wegen: direct, omdat door de verlaging arbeid die thans niet (betaald) wordt verricht alsnog binnen de officiële arbeidsmarkt kan worden gehaald. En indirect, omdat een lager minimumloon temperend zou werken op de lagere loonshalen, zoals die in cao's vastliggen. Via dit uitstralingseffect wordt het effect van verlaging van het minimumloon dus nog eens vergroot. Over de vraag of inderdaad een direct positief effect op de werkgelegenheid uitgaat van een verlaging van het minimumloon als zodanig spreken wetenschappers elkaar tegen. Dat per saldo een positief effect ontstaat, meegerekend het 'uitstralingseffect', wordt echter niet weersproken - de discussie richt zich op de omvang van het effect.

Het tweede argument baseert zich op de minimum-behoeftefunctie van het minimumloon die er (ooit) aan is toegekend. De tijden zijn sindsdien veranderd, en feitelijk werken dan ook nog maar zeer weinig mensen, en al helemaal weinig 'kostwinners' of alleenverdieners, op dit niveau. De vraag is echter of van die realiteit een dwingende reden mag uitgaan om het minimumloon met dertig procent te verlagen tot het niveau van 70 procent van het huidige minimumloon. Dat is tegelijk het veronderstelde minimumbehoefteniveau voor een individu. Daarover valt het volgende op te merken. Allereerst is het minimumloon van nu niet meer dat van, pakweg, tien jaar geleden. De jarenlange bevriezing heeft het niveau van het minimumloon aanzienlijk uitgehold. Daarom is het zelfs de vraag of het 70-procentniveau nog wel een adequate uitdrukking is van de minimumbehoefte voor een individu. Aan die vraag gaan wij op deze plaats voorbij¹³⁾.

Voorts lijkt het betwistbaar dat de 'individualisering' van inkomens en arbeidsmarkt ook individualisering van het minimumloon nodig zou maken. Wat nodig is, is individualisering van het minimumbehoefteniveau. Dat niveau heeft echter vooral betekenis in de sociale zekerheid en nauwelijks voor de verdiende lonen.

Aldus strijden twee argumenten om voorrang. Vastgesteld moet worden dat het pleidooi tot 'individualisering' van het minimumloon om daarmee meer banen te scheppen de argumenten door elkaar haalt en daardoor verwarring scheidt. Voor 'individualisering' van het minimumloon bestaat geen noodzaak, want individualisering van inkomens vindt op andere wijze plaats. Voor verlaging van het minimumloon op grond van werkgelegenheidsoverwegingen wel, maar niet per se met dertig procent. Zelfs is de vraag gerechtvaardigd of, gezien de bestaande minimumbescherming in de sociale zekerheid en het feit dat nauwelijks mensen werkzaam zijn op het niveau van het wettelijk mini-

mumloon (en dat de laagste cao-lonen doorgaans hoger liggen), afschaffing van het wettelijk minimumloon niet een helderder alternatief zou zijn.

Een geweldig probleem is bovendien dat bij een dergelijke ingreep in de arbeidsmarkt toch op een 'kunstmatige' manier werk wordt geschapen. De voorstanders van zo'n ingreep gaan ervan uit dat, eenmaal terug in het arbeidsproces, degenen die dit werk verrichten óók in staat zijn om zich vrijelijk te bewegen op de arbeidsmarkt. Dat nu is de vraag. Te vrezen valt dat er een soort van permanente 'banenpool' wordt geschapen, waaruit men in de regel nou juist niet blijkt te kunnen doorstromen naar de 'algemene arbeidsmarkt'. Een doorslaggevend argument tegen de WRR-voorstellen hieromtrent is volgens de projectgroep dat het een zeer rigide sanctiebeleid vereist. Niet als aanvulling op een uitkeringsstructuur die in zichzelf de juiste (financiële) prikkels bevat, maar als kenmerkend element van de structuur. Immers, het plan gaat uit van lagere minimumlonen, maar handhaaft het sociaal minimum, houdt het zelfs waardevast. Een toenemend aantal mensen zal zo een beroep moeten doen op een aanvulling op hun loon. Zonder een drastische toename van sancties en controle is de maatregel dus niet uitvoerbaar.

Een geleidelijke methode om het minimumloon te matigen in het belang van zowel de werkgelegenheid als de betaalbaarheid op langere termijn van de sociale zekerheid, is om het geleidelijk in niveau te laten achterblijven bij de algemene loonontwikkeling. Indien gedurende langere tijd het minimumloon met een geringer percentage¹⁴⁾ wordt verhoogd dan de gemiddelde loonontwikkeling zou indiceren, verandert na verloop van tijd de verhouding tussen minimumloon en verdiende lonen in het voordeel van de laatste. Ook op die wijze kan een gunstig werkgelegenheidseffect worden bereikt.

De projectgroep is tegen verlaging van het minimumloon als zodanig. Een geleidelijke, relatieve verlaging van het minimumloon en de sociale uitkeringen ten opzichte van de algemene loonontwikkeling om de werkgelegenheid, vooral op lagere functieniveaus, te bevorderen, en het stelsel van sociale zekerheid betaalbaar te houden, is echter wel noodzakelijk om de werkgelegenheid te bevorderen en de betaalbaarheid van de sociale zekerheid, ook op lange termijn, te verzekeren. De projectgroep pleit daarom voor waardevastheid als algemeen uitgangspunt voor ontwikkeling van minimumloon en sociale uitkeringen, in plaats van welvaartsvastheid.

6.3. Het sociaal minimum.

Zoals bekend zijn de (minimum)uitkeringen op twee manieren aan de algemene loonontwikkeling gekoppeld. Bruto, want de sociale uitkeringen en het wettelijk minimumloon stijgen, volgens de bestaande wetgeving, in beginsel met hetzelfde percentage als de regelingsloonindex. En netto, want de uitkeringen op minimumniveau zijn gekoppeld aan het netto-minimumloon, gecorrigeerd door het arbeidskostenforfait (dat immers alleen voor werkenden geldt).

De bruto-koppeling van de sociale uitkeringen en het wettelijk minimumloon aan de gemiddelde stijging van de index van de regelingslonen is in 1991 opnieuw vastgelegd in de Wet Koppeling met Afwijkingsgronden. Hoofregel van de wet is dat uitkeringen en minimumloon de loonindex volgen. Uitzonderingen zijn denkbaar indien de loonontwikkeling onverantwoord hoog is (en als gevolg daarvan de werkgelegenheid in gevaar zou brengen) en verder bij een betekenis-

volle groei van het aantal uitkeringsontvangers. Dit laatste criterium uit de wet is inmiddels nader toegespitst op de verhouding tussen het aantal actieven tegenover het aantal niet-actieven. Voor deze kabinetsperiode geldt, dat zolang deze verhouding niet hoger wordt dan 86 (op elke 100 actieven 86 uitkeringsontvangers) toepassing van de koppeling terecht zou zijn.

Aan de huidige bruto-koppeling kleven diverse bezwaren:

- Allereerst ontnemt het de politiek de mogelijkheid om met beleid te reageren op de economische ontwikkeling, ook in dit opzicht. Van jaar op jaar zijn verstandige en rechtvaardige afwegingen nodig over tal van grootheden als de belastingdruk, de hoogte van de sociale premies, van de overheidsuitgaven en het financieringstekort. De mogelijkheden van verhoging van uitkeringen zouden tot dat rijtje moeten behoren. Een dergelijke, *beleidsmatige* koppeling doet op zichzelf niets af aan de wens tot een redelijke verdeling van de welvaart. Maar koppelingen zijn een vorm van lui denken. Bovendien vormen zij een schijnzekerheid; sinds zij (in 1980) wettelijk werd ingevoerd, is toepassing vrijwel steeds achterwege gebleven. Dat in 1992 opnieuw werd besloten tot een niet volledige doorberekening van de loonontwikkeling in de hoogte van de uitkeringen hoeft in dat licht geen verbazing te wekken, evenmin als de recente aankondiging dat deze ook in 1993 niet mogelijk zal zijn.
- In de tweede plaats wijzen berekeningen uit dat het volume in de sociale zekerheid nog lange tijd zal toenemen. Zelfs als het lukt om de grote omvang van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid te beheersen en terug te dringen, en zelfs als we erin slagen om periodes met hoge werkloosheid te vermijden, dan nog zal de geleidelijke veroudering van de bevolking leiden tot een stijgend beroep op de sociale zekerheid¹⁵⁾. Om in dit licht een automatische stijging als hoofdregel vast te leggen in de wet is onverstandig uit een oogpunt van beheersbare collectieve uitgaven, en bedrieglijk.
- In aansluiting op het voorgaande moet worden opgemerkt dat op zichzelf het gehanteerde verhoudingsgetal (86:100) minder informatief is dan een getal waarin enerzijds wordt uitgegaan van de totale sociale zekerheidsuitgaven (volume x prijs), anderzijds van het aantal actieven en de door hen ontvangen loonsom (volume x prijs).

De netto-netto-koppeling, in de jaren zeventig ingevoerd om op minimumniveau de laagste uitkeringen qua koopkracht gelijk te stellen aan de laagst verdiende lonen, is ook thans het verdedigen waard. Het vormt de grondslag voor een behoorlijk bestaansniveau aan de onderkant. Aan het beginsel van de netto-netto-koppeling is overigens tot dusver steeds vastgehouden, met uitzondering van het effect van het arbeidskostenforfait.

Samenvattend bepleit de projectgroep de bruto-bruto-koppeling te vervangen door een beleidsmatige koppeling. Daarbij moet als **hoofdregel** niet het volgen van de loonontwikkeling gelden, maar compensatie voor de gestegen prijzen: waardevast, in plaats van welvaartsvast. Een uitzondering wil de projectgroep in beginsel maken voor de uitkeringen op grond van de AOW. Daarvoor moet een uiterste poging worden gedaan om deze wel jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling, en derhalve welvaartsvast te laten¹⁶⁾. De volume-ontwikkeling in de sociale zekerheid maakt dit moeilijk, maar niet onmogelijk, mits het overige volumebeleid succesvol is.

Voor een beleidsmatige koppeling met als hoofdregel waardevastheid (welvaartsvastheid voor de AOW) bestaan goede gronden:

- koppeling aan de lonen biedt slechts schijnzekerheid - er is in het verleden steeds van afgeweken;
- uit een oogpunt van de arbeidsmarkt is er reden om het verschil tussen het wettelijk minimumloon (en de daarvan afgeleide sociale minimumuitkeringen) en de regulingslonen, geleidelijk te vergroten;
- in het licht van het verder toenemend beroep op de sociale zekerheid, in het bijzonder door de veroudering van de bevolking, verdient het de voorkeur tijdig een pas op de plaats te maken om ook in de toekomst een betaalbare sociale zekerheid te kunnen handhaven. Een gulle hand vandaag, maakt drastische ingrepen in de structuur van de sociale zekerheid in de toekomst onontkoombaar;
- de netto-netto-koppeling moet worden gehandhaafd. Wel moet het verschil tussen het sociaal minimuminkomen en het laagst verdiende loon worden vergroot door verhoging van het arbeidskostenforfait (zie hierna).

De projectgroep kiest derhalve voor een beleidsmatige koppeling, onder handhaving van de netto-netto-koppeling. Om daarnaast zo veel mogelijk rechtszekerheid te bieden wordt voorgesteld als hoofdregel te streven naar een waardevast ontwikkeling van minimumloon en sociale uitkeringen. Dat is minder dan welvaartsvastheid, maar wel een reële doelstelling - ook daarmee is de rechtszekerheid gediend.

6.4. Inkomensverhoudingen

Voor verdergaande nivellering van inkomensverschillen bestaat geen aanleiding. Te geringe inkomensverschillen belemmeren een goede werking van de arbeidsmarkt en ontmoedigen ambitie. Met name op het traject waarbinnen zich circa 90 procent van alle inkomens bevindt -grofweg tussen minimum en 2 keer modaal- zijn de inkomensverschillen eerder te klein dan te groot, zeker als rekening wordt gehouden met het effect van belastingen, premies en inkomensafhankelijke prijzen en subsidies. Dat geldt wel heel in het bijzonder voor het traject tussen minimum en modaal. Is daar het primaire inkomensverschil al niet groot, het effect daarvan wordt nog eens versterkt door de veelheid van inkomensafhankelijke regelingen. Ook de eerste fase van het plan-Simons heeft daar geen goed aan gedaan.

Vergroting van de arbeidsparticipatie vergt een inkomensbeleid dat, behalve aan eisen van rechtvaardigheid, moet voldoen aan de randvoorwaarde dat het de allocatiefunctie van het arbeidsinkomen niet te zeer verstoort. Binnen de grenzen die minimumloon en de sociale zekerheid daaraan stellen, moeten inkomens derhalve ook hun arbeidsmarkt-functie kunnen uitoefenen.

De benadering van de projectgroep op het punt van de inkomensverhoudingen valt daarom als volgt te kenschetsen:

- geen streven naar nivellering in de primaire (bruto) inkomensverdeling;
- geen (verdere) nivellering door middel van lastenverschuiving of door herziening van het fiscale beleid¹⁷⁾;
- geleidelijke vermindering van aantal en betekenis van inkomensafhankelijke regelingen;
- vergroting van het netto-verschil tussen de inkomens van werkenden en de sociale uitkeringen, door geleidelijke verhoging van het arbeidskostenforfait. De middelen hiervoor kunnen onder meer worden gevonden door de afschaffing van de kostwinnerstoelagen en -regelingen

(zie hierna);

- geleidelijke vergroting van het verschil tussen de verdiende lonen en het wettelijk minimumloon door de ontwikkeling van het minimumloon (en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen) te laten achterblijven bij de gemiddelde loonontwikkeling. Daarbij moet worden gestreefd naar waardevastheid (in plaats van welvaartsvastheid) van het minimumloon en de uitkeringen, maar niet naar welvaartsvastheid. Een uitzondering bepleit de projectgroep voor de AOW (zie 6.3).

(Ten overvloede: het laatste voorstel dient twee doelen; vergroting van het verschil tussen het laagste uitkeringsniveau en de op de arbeidsmarkt verdiende lonen enerzijds; verbetering van de verhouding tussen de sociale zekerheidsuitgaven (volume x prijs) enerzijds, en de verdiende lonen (volume x prijs) anderzijds. Het beslag van de sociale zekerheid op de collectieve uitgaven en het nationaal inkomen, kan zo worden beperkt ten opzichte van een automatische koppeling.)

6.5. Individualisering

De projectgroep is voor een consequente individualisering van het loon- en inkomensbeleid, inclusief de sociale zekerheid. Het gevolg geven aan de emancipatie-doelstelling maakt volgens D66 noodzakelijk dat op enig moment van een ieder in de actieve levensperiode mag worden verwacht dat hij of zij in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien, ongeacht de aanwezigheid van een (verdienende) partner. De enige reële uitzondering op dat uitgangspunt kan zijn gelegen in de aanwezigheid van jonge kinderen in een huishouding (en vanzelfsprekend, in pensionering en arbeidsongeschiktheid).

De D66-opvattingen over individualisering zijn reeds uitvoerig uitgewerkt in diverse notities. In het kader van deze rapportage worden deze opvattingen opgenomen, en waar nodig verder geconcretiseerd of verscherpt.

Kort weergegeven staat de projectgroep de volgende voor-nemens voor:

- geleidelijke afschaffing (bijvoorbeeld in 4 à 5 jaar) van de overheveling van de basisaf trek in de loon- en inkomstenbelasting en premieheffing volksverzekeringen ten behoeve van alleenverdieners. De opbrengst hiervan, voorzover niet nodig voor compensatie voor ouders van jonge kinderen of voor uitbreiding van kinderopvang, kan worden aangewend voor algemene of specifieke (arbeidskostenforfait) lastenverlichting¹⁹⁾;
- compensatie hiervan via de kinderbijslag uitsluitend in geval er in een huishouding jonge, niet-leerplichtige kinderen zijn (dus beneden vijf jaar). Voor lagere en middeninkomens kan dat in deze periode in beginsel inkomensneutraal geschieden door de compensatie (bij twee kinderen) te baseren op het huidige belastingvoordeel van de basisaf trek. Voorlopig gedeeltelijke compensatie (50 %) bij de aanwezigheid van kinderen van vijf tot en met 12 jaar¹⁹⁾;
- gelijktijdig: uitbreiding van kinderopvang en andere faciliteiten die het mogelijk maken dat ouders én betaalde arbeid verrichten én kinderen opvoeden, zonder dat dit ten koste gaat van arbeidsmarktaandeel van één van beide partners of van alleenstaande ouders;
- helderheid in de regelgeving. De verschillende normen op grond waarvan partners of alleenstaande ouders vrijstelling kunnen krijgen van de verplichting zelf actief te zijn op de arbeidsmarkt, moeten in de verschillende regelingen worden gelijkgesteld. In beginsel wordt van iedereen (met uitzondering van gepensioneerden, zie-

ken en arbeidsongeschikten) een actieve opstelling verwacht om een plaats te vinden op de arbeidsmarkt. Voorgesteld wordt ook op dit punt aan te sluiten bij de norm dat alleen de aanwezigheid van jonge kinderen in de huishouding een grond kan zijn om tijdelijk niet te hoeven solliciteren.

Thans bestaan te veel verschillende, elkaar soms tegensprekende, normen in Toeslagenwet, de toepassing van de ABW, de nabestaandenwetgeving, enzovoort. Duidelijkheid omtrent de verwachting inzake de eigen deelname op de arbeidsmarkt kan en zal de wens te participeren op de arbeidsmarkt verder vergroten;

- op middellange termijn: verdere afbouw van kostwinnersvoordelen op het gebied van sociale verzekeringspremies (goedkope medeverzekering in het ziekenfonds, gratis verzekering voor AOW en pensioen, nabestaandenpensioenen etc.). Opnieuw: alleen compensatie in het geval er jonge kinderen in de huishouding wonen;
- In de WW moet de individuele vervolguitering van 70 procent qua duur worden verlengd, tot bijvoorbeeld drie jaar. De druk op de bijstandswet wordt daardoor verminderd, waardoor de bijstand kan terugkeren tot zijn eigenlijke functie van vangnet, in plaats van werkloosheidsregeling. Indien de eenmaal verworven individuele zelfstandigheid op de arbeidsmarkt, via verlenging van de individuele WW-uitkering beter wordt gehonoreerd, kan individualisering van de Algemene Bijstandswet vooralsnog achterwege blijven.

Willen we het economisch draagvlak versterken door de arbeidsdeelname te vergroten, en bovendien (eindelijk) de consequenties trekken van het jarenlange streven naar emancipatie, dan is consequente individualisering van het inkomensbeleid onontkoombaar. Voor de ruim twee miljoen (gehuwde) vrouwen die niet participeren op de arbeidsmarkt moeten alle drempels om toe te treden verdwijnen. Wie ervoor kiest niet op de arbeidsmarkt te participeren, dient dan zelf de financiële consequenties daarvan te dragen.

Bij dit alles moet worden erkend dat niet van vandaag op morgen kan worden verwacht dat alle niet-werkende partners daadwerkelijk een plaats op de arbeidsmarkt verwerven. Overgangsmaatregelen zullen daarom, met name voor oudere generaties, noodzakelijk zijn. Structureel echter dienen kostwinnerstoelagen te worden afgebouwd, ook al zal de arbeidsmarkt niet ogenblikkelijk werk bieden aan alle niet-betaald werkende partners. De mogelijke inkomensruggang moet echter niet worden overdreven. De opbrengst wordt voor een belangrijk deel teruggesluisd in de vorm van lastenverlichting, zodat de netto-inkomensoffers kleiner zijn dan zij op het eerste gezicht zouden kunnen lijken - ook indien voorshands geen tweede inkomen wordt verworven. Voorts vindt de afbouw geleidelijk plaats (4 à 5 jaar), en wordt het verlies van de tweede basisaf trek voor huishoudens met twee jonge kinderen geheel gecompenseerd, zodat men er in deze gevallen per saldo op vooruitgaat. Immers, voor deze gezinnen wordt het verlies van de dubbele basisaf trek volledig gecompenseerd in de kinderbijslag, terwijl zij voorts mee profiteren van de algemene lastenverlichting die de afschaffing van de voetoverheveling mogelijk maakt.

- 1) Pas aan het eind van de jaren negentig zal de vermindering van het aantal jonge toetreders op de arbeidsmarkt merkbaar zijn.
- 2) Van een fundamentele verklaring voor de lage arbeidsparticipatie in ons land t.o.v. de buurlanden wordt hier afgezien. Veel ongelijksortige aspecten spelen een rol: de lange tijd voortdurende traditionele rolopvatting over vrouwen; de hoge arbeidsproductiviteit; ons aardgas; remmende aspecten van de overlegeconomie; onvoldoende prikkels in het sociale stelsel, enz. enz.
- 3) Inmiddels ligt een aantal wetsvoorstellen in de Tweede Kamer ter behandeling. De effecten daarvan kunnen pas op enige termijn na de invoering worden verwacht. Overigens blijkt ook in de cao's die dit voorjaar zijn gesloten veel aandacht te worden besteed aan het ziekteverzuim, zij het dan ook veelal zonder dat daarin financiële prikkels zijn opgenomen.
- 4) Dat is uitdrukkelijk voor vrouwen en mannen van belang.
- 5) Het is zaak voor hen, die dat kunnen, aanvaardbare mogelijkheden in de sociale werkvoorziening te scheppen of te handhaven. Een groter accent op bedrijfsmatig werken in de WSW is juist, mits ook voldoende kansen voor deze categorie blijven bestaan. Voorts zou het aanbeveling verdienen om te bezien in welke mate de deskundigheid die in de WSW's aanwezig is, mede benut kan worden om moeilijk aan het werk te helpen, langdurig werklozen terug te brengen op de arbeidsmarkt. Het Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening NOSW heeft daarover een heldere uiteenzetting gegeven in de nota: 'Nieuwe oplossing voor nieuwe werkzoekenden'.
- 6) In de projectgroep is ook een variant besproken, waarbij de geïntegreerde organisatie een zelfstandig bestaan leidt, met een 'raad van commissarissen', bestaande uit leden die worden benoemd op voordracht van resp. overheid, werknemers en werkgevers. Ook in dit model legt de organisatie uiteindelijk verantwoording af aan de, democratisch gelegitimeerde, overheid en ligt de regie bij de laatste. Verschil met het eerste model is dat sociale partners een meer adviserende rol spelen.
- 7) Aanvullend valt op te merken dat hiermee de te verwachten problemen bij de decentralisatie van de AAW naar de gemeenten kunnen worden voorkomen of verminderd.
- 8) De arbeidsvoorziening is in deze notitie uiteraard sterk in het kader van sociale zekerheid en inactieven geplaatst. Opgemerkt zij echter dat de arbeidsvoorziening niet uitsluitend betrekking heeft op uitkeringsgerechtigden. Juist om voor uitkeringsgerechtigden een goede partner te kunnen zijn, dient de arbeidsvoorzieningsorganisatie tegelijk een betrouwbare partner te zijn voor werkgevers, óók waar het bijvoorbeeld gaat om nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt als educatief verlof, outplacement e.d. Kortom: arbeidsvoorziening dient een volwaardige partner te kunnen zijn op het brede terrein van de arbeidsmarkt.
- 9) In veel gevallen geldt overigens dat de huidige wetgeving zijn oorsprong vindt in afspraken en regelingen door werkgevers en werknemers. Niets nieuws onder de zon.
- 10) Hoe dit in concreto zou kunnen worden vormgegeven is bij voorbeeld uitgewerkt in de recente pensioennota van D66. Ideeën zijn daarnaast ontwikkeld in de gedachte van 'cao's à la carte'. Vergroting van keuzevrijheid is, naar onze overtuiging, heel wel mogelijk zonder dat de grondtrekken van de sociale zekerheid (wettelijk of bovenwettelijk) behoeven te worden aangetast.
- 11) Dat een (verdere) verruiming van de opleidingsmogelijkheden ook moet leiden tot een opleidingsverplichting voor de werkzoekende, ligt voor de hand.
- 12) Zie de WRR in het rapport "Een wenkend perspectief"(1990), maar ook de Tweede kamerfractie van D66 in de notitie "Meewerken aan economische zelfstandigheid"(1991).
- 13) Wat niet wegneemt dat een gedegen studie naar het sociaal minimum en de verhoudingen in de verschillende niveaus, nieuw licht zou kunnen werpen op die discussie. Zo'n onderzoek wordt daarom door de projectgroep aanbevolen.
- 14) Ter illustratie: één procent achterblijven t.o.v. de gemiddelde loonstijging betekent thans een besparing op de collectieve uitgaven van 900 miljoen gulden.
- 15) Zie bijvoorbeeld de Nota Sociale Zekerheid 1992, Tweede Kamer 1991-1992, 22 322, nr. 2, pp. 19 e.v.
- 16) Van AOW'ers wordt niet meer verwacht dat zij zich op de arbeidsmarkt begeven. De argumenten voor een groter verschil tussen de netto-minimumuitkering en het laagst verdiende loon gaan daarom hier niet op. Bovendien is het op zichzelf reeds wenselijk om het inkomen van ouderen met AOW, te ontzien.
- 17) We acht de projectgroep de gedachte van de 'tax credit', of 'heffingskorting', aantrekkelijk, in ieder geval voor de basisaftrek. Zo'n korting maakt het netto-voordeel van een aftrekpost voor iedereen gelijk, ongeacht de hoogte van het inkomen. Invoering van een tax credit is in beginsel ook mogelijk zonder verdere nivellering, indien dit in de tarieven wordt gecompenseerd.
- 18) Het deels omzetten van de basisaftrek van niet-werkende partners in een compenserend bedrag voor gezinnen met jonge kinderen betekent dat de collectieve lastendruk stijgt; een belastinguitgave wordt vervangen door een feitelijke uitgave. Aan deze (statistische) verandering wordt hier voorbijgegaan. Overigens zouden de benodigde middelen voor een deel ook elders in de kinderbijslag te vinden zijn, als de progressie naar kindertal in de bijslagbedragen wordt beperkt, zoals door D66 al jaren wordt bepleit. De leeftijdsafhankelijkheid moet daarbij worden gehandhaafd.
- 19) Voor de techniek van de compensatie zijn verschillende wegen denkbaar. Behalve verhoging van kinderbijslagbedragen is ook toekenning van een vaste tax credit mogelijk. De compensatie zou dan kunnen plaatsvinden door toekenning van een tax credit per in aanmerking komend kind.

WIJZIGINGSVOORSTELLEN STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

De volgorde van presentatie is die van van de toekomstige tekst van de statuten en Huishoudelijk reglement. Om referentie te vergemakkelijken zijn de voorstellen in principe genummerd per artikel. Echter waar bij voorstellen op onderdelen van artikel aparte toelichtingen worden gegeven zijn deze apart genummerd. De clusters voorstellen die betrekking hebben op een artikel zullen in een keer in stemming worden gebracht.

WIJZIGINGSVOORSTELLEN STATUTEN

ARTIKELSGEWIJZE VOORSTELLEN MET TOELICHTING

Voorstel 00.01

Art.1 Vervangen: overal waar "geschillencommissie" staat door "geschillencollege".

Voorstel 00.02

Art.02 Vervangen: "met ingang van heden" door "opnieuw".

Voorstel 00.03

Art.05 Toevoegen als lid 3: de tekst van het huidige artikel 12

Voorstel 00.04

Art.06 Toevoegen aan lid 2: "; bevoegdheden, die de statuten verlenen, worden nader uitgewerkt in het huishoudelijk reglement. Slechts die reglementen, die bij of krachtens deze statuten, dan wel bij of krachtens het huishoudelijk reglement kunnen worden vastgesteld door enig partijorgaan behoren tot de reglementen van D66 en hebben als zodanig rechtskracht binnen D66".

Toelichting

Het begrip "overige" kan verwarring wekken, indien slechts bedoeld wordt dat slechts in het HR genoemde partijorganen reglementen kunnen vaststellen, die geldig zijn binnen D66, bijvoorbeeld in geschillen.

Voorstel 00.05

Vervangen in lid 3: "art.18 lid 1" door "art.14 lid 2".

Voorstel 00.06

Art.07 Vervangen lid 1: "D66 kent (adspirant)leden en donateurs" door "D66 kent leden, adspirantleden en donateurs; de inhoud van deze begrippen wordt nader uitgewerkt in het huishoudelijk reglement".

Toelichting

In de statuten worden wel voortdurend de verschillende categorieën genoemd, doch nergens gedefinieerd; door verwijzing naar het HR is dat ondervangen.

Voorstel 00.07

Toevoegen als nieuw lid 3: "De ledenadministratie doet geen mededelingen omtrent het lidmaatschap van D66 aan andere, dan de bevoegde partijorganen".

Toelichting artikel 7

Bij de wijziging van artikel 7 dient te worden opgemerkt dat het goed zou zijn, indien de partij zich zou houden aan eenmaal gekozen termen. Enkele jaren geleden is heel bewust voor adspirantlidmaatschap als term gekozen; later wordt in wervingskampagnes de term proeflidmaatschap gebruikt. Dat

schept onduidelijkheid. Statutair en reglementair bestaat een proeflidmaatschap niet.

Voorstel 00.08

Art.08 Vervangen in lid 1 "zestien" door "veertien".

Toelichting artikel 8

De verandering in artikel 8 is noodzakelijk door verandering van het passieve kiesrecht, gekombineerd met de eisen die worden gesteld aan de lidmaatschapstermijn van D66, de leeftijdseis voor dat lidmaatschap verlaagd dient te worden.

Voorstel 00.09

Art.09.01 regel 1: vervangen "Het lidmaatschap eindigt door:" door "Het lidmaatschap danwel adspirantlidmaatschap eindigt door:"

Voorstel 00.10

Art. 09.01 b: vervangen "bij" door "op"

Voorstel 00.11

Art. 09.1 vervangen:

"c. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens contributieschuld, zich uitstreckende over een termijn die nader in het huishoudelijk reglement wordt geregeld;

d. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wanneer het lid niet meer voldoet aan de eisen gesteld in art.8," door:

"c. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens contributieschuld, zich uitstreckende over een termijn die nader in het huishoudelijke reglement wordt geregeld, danwel wanneer niet meer wordt voldaan aan de eisen gesteld in art. 11 en 12;"

Toelichting

Uit het oogpunt van systematiek is het raadzaam de opzeggingen door het HB in een sub te vermelden. De verwijzingen in andere artikelen moeten worden aangepast.

Voorstel 00.12

Art. 09.2 Vervangen het gehele lid 2: "Beëindiging van het lidmaatschap op grond van lid 1 ad b,c,d en e van dit artikel laat de contributie van het lopende jaar onverlet"

door lid 3:

a. Beëindiging van het lidmaatschap op grond van lid 1 sub b van dit artikel gaat in met ingang van het verenigingsjaar volgend op het jaar van opzegging en ontslaat niet van de verplichting tot betaling van de contributie over het lopende

verenigingsjaar;

b. Beëindiging van het lidmaatschap op grond van lid 1 sub c, d en e van dit artikel gaat in met ingang van de datum van het verstrijken van de beroepstermijn tegen de hoofdbestuursoverbeslissing en ontslaat van de verplichting tot betaling van de contributie over het lopende jaar.

Herredigeren lid 3 als lid 2: "Het adspirant-lidmaatschap eindigt bovendien na één jaar of door omzetting in een lidmaatschap".

Toelichting artikel 9

Behalve enige tekstmatige verbeteringen dient een concrete termijn in artikel 9 te worden gesteld, waarop het lidmaatschap eindigt.

Voorstel 00.13

Art.10 Tussenvoegen tussen "het" en "in strijd met de statuten": "naar het inzicht van het hoofdbestuur".

Toelichting artikel 10

Mede in verband met de mogelijke beroepsprocedure ex artikel 9 lid 3 moet het in artikel 10 duidelijk zijn welk orgaan tot beoordelen bevoegd is.

Voorstel 00.14

Toelichting overbrengen artikel 11 naar huishoudelijk reglement

Het oude artikel 11 dient naar het huishoudelijk reglement te worden verplaatst omdat het de procedurele uitwerking weergeeft van lidmaatschapsbeëindiging; een typische reglements-aangelegenheid en geen statutaire.

Voorstel 00.15

Het bestaande artikel 13 wordt artikel 11

Voorstel 00.16

Art.11 Nieuw lid 1: "Het lidmaatschap van D66 is vereist om kandidaat te staan voor en D66 te vertegenwoordigen in enig vertegenwoordigend orgaan, en tevens vereist om kandidaat te staan voor en lid te zijn van enige bestuursorgaan binnen D66".

Voorstel 00.17

Oud lid 1 wordt lid 2

Voorstel 00.18

Oud lid 2 wordt lid 3; daarin vervangen:

"...bij het begin van de kandidaatstellingstermijn lid van D66 te zijn, aan hun contributieverplichtingen te hebben voldaan en gedurende één jaar voorafgaande aan de dag van verkiezing (adspirant)lid van D66 te zijn geweest" door "...gedurende één jaar voorafgaande aan de dag van verkiezing (adspirant)lid van D66 te zijn en aan hun contributieverplichtingen te hebben voldaan"; daaraan toegevoegd de vervanging van het oude lid 3 "Bij huishoudelijk reglement kan dispensatie worden verleend van de in lid 2 genoemde lidmaatschapstermijn" door

"Het hoofdbestuur kan dispensatie verlenen van de in dit lid genoemde lidmaatschapstermijn van één jaar. Zij doet dit niet dan op basis van een deugdelijke gemotiveerd voorstel van het bestuur op welk niveau de kandidaat zich aanmeldt. Indien overige kandidaten menen hierdoor in hun belangen te worden geschaad, staat voor hen beroep tegen deze hoofdbestuursoverbeslissing open bij het geschillencollege.

Toelichting

Uit het oogpunt van systematiek zijn de lidmaatschapsvereisten en de dispensatie daarvan "even zware" beslissingen, die derhalve beide in de statuten geregeld moeten worden. Artikel 16 HR dient dus in de statuten te staan.

Voorstel 00.19

Schrappen het bestaande artikel 8 lid 6

Een lid van D66 dat deel uitmaakt van een bestuur van D66, of van een D66-fractie in enig vertegenwoordigend lichaam of bij opvolging voor een D66-plaats in dit lichaam in aanmerking komt, verplicht zich na beëindiging van het lidmaatschap van D66 zijn/haar functie ter beschikking te stellen of niet te aanvaarden.

Voorstel 00.20

Het bestaande artikel 8 lid 2 t/m 5 wordt gherredigeerd in artikel 12.

Vervangen:

Art.08.2 Indien betrokkene tevens lid is van enige andere landelijke politieke partij, is hij/zij niet verkiesbaar in besturen van D66 en kan niet door D66 kandidaat gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.

3 Een lid van D66 dat deel uitmaakt van een bestuur van D66 of van een D66-fractie in een vertegenwoordigend lichaam verplicht zich geen lid te worden van enige andere landelijke politieke partij

4 Indien D66 deelneemt aan de verkiezingen voor een vertegenwoordigend lichaam verplicht een D66-lid zich om zich niet kandidaat te stellen voor enige andere politieke partij, die aan de verkiezingen voor het betreffende vertegenwoordigende lichaam deelneemt.

5 Indien een D66-fractie deel uitmaakt van een vertegenwoordigend lichaam, verplicht een D66-lid zich om geen deel uit te maken van een fractie van enig andere politieke partij, die een fractie heeft in het betreffende vertegenwoordigende lichaam.

door:

Art.12.1 Het lidmaatschap van D66 is onverenigbaar met kandidaatstelling voor enige andere politieke partij of groepering voor een vertegenwoordigend orgaan, indien D66 deelneemt aan de verkiezingen voor dat vertegenwoordigend orgaan, en tevens onverenigbaar met vertegenwoordiging van enige andere politieke partij of groepering in een vertegenwoordigend orgaan, indien D66 vertegenwoordigd is in dat vertegenwoordigend orgaan.

2 Het kandidaat zijn voor en vertegenwoordigen van D66 in enig vertegenwoordigend orgaan is onverenigbaar met het lidmaatschap van enige andere landelijke politieke partij, dan wel van enige politieke partij of groepering specifiek voor dat vertegenwoordigend orgaan.

3 Het kandidaat zijn voor en het lidmaatschap van enig bestuursorgaan binnen D66 is onverenigbaar met het lidmaatschap van enige andere landelijke politieke partij, dan wel van enige politieke partij of groepering specifiek voor het vertegenwoordigend orgaan op overeenkomstig niveau.

en toevoegen het bestaande artikel 14 als lid 4 en 5.

Voorvoegen in nieuw lid 4: "Het lidmaatschap van vertegenwoordigende en bestuurlijke organen op het overeenkomstige niveau zijn onverenigbaar".

Tussenvoegen in tweede zin van nieuw lid 4 tussen "lidmaatschap van" en "de tweede kamer": "het europees parlement of" en schrappen het woorddeel "bestuurs" van "bestuursfunctie".

Tussenvoegen in derde zin van nieuw lid 4 tussen "lidmaatschap van" en "de tweede kamer": "het europees parlement,"

Tussenvoegen in derde zin van nieuw lid 4 tussen "stadsdeelraden," en "is onderling": "dan wel elke andere direct gekozen vertegenwoordigende functie namens D66".

Toelichting artikelen 11 en 12

De leden 2 t/m 6 van het bestaande artikel 8, die thans uitgaan van een 'morele' verplichting, dienen te worden gherredigeerd in termen van vereisten en onverenigbaarheden, hetgeen dan ook beter spoort met artikel 9 lid 1 sub d (opzegging, indien niet langer aan de eisen gesteld in artikel 8 wordt voldaan). Bovendien dient uit oogpunt van samenhang in dit artikel de rubriek "Besturen en Vertegenwoordigingen" (artikelen 13 en 14) te worden opgeno-

men. De lidmaatschapsvereisten, die verband houden met het functioneren in besturen en vertegenwoordigingen dienen bij elkaar te worden vermeld. In de statuten artikelen 9 en 10 dienen slechts de algemene vereisten te worden vermeld, die nader bij huishoudelijk reglement dienen te worden geregeld. Bij de onverenigbaarheden dienen statutair die tussen "beroepspoliticus" en "partijbestuurder", alsmede die tussen politieke vertegenwoordigers onderling volledig te worden aangegeven.

Voorstel 00.21

Bestaand artikel 15 wordt artikel 13.

Vervangen: "samenstelling van de partijorganen vast op de grondslag van" door: "organisatie van de partij vast met als uitgangspunten:

a. open kandidaatstelling, directe verkiezing van personen in partijfuncties,"

daaraan toevoegen als sublid

b. openbaarheid van vergaderingen en vergaderstukken; in het landelijk huishoudelijk reglement kan worden geregeld onder welke omstandigheden vergaderingen besloten kunnen zijn en wanneer bestuursstukken niet of beperkt openbaar zijn; alle overige vergaderingen kunnen niet besloten worden verklaard;

daaraan toevoegen de vervanging van bestaand artikel 17 "Het stemmen bij volmacht op een vergadering is niet toegestaan en artikel 18 lid 5 "Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem", door het sublid

c. dat alle ter vergadering aanwezige stemgerechtigde leden slechts één stem mogen uitbrengen en dat geen stem mag worden uitgebracht bij volmacht;

daaraan toevoegen als sublid

d. vaststelling van kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende organen via directe en geheime verkiezingen door alle terzake stemgerechtigde leden.

Toelichting artikel 13

In artikel 13 en volgende van de statuten worden de algemene beginselen van organisatie vermeld, die de grondslag vormen voor nadere uitwerking in het huishoudelijk reglement. Dat geldt ook voor het landelijke partijniveau. Openbaarheid dient het principe te zijn en beslotenheid slechts uitzondering; beslotenheid kan slechts worden toegestaan, indien dat in het huishoudelijk reglement wordt aangegeven. Dit artikel vervangt de huidige artikelen 15 en 17.

Voorstel 00.22

Bestaande artikelen 16 (ged), 18 lid 1 (ged), 25 en 26 lid 1 worden vervangen door artikel 14.

Vervangen:

Art. 16.1 D66 kent drie algemene organen, te weten:

a. de algemene ledenvergadering

b. het hoofdbestuur, waarbinnen het dagelijks bestuur;

2 Voorts kent D66 regio's, subregio's, afdelingen en deelafdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen:

c. werkgroepen.

Art. 18.1 De algemene ledenvergadering is het hoogste orgaan van D66.

Art. 25.1 Een regio verenigt alle leden, wonende in een door het hoofdbestuur vastgesteld gebied.

2 Een subregio verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied.

3 Een afdeling verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel een of meer gemeenten omvat.

4 Een deelafdeling verenigt alle leden, wonende in een door het afdelingsbestuur vastgesteld gebied.

5 Het huishoudelijk reglement stelt de grondregelen voor regio's, subregio's, afdelingen en deelafdelingen.

6 Regio's, subregio's, afdelingen en deelafdelingen zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten, die in strijd zijn met statuten en huishoudelijk reglement van D66.

7 Regio's, subregio's, afdelingen en deelafdelingen zijn geen rechtspersonen.

Art. 26.1 Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het huishoudelijk reglement door

Art. 14.1 De D66-organisatie kent drie niveaus:

a. het landelijk niveau,

b. het regionaal niveau, en

c. het afdelingsniveau.

Op ieder organisatie-niveau bestaan tenminste twee algemene organen te weten:

2 De landelijke algemene ledenvergadering is het hoogste orgaan voor de partij als geheel. Het landelijk hoofdbestuur is het hoogste bestuursorgaan voor de partij als geheel.

3 D66 kent onderstaande voor alle organisatie-niveaus werkzame bijzondere organen, te weten:

a. de bestuurdersvereniging;

b. het geschillencollege;

c. de stichting wetenschappelijk bureau;

d. de stichting politiek scholings- en vormingsinstituut.

4 Het huishoudelijk reglement regelt de nadere inrichting van elk organisatie-niveau, waarbij

a. het hoofdbestuur een het gehele land dekkende indeling in regio's vaststelt ten behoeve van het bestuurlijke midden-niveau;

b. ieder regiobestuur een het gehele gebied dekkende indeling in afdelingen vaststelt ten behoeve van het bestuurlijke basisniveau en eventuele subregio's voor delen van de regio;

c. ieder afdelingsbestuur de bevoegdheid heeft deelafdelingen in te stellen.

5 Partijfuncties zijn alle functies binnen de in dit artikel genoemde algemene en bijzondere organen, alsmede binnen alle overige bij of krachtens deze statuten, dan wel het huishoudelijk reglement ingestelde organen, met uitzondering van de ledenvergaderingen.

Toelichting artikel 14

Artikel 14 van de statuten geeft de algemene regels voor elk niveau van de organisatie. In het huishoudelijk reglement wordt voor ieder niveau de eigen invulling daarvan bepaald. Het in de statuten zo gespecificeerd weergeven van uitsluitend het landelijk niveau, zoals nu vastgesteld is weinig flexibel. De term "partijorgaan" kan verwarrend werken. Helderder is het indien zou worden gesproken van twee algemene organen op elk niveau. De term "bijzonder orgaan" wordt gereserveerd voor de drie landelijk werkzame organen (die geen decentrale variant mogen hebben), en voorts wordt gesproken van vaste commissies, raden en commissies-ad-hoc (die wel decentrale varianten hebben). De term "partijfunctie" dient gedefinieerd te worden.

Toelichting artikel 14.1

Uit oogpunt van systematiek dient eerst te worden gedefinieerd wat een organisatie-niveau is voor dat over de inrichting van dat niveau wordt gesproken.

Voorstel 00.23

Art. 15 Bestaand artikel 23 wordt artikel 15.1

"D66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee leden van het dagelijks bestuur, met dien verstande dat het hoofdbestuur de penningmeester kan machtigen betalingsopdrachten namens D66 te ondertekenen."

te wijzigen in

Art. 15.1 De vereniging wordt vertegenwoordigd met uitzondering van alle bestuurders door 2 bestuurders waarvan 1

voorzitter of vice-voorzitter en de andere door een der secretarissen of de penningmeester met dien verstande dat het HB de penningmeester kan machtigen betalingsopdrachten namens D66 te ondertekenen. Waar het betreft het tekenen van de kandidatenlijsten wordt bij uitsluitingbevoegd de voorzitter danwel bij diens ontstentenis een vice-voorzitter. Een weigering om onder naam van D66 aan verkiezingen deel te nemen kan slechts door het hoofdbestuur genomen worden.

Toelichting

Het nieuwe BW boek 2 geeft in artikel 45 lid 1 aan dat "Het bestuur is, voor zover de wet niet anders bepaalt, bevoegd tot vertegenwoordiging van de vereniging in en buiten rechte." Lid 2 geeft onder meer aan dat "De statuten kunnen bepalen dat vertegenwoordigingsbevoegdheid mede toekomt aan een of meer bestuurders, hetzij afzonderlijk, hetzij gezamenlijk, hetzij gezamenlijk met een of meer anderen". Lid 3 vereist een precieze bepaling van bevoegdheid.

Voorstel 00.24

Toevoegen aan art. 15 een nieuw lid

2 Geen enkel bij of krachtens deze statuten of het huishoudelijk reglement in te stellen orgaan heeft zelfstandigen rechtspersoonlijkheid, tenzij dit nadrukkelijk in deze statuten is vermeld.

Toelichting artikel 15

De vertegenwoordiging naar buiten en de aansprakelijkheid van de partij is in artikel 15 beter vastgelegd. Dit artikel vervangt de huidige artikelen 23 en 25 lid 7.

Voorstel 00.25

Bestaand artikel 18 lid 2 en 3 gaan naar het huishoudelijk reglement.

Voorstel 00.26

Art.16 Bestaand artikel 18 wordt artikel 16.

Art.16.1 Vervangen in lid 1 "*De algemene ledenvergadering is het hoogste orgaan van D66; zij komt tenminste eenmaal per jaar bijeen. Aan haar komen alle bevoegdheden toe, die niet door de wet of de statuten aan andere organen zijn opgedragen.*"

door
"De ledenvergadering kan slechts besluiten nemen over voorstellen die aan alle terzake stemgerechtigde leden ter amendering zijn voorgelegd."

Voorstel 00.27

Art.16.2 Toevoegen aan het begin van lid 2 (oud lid 4):

"Het bestuur roept de ledenvergadering regelmatig bijeen, doch in elk geval minstens teien percent van de stemgerechtigde leden daarom verzoeken."

Toelichting

Voor alle duidelijkheid kan in lid 1 worden toegevoegd dat niet slechts ter amendering (vaststellen) doch ook voorstellen (de jaarrekening en de statuten van de zelfstandige rechtspersonen) ter goedkeuring aan de leden worden voorgelegd. In lid 2 moet de oproepende instantie worden vermeld, alsmede het thans in HR artikel 74 geregelde initiatiefrecht.

Voorstel 00.28

Artikel 16.2 Schrappen in lid 2 (oud lid 4) ", welke kan worden gepubliceerd in het door D66 uitgegeven orgaan".

Voorstel 00.29

Bestaande artikelen 16 (ged), 24 en 26 lid 2 worden artikel 17.

Art.16.1 c. de adviesraad.

Art.16.2 a. vaste commissies;

b. commissies-ad-hoc;

Art.24. De adviesraad is een de eerste en tweede kamerfractie en het hoofdbestuur adviserend orgaan. De samenstelling en het functioneren is geregeld bij huishoudelijk reglement.

Art.26.2 Commissies-ad-hoc kunnen door de algemene ledenvergadering, de adviesraad en de ledenvergaderingen van (sub)regio's en (deel)afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergadering nader omschreven opdrachten.

Art.17.1 Voor zover niet tredend in de bevoegdheden van de algemene en bijzondere organen genoemd in artikel 14, kan de ledenvergadering op elk niveau vaste en gewone commissies, commissies-ad-hoc, dan wel advies- en/of overleggraden instellen ter uitvoering van door deze ledenvergadering nader omschreven opdrachten. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van deze commissies en raden worden geregeld in het huishoudelijk reglement, dan wel in het instellingsbesluit.

2 Vaste commissies, indien als zodanig ingesteld, hebben een permanent karakter en kunnen er zijn ten behoeve van a. de besluitvorming met als aanduiding "rapportagecommissie",

b. de interne verkiezingen met als aanduiding "verkiezingscommissie",

c. de partijfinanciën met als aanduiding "financiële commissie".

3 Gewone commissies worden ingesteld ten behoeve van een in het betreffende besluit aangegeven taakstelling en voor periode van telkens drie jaar, waarna het mandaat opnieuw moet worden verlengd.

4 Commissies-ad-hoc kunnen door de ledenvergadering worden ingesteld ter uitvoering van een door deze vergadering nader omschreven opdracht voor een bepaalde tijd, waarna de commissie reglementair is opgeheven.

5 Een adviesraad is een de overeenkomstige fractie(s) en het overeenkomstige bestuur adviserend orgaan.

6 Een overlegraad bestaat uit besturen van onderscheiden niveaus met als doel het onderling afstemmen van taken en activiteiten.

Voorstel 00.30

Art.18.1 Een rapportagecommissie bereidt de besluitvorming voor de ledenvergadering voor, bewaakt daarbij overeenstemming met de statuten en het huishoudelijk reglement, beslist ter vergadering, indien wordt gestemd over een niet-schriftelijk vastgesteld voorstel, over de formulering daarvan, en stelt de notulen vast.

2 De landelijke rapportagecommissie is belast met de bewaking van de statuten en het huishoudelijk reglement voor de gehele partij.

Voorstel 00.31

Art.19.1 Een verkiezingscommissie is belast met de organisatie van de verkiezing van bestuurders en vertegenwoordigers.

2 De verkiezingscommissie beslist bindend omtrent de uitslag van verkiezingen voor bestuurders en vertegenwoordigers, die tijdens ledenvergaderingen worden gehouden.

3 De landelijke verkiezingscommissie is belast met de bewaking van de verkiezingsprocedures voor de gehele partij.

Voorstel 00.32

Bestaand artikel 19 wordt artikel 20.

Eerst nieuw lid:

Art.20.1 Een financiële commissie is belast met het financiële

toezicht op het bestuur.

Oud artikel 19 als lid 2.

Daarin vervangen "*algemene vergadering*" door "**ledenvergadering**" en schrappen: ", *de financiële commissie aan wie het financiële toezicht op het hoofdbestuur is opgedragen ge-
hoord,*" en toevoegen "; **de ledenvergadering gaat hertoe niet eerder over dan dat de financiële commissie aan wie het financiële toezicht op het bestuur is opgedragen daarover heeft gerapporteerd**".

Voorts toevoegen een nieuw lid

3 De landelijke financiële commissie kan richtlijnen uitvaardigen ten behoeve van de financieel toezichthoudende taak voor de gehele partij.

Toelichting artikelen 16 t/m 20

In de artikelen 16 t/m 20 van de statuten is de algemene structuur van iedere ledenvergadering op elk niveau weergegeven, en niet slechts het landelijk niveau. Het huishoudelijk reglement werkt dat nader uit. Op grond van de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres hebben regio's en afdelingen de vrijheid vaste commissies voor de vaste functies in te stellen; de taakstelling van die commissies is op elk niveau overeenkomstig.

Deze artikelen vervangen de huidige artikelen 16 (gedeeltelijk) 18, 19 en 26.

Voorstel 00.33

Art.21 Bestaande artikelen 20 en 21 worden nieuw artikel 21. Lid 2 en 3 van artikel 20 gaan naar het huishoudelijk reglement. Tussenvoegen in oud artikel 20 lid 1 tussen "D66" en "kiezen" "**op elk niveau**" en tussen "rechtstreeks" en "op" "**het bestuur op dat niveau**"; schrappen in datzelfde lid "*het hoofdbestuur, dat bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur en één lid uit elke regio*".

Oud artikel 20 lid 4 wordt lid 2.

Daarin schrappen het woorddeel "*hoofd*" van "hoofdbestuur", alsmede tussen "de" en "ledenvergadering" "*algemene*".

Oud artikel 21 wordt lid 3.

Daarin tweemaal schrappen het woorddeel "*hoofd*" van "hoofdbestuur" en vervangen "*tenminste negen en ten hoogste zeven-
endertig*" door "**een oneven aantal**".

Voorstel 00.34

Art.22.1 Het bestuur op elk niveau heeft, naast het in algemene zin leiding geven aan D66, in elk geval tot taak het voorleggen aan de ledenvergadering van:

- a. voorstellen met betrekking tot de begroting;
- b. de jaarrekening;
- c. voorstellen met betrekking tot reglementen;
- d. voorstellen met betrekking tot het politiek programma.

2 Het bestuur kan ten behoeve van de ondersteuning van de in lid 1 onder c en d genoemde taken bestuurscommissies instellen, die echter niet kunnen treden in de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het bestuur in deze.

3 Het huishoudelijk reglement stelt nadere regelen omtrent taak en omvang van elk bestuur, alsmede de wijze waarop de taak wordt uitgeoefend en hoe en wanneer omtrent de taakuitoefening verantwoording aan de leden wordt afgelegd; in ieder geval gaat de jaarlijks in te dienen begroting vergezeld van uitvoerig toegelichte beleidsvoornemens en de jaarlijks voor te leggen jaarrekening vergezeld van een beleidsmatig jaarverslag.

Voorstel 00.35

Bestaand artikel 22 wordt artikel 23.

Toelichting artikelen 21 t/m 23

In de artikelen 21 t/m 23 van de statuten wordt een algemene omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van besturen gegeven overeenkomstig de besluitvorming tijdens het

voorjaarscongres. Besturen moeten zich regelmatig verantwoorden, bij voorkeur gekoppeld aan (begrotings)voornemens en (rekenings)verslag. De behoefte aan discussie over de middelen (begroting) mag niet dienen ter vervanging van een discussie over het te voeren wenselijke beleid, dat ook weer verantwoord moet worden. Nadere uitwerking daarvan dient in het huishoudelijk reglement te geschieden.

Voorstel 00.36

Art.24 De Bestuurdersvereniging.

De bestuurdersvereniging heeft als doel het ten behoeve van de bij haar aangesloten leden bevorderen van:

- a. de kennis van het openbaar bestuur in Nederland en Europa en het functioneren daarin als politiek vertegenwoordiger of bestuurder,
 - b. een beleidsmatig samenhangend optreden van de verschillende politieke vertegenwoordigers op de onderscheiden niveaus,
 - c. de contacten tussen politieke vertegenwoordigers en bestuurders onderling,
 - d. de externe belangenbehartiging bij o.a. het ministerie van Binnenlandse Zaken;
- nadere uitwerking hiervan geschiedt in het huishoudelijk reglement.

Toelichting artikel 24

Verwezen kan worden naar de besluitvorming rond het oprichten van de landelijke bestuurdersvereniging.

Voorstel 00.37

Art.25 Het geschillencollege heeft tot taak:

- 1 het beslechten van geschillen tussen
 - a. de leden van de partij enerzijds en besturen, commissies of raden ingesteld bij of krachtens de statuten, dan wel bij of krachtens het huishoudelijk reglement, op elk niveau anderzijds,
 - b. besturen, commissies of raden als bedoeld onder a onderling,
 - c. partijfunctionarissen onderling, waarbij niet wordt getreden in de bevoegdheden van de ledenvergadering als het hoogste orgaan voor het betreffende organisatie-niveau;
- 2 het desgevraagd uitleggen van de statuten en het huishoudelijk reglement, alsmede het toetsen van de overige partijreglementen als bedoeld in artikel 6 aan de statuten en het huishoudelijk reglement, bij gebleken verschil van mening tussen belanghebbende partijen;
- 3 het beslissen in beroep voor zover bij of krachtens het huishoudelijk reglement is geregeld.

Toelichting artikel 25

De huidige artikelen 24 en 25 zijn uitwerkingsartikelen op landelijk niveau en kunnen beter in het huishoudelijk reglement worden geregeld. Daarvoor in de plaats komt een nieuw artikel over het landelijke geschillencollege als bijzonder orgaan.

Voorstel 00.38

Bestaand artikel 27 wordt integraal vervangen door artikel 26.

Art.27.1 *Werkgroepen functioneren onder auspiciën van de stichting wetenschappelijk bureau D66, die haar taken in haar statuten regelt. Deze statuten komen tot stand na advies van het hoofdbestuur en na goedkeuring door de algemene ledenvergadering van D66.*

2 *Het hoofdbestuur kan het bestuur van de stichting wetenschappelijk bureau D66 verzoeken voor een bepaald onderwerp een werkgroep in te stellen.*

Art.26.1 *De stichting wetenschappelijk bureau D66 regelt, als zelfstandig rechtspersoon, haar taken in haar statuten. Deze*

statuten komen tot stand na advies van het hoofdbestuur en na goedkeuring door de landelijke algemene ledenvergadering van D66, waarbij rekening dient te worden gehouden met het bepaalde in dit artikel.

2 Het hoofdbestuur kan het bestuur van de stichting wetenschappelijk bureau D66 verzoeken bepaalde onderwerpen in studie te nemen en daaromtrent rapport uit te brengen.

3 De stichting wetenschappelijk bureau D66 organiseert landelijke werkgroepen, die zich bezighouden met onderwerpen van landelijk politiek karakter. Zij kunnen zich in subgroepen opsplitsen ten aanzien van bepaalde onderwerpen en zich per regio vertakken onder uitsluitende verantwoordelijkheid van de betrokken landelijke werkgroep.

4 De werkgroepen treden nimmer zelfstandig naar buiten op. Meningingen, opvattingen en publikaties vallen onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting wetenschappelijk bureau D66.

5 Het bestuur van de stichting wetenschappelijk bureau D66 treedt niet naar buiten op, dan na overleg met het hoofdbestuur.

6 Het bestuur van het wetenschappelijk bureau bestaat uit een oneven aantal leden, waarvan tenminste vijf rechtstreeks door de ALV worden gekozen met de voorzitter en penningmeester in functie volgens het model van bijlage C van het huishoudelijk reglement. Het bestuur benoemt uit deze leden de secretaris. Niet-leden van D66 kunnen benoemd worden in het stichtingsbestuur, met dien verstande dat van het bestuur tenminste de helft plus één, waaronder begrepen de voorzitter, de secretaris en de penningmeester, leden van D66 dienen te zijn.

7 Wanneer het bestuur, bedoeld in lid 6, niet uit het vereiste minimum aantal leden bestaat, of wanneer er sprake is van tussentijds aftreden, waardoor het aantal bestuursleden beneden het statutaire minimum daalt, vormen de benoemden dan wel de overgebleven bestuursleden rechtsgeldig het bestuur, dat alsdan zelf het bestuur tot het statutaire minimum aantal leden dient aan te vullen. Deze aanvullende benoemingen zijn van kracht tot de eerstvolgende ALV van D66.

8 Zo mogelijk worden in het stichtingsbestuur benoemd:
= twee leden door het hoofdbestuur van D66 uit zijn midden;
= twee leden door de eerste-kamerfractie, de tweede-kamerfractie en de Europese fractie van D66 uit hun gezamenlijke midden;

bedoelde leden kunnen zich bij afwezigheid ter vergadering doen vertegenwoordigen door een plaatsvervanger uit dezelfde geleding waaruit zij afkomstig zijn.

Toelichting artikel 26

De stichting is een zelfstandig rechtspersoon en daarom kunnen slechts in de statuten bepalingen ter zake worden opgenomen. Een zelfstandig rechtspersoon is niet gebonden aan bepalingen in het huishoudelijk reglement.

Het expliciet noemen van "werkgroepen" in de statuten bij het wetenschappelijk bureau is weinig zinvol, indien de taak toch geheel onder het wetenschappelijk bureau valt; eenduidig moet worden vastgelegd dat de stichting het verantwoordelijke orgaan is voor de werkgroepen en dat daarmee het stichtingsbestuur in plaats van het hoofdbestuur de erkennende instantie is; daarom dient ook de benaming ad-hoc-commissies uit dit artikel te worden verwijderd, omdat deze aanduiding voor een benoeming door de ledenvergadering bestemd is, waarvoor die ledenvergadering de taak etc. vaststelt.

De door interne coöptatie verkregen aanvulling van het bestuur mag niet automatisch door de ledenvergadering worden goedgekeurd; er moet een normale vacature-procedure worden gevolgd.

Toelichting artikel 26.1

Gezien de zelfstandige rechtspersoon hebben de leden 2 t/m 8 van

dit artikel betekenis, indien deze als toetsingscriteria gebruikt worden bij advisering en goedkeuring.

Bij het wetenschappelijk bureau doet zich overigens nog een bijzonder probleem voor. Bij de oprichting is namelijk bepaald dat de statuten niet kunnen worden gewijzigd. De door het kongres goedgekeurde en als bijlage bij het huishoudelijk reglement gevoegde statuten zijn nooit gepasseerd. Teneinde het bureau toch in te passen in de partij, zal de huidige stichting dienen te worden geliquideerd, onder gelijktijdige oprichting van een nieuwe stichting, die een voortzetting van de activiteiten en verplichtingen bevat.

Voorstel 00.39

Bestaand artikel 28 wordt integraal vervangen door artikel 27.

Art.28.1 Met de scholing en vorming van D66-leden is belast de stichting politiek scholings- en vormingsinstituut D66, die haar taken in haar statuten regelt. Deze statuten komen tot stand na advies van het hoofdbestuur en na goedkeuring door de algemene ledenvergadering van D66.

2 Het hoofdbestuur kan het bestuur van de stichting politiek scholings- en vormingsinstituut verzoeken voor een bepaald onderwerp of bepaalde groepen een cursus te organiseren.

Art.27.1 De stichting politiek scholings- en vormingsinstituut D66 regelt, als zelfstandig rechtspersoon, haar taken in haar statuten. Deze statuten komen tot stand na advies van het hoofdbestuur en na goedkeuring door de landelijke algemene ledenvergadering van D66, waarbij rekening dient te worden gehouden met het bepaalde in dit artikel.

2 Het hoofdbestuur kan het bestuur van de stichting politiek scholings- en vormingsinstituut verzoeken voor een bepaald onderwerp of bepaalde groepen specifieke activiteiten te organiseren.

3 De stichting politieke scholing en vorming D66 organiseert landelijke en regionale cursussen, alsmede specifieke activiteiten gericht op

- de introductie van nieuwe leden, die actief binnen de partij wensen te worden,

- de training van leden in en ten behoeve van bestuurlijke en vertegenwoordigende functies binnen of namens D66. Opleidings-, scholings- en vormingsactiviteiten kunnen zich richten op bepaalde onderwerpen per regio onder uitsluitende verantwoordelijkheid van de landelijke stichting.

4 Al het informatie-, documentatie- en opleidingsmateriaal valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting politieke scholing en vorming D66.

5 Het bestuur van de stichting politieke scholing en vorming D66 treedt niet naar buiten op, dan na overleg met het hoofdbestuur.

6 Het bestuur van het politiek scholings- en vormingsinstituut, bestaat uit een oneven aantal leden, waarvan tenminste vijf rechtstreeks door de ALV worden gekozen met de voorzitter en penningmeester in functie volgens het model van bijlage C van het huishoudelijk reglement. Het bestuur benoemt uit deze leden de secretaris. Niet-leden van D66 kunnen benoemd worden in het stichtingsbestuur, met dien verstande dat van het bestuur tenminste de helft plus één, waaronder begrepen de voorzitter, de secretaris en de penningmeester, leden van D66 dienen te zijn.

7 Wanneer het bestuur, bedoeld in lid 6, niet uit het vereiste minimum aantal leden bestaat, of wanneer er sprake is van tussentijds aftreden, waardoor het aantal bestuursleden beneden het statutaire minimum daalt, vormen de benoemden dan wel de overgebleven bestuursleden rechtsgeldig het bestuur, dat alsdan zelf het bestuur tot het statutaire minimum aantal leden dient aan te vullen. Deze aanvullende benoemingen zijn van kracht tot de eerstvolgende ALV van D66.

8 Zo mogelijk worden in het stichtingsbestuur benoemd:

= twee leden door het hoofdbestuur van D66 uit zijn midden;
= twee leden door de eerste-kamerfractie, de tweede-kamerfractie en de Europese fractie van D66 uit hun gezamenlijke midden;

bedoelde leden kunnen zich bij afwezigheid ter vergadering doen vertegenwoordigen door een plaatsvervanger uit dezelfde geleding waaruit zij afkomstig zijn;

en voorts:

= een lid door het bestuur van de stichting wetenschappelijk bureau D66, uit zijn midden;

= een lid door de medewerkers van het bureau uit hun midden aangewezen.

Toelichting artikel 27

De stichting is een zelfstandig rechtspersoon en daarom kunnen slechts in de statuten bepalingen ter zake worden opgenomen. Een zelfstandig rechtspersoon is niet gebonden aan bepalingen in het huishoudelijk reglement.

Een algemene omschrijving van het psvi mag in de statuten niet ontbreken, vergeleken met het swb.

De door interne coöptatie verkregen aanvulling van het bestuur mag niet automatisch door de ledenvergadering worden goedgekeurd; er moet een normale vacature-procedure worden gevolgd.

Toelichting artikel 27.1

Gezien de zelfstandige rechtspersonen hebben de leden 2 t/m 8 van dit artikel slechts betekenis, indien deze als toetsingscriteria gebruikt worden bij advisering en goedkeuring.

Voorstel 00.40

Art.28 Bestaand artikel 29 wordt artikel 28.

Toevoegen tussen "ledenvergadering" en "genomen" "waarin tenminste vijf percent van de stemgerechtigde leden bijeen is".

Toelichting artikel 28

Een overval, danwel besluiten waarbij een zeer gering aantal leden betrokken zijn, moet worden voorkomen, indien het om statutenwijziging gaat, 5% is dan niet onredelijk.

Voorstel 00.41

Art.29 Bestaand artikel 30 wordt artikel 29.

Toevoegen tussen "ledenvergadering" en "genomen" "waarin tenminste vijftig percent van de stemgerechtigde leden bijeen is" en toevoegen tussen "van" en "stemmen" "de uitgebrachte".

Toelichting artikel 29

Bij ontbinding gaat het er om dat de partij een zodanige organisatiegraad heeft, dat voortzetting der activiteiten als zinloos wordt ervaren. Een quorum-vereiste van 50% is niet onredelijk om dan tot opheffing te besluiten.

Voorstel 00.42

Art.30 Bestaand artikel 31 wordt artikel 30.

Voorstel 00.43

Art. 30.1 Vervangen in lid 1 "art.29 of art.30" door "art.28 of art.29" en toevoegen na "voorgesteld" "Indien aan de quorumvereisten bij die algemene ledenvergadering niet wordt voldaan, wordt in het geval van art. 28 de besluitvorming verdaagd naar een eerstvolgende algemene ledenvergadering en in het geval van art.29 op een termijn van dertig dagen een nieuwe vergadering uitgeschreven met dezelfde agenda, waarbij aan de stemgerechtigde leden wordt gemeld dat het vereiste quorum dan niet aanwezig behoeft te zijn voor het nemen van rechts-geldige beslissingen."

Toelichting artikel 30.1

Door toevoeging van een ontsnappingsclausule kan een patstelling worden voorkomen.

Voorstel 00.44

Art. 30.2 In lid 2 vervangen "zeven dagen" door "dertig dagen onder bijvoeging van het betreffende voorstel".

Voorstel 00.45

Art. 30.3 In lid 3 vervangen "tenminste vijf dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat en ter vergadering ter inzage gelegd en wordt tenminste veertien dagen tevoren aan de regiobesturen toegezonden"

door

"a. tenminste veertien dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat ter inzage gelegd,
b. tenminste veertien dagen voor de vergadering aan de regiobesturen toegezonden, en
c. ter vergadering beschikbaar gesteld".

Toelichting artikel 30

Er bestaan grote ongerijmdheden in de huidige termijnaanduidingen in artikel 30; dit is een harmonisatievoorstel.

WIJZIGINGSVOORSTELLEN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

VAN HET LIDMAATSCHAP

Hoofdstuk 1: LEDEN, ADSPIRANTLEDEN EN DONATEURS

Voorstel 01.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Voorstel 01.02

In artikel 1, lid 2 vervangen "aanmelding" door "ontvangst van de betaling van de eerste contributie".

Toelichting

Gezien het precieze belang bijvoorbeeld in geschillen, is het criterium "aanmelding" niet correct; denkend in termen van een verbintenis is de eerste contributiebetaling een duidelijker markering (zie ook artikel 3 en 5).

Voorstel 01.03

In artikel 2, lid 1 vervangen "boekjaar" door "kalenderjaar".
Schrappen lid 2 van artikel 2.

Toelichting

Naast de statutaire aanduidingen van verenigingsjaar en kalenderjaar is het ongewenst hier nog een derde benaming te introduceren (het ongedefinieerde boekjaar); lid 2 van dit artikel kan vervallen, omdat het reeds in de statuten staat.

Voorstel 01.04

Artikel 3 als lid 2 toevoegen aan artikel 5.

Voorstel 01.05

Artikel 4 wordt artikel 3.

Voorstel 01.06

Het voormalig artikel 11 van de statuten wordt artikel 4, met de tekst:

Art.004.1 Bericht van opzegging of royement als lid, zoals bedoeld in art.9 lid 1d en 1e van de statuten dient onder vermelding van de gronden onverwijld, doch in elk geval binnen één maand per aangetekende brief aan de betrokkene te worden verzonden.

2 Bericht van opzegging van het lidmaatschap, zoals bedoeld in art.9 lid 1c van de statuten, wordt schriftelijk aan het betrokken lid bericht.

3 Bij opzegging of royement als lid is beroep mogelijk bij het geschillencollege, in te stellen schriftelijk en met redenen omkleed binnen één maand na ontvangst van het bericht van opzegging.

Voorstel 01.07

Artikel 5 wordt lid 1 van artikel 5.

Voorstel 01.08

Toevoegen aan lid 1 sub a "een lid is stemhebbend in slechts één binnen- of buitenlandse afdeling en in slechts één regio".

Toelichting

Voorkomen moet worden dat leden zich in meerdere afdelingen of regio's inschrijven als lid (meerdere adressen, bijvoorbeeld

van uitwonende studenten; verschillende woon- en werkplaatsen met meerdere verblijfsadressen, etc.).

Voorstel 01.09

Tussenvoegen in lid 1 sub b tussen "van" en "werkgroepen" "de in art.26 lid 3 van de statuten bedoelde".

Toelichting

De term "werkgroep" is een onduidelijke aanduiding. In principe kunnen overal werkgroepen worden opgericht. In het huishoudelijk reglement zijn echter speciale werkgroepen bedoeld, vandaar de tussenvoeging.

Voorstel 01.10

Vervangen in lid 1 sub c "van" (een vertegenwoordigend) door "voor".

Toelichting

Redactioneel.

Voorstel 01.11

Tussenvoegen in lid 1 sub e tussen "organen" en "van" "commissies en raden".

Toelichting

De term "bijzonder orgaan" is gedefinieerd in de statuten, hetgeen betekent dat ook de andere aanduidingen voor organen hier moeten worden vermeld.

Voorstel 01.12

Tussenvoegen in het nieuwe lid 2 (oud artikel 3) tussen "de" en "contributieverplichting" "jaarlijkse".

Toelichting

De verwarring zou kunnen ontstaan, dat er slechts éénmalig sprake zou zijn van een contributieverplichting, te weten bij intreden. Vandaar de nadere toevoeging.

VAN DE KANDIDAATSTELLING EN VERKIEZING

Voorstel 02.01

Samenvoegen van de hoofdstukken 2, 4 (gedeeltelijk), 5 (gedeeltelijk) en 7 tot:

Hoofdstuk 2: KANDIDAATSTELLING EN INTERNE VERKIEZING VOOR PARTIJFUNCTIES EN VERTEGENWOORDIGENDE LICHAMEN

Toelichting

Door samenvoeging van alle procedures voor interne kandidaatstelling en de interne verkiezingen voor alle partijfuncties en vertegenwoordigende lichamen op alle niveaus in één hoofdstuk, in plaats van in elk hoofdstuk afzonderlijk, ontstaat een helder en handzaam overzicht.

Begonnen wordt met aan te geven wat de taak, samenstelling en bevoegdheden zijn van de verkiezingscommissies en besturen, waarin de besluitvorming van het voorjaarscongres is verwerkt. Vervolgens is aan de orde wat er geregeld wordt ten aanzien van alle kandidaatstellingen, zowel voor partijfuncties als voor vertegenwoordigende lichamen.

Dan volgen de specifieke procedures bij verkiezingen voor

vertegenwoordigende lichamen.

Tenslotte volgen de specifieke procedures bij verkiezing in partijfuncties.

Voorstel 02.02

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Verkiezingscommissies

Voorstel 02.03

Artikel 84 lid 1 wordt artikel 10.

1 Verkiezingscommissies bestaan uit een oneven aantal leden; indien dit niet (meer) het geval is, dient het overeenkomstige bestuur zo spoedig mogelijk de vacatures bij de LV open te stellen; de commissie kan tot die LV doorfunctioneren

a. de landelijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden;

b. de algemene regio-, respectievelijk afdelingsvergadering bepaalt het minimum aantal leden voor de overeenkomstige verkiezingscommissie.

2 De landelijke verkiezingscommissie is in elk geval een vaste commissie. Regio- en afdelingsvergaderingen kunnen de verkiezingscommissie op overeenkomstige niveau als vaste commissie, dan wel als commissie-ad-hoc instellen. Voor iedere verkiezingscommissie gelden de bepalingen van dit huishoudelijk reglement. Indien geen vaste commissie is ingesteld, wordt in elk geval ten behoeve van de verkiezingen voor een vertegenwoordigend lichaam tijdig een commissie-ad-hoc samengesteld.

3 Regio's en afdelingen die een verkiezingscommissie als vaste commissie instellen, stellen op voorstel van deze verkiezingscommissie een kandidaatstellings- en verkiezingsreglement vast, zoals bedoeld in art.14 van de statuten; zij kunnen daarbij Bijlage D van het huishoudelijk reglement als model gebruiken.

4 Regio's en afdelingen die een verkiezingscommissie als een commissie-ad-hoc instellen hebben een kandidaatstellings- en verkiezingsreglement overeenkomstig Bijlage D van het huishoudelijk reglement.

Toelichting

Verkiezingscommissies als vaste commissie hebben (ervarings)deskundigheid met betrekking tot verkiezingsprocedures. Zij kunnen aan de ledenvergadering voorstellen doen, die specifiek toegesneden zijn op de situatie van het betreffende niveau (bijvoorbeeld de wens een intern districtenstelsel te hanteren). Commissies-ad-hoc worden gelijktijdig ingesteld met de start van de procedure en dan kan er niets meer veranderd worden; vandaar dat in die gevallen een standaardreglement van toepassing is.

Voorstel 02.04

Nieuw artikel 11.

1 Het lidmaatschap van de landelijke verkiezingscommissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van de overige landelijke vaste commissies, alsmede met het lidmaatschap van het Europees Parlement, de beide kamers der Staten-Generaal, het hoofdbestuur, de bijzondere organen, de landelijke adviesraad en overeenkomstige commissies op regionaal en afdelingsniveau.

2 Het lidmaatschap van de regionale verkiezingscommissies is onverenigbaar met het lidmaatschap van provinciale staten, het regiobestuur, de regionale adviesraad en overeenkomstige commissies op landelijk en afdelingsniveau.

3 Het lidmaatschap van de afdelingsverkiezingscommissies

is onverenigbaar met het lidmaatschap van de gemeenteraad, het afdelingsbestuur, de afdelingsadviesraad en overeenkomstige commissies op landelijk en regionaal niveau.

Toelichting

Duidelijk moet worden aangegeven dat waar een commissie is belast met de bewaking van procedures, leden van die commissie zelf geen lid of kandidaat voor dat orgaan mogen zijn. Dan zou er partijdig belang kunnen bestaan.

Voorstel 02.05

Nieuw artikel 12

1 Leden van een verkiezingscommissie als vaste commissie worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar. Leden van een verkiezingscommissie als commissie-ad-hoc worden gekozen voor een met name genoemde periode, waarin de kandidaatstellings- en verkiezingsprocedure voor het vervullen van partijfuncties, dan wel voor een vertegenwoordigend lichaam loopt.

2 Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 kiest de LV de voorzitter en de leden van de commissie in functie volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement.

3 De voorzitter van de commissie is verantwoordelijk voor het functioneren van de commissie en voert namens de commissie het overleg met het overeenkomstige bestuur.

Toelichting

Uitwerking van de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres.

Voorstel 02.06

Artikel 84 lid 2 wordt artikel 13 lid 1.

Schrappen in lid 1 "Een lid van de landelijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld".

Toelichting

Deze zin is niet slechts overbodig, doch ook verwarrend; de indruk zou immers gewekt kunnen worden dat leden door "derden" kandidaat worden gesteld en dat is onmogelijk.

Voorstel 02.07

Vervangen in lid 1 "Zodra een lid zich kandidaat stelt treedt betrokkene onmiddellijk af als lid van de verkiezingscommissie en stelt het hoofdbestuur hiervan in kennis" door "Zodra een lid van een verkiezingscommissie zich kandidaat stelt voor één van de organen, waarmee het lidmaatschap als onverenigbaar wordt beschouwd treedt betrokkene onmiddellijk af als lid van de commissie en stelt het overeenkomstige bestuur hiervan in kennis".

Toelichting

De oorspronkelijke formulering is uitsluitend landelijk; de herformulering heeft een algemeen karakter.

Voorstel 02.08

Vervangen artikel 84 lid 3 "Het hoofdbestuur benoemt in een aldus ontstane vacature een ander lid en stelt de eerstvolgende ALV voor deze benoeming te bekrachtigen" door als artikel 13 lid 2 "Het overeenkomstige bestuur benoemt in een aldus ontstane vacature een ander lid en stelt de ontstane vacature in de eerstvolgende LV open".

Toelichting

Tussentijdse benoemingen in door de ledenvergadering te kiezen functies, kunnen slechts een tijdelijk karakter hebben. De ledenvergadering behoudt het volledige recht via open kandidaatstelling de vacature in te vullen.

Voorstel 02.09

Vervangen artikel 84 lid 4 "Ingeval van tussentijdse of naderende verkiezingen kan het hoofdbestuur de zittingsduur met maximaal een jaar verlengen" door als artikel 13 lid 3 "Ingeval van tussentijdse verkiezingen wordt voor die leden waarvan het lidmaatschap van de vaste commissie reglementair eindigt, de zittingsduur met maximaal een jaar verlengd".

Toelichting

Een voor zich sprekende redactionele aanpassing.

Voorstel 02.10

Artikel 85 wordt artikel 14.

Vervangen

1 De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de tweede en eerste kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.

2 Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten voor de bovengenoemde verkiezingen op de wijze als door de kieswet voorgeschreven.

3 Taak en bevoegdheden van de landelijke verkiezingscommissie bij kandidaatstellingsprocedures op landelijk niveau worden geregeld in hoofdstuk 7 van dit reglement.

4 De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen voor en het houden van toezicht op de kandidaatstellings- en verkiezingsprocedures voor de verkiezingen voor provinciale staten, openbare lichamen, gemeenteraden, stadsdeelraden, alsmede de ondersteuning van de lokale en regionale verkiezingscommissies.

door

1 De verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen op overeenkomstig niveau voor de vertegenwoordigende lichamen, besturen, bijzondere organen, commissies, en raden volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.

2 De verkiezingscommissie heeft als vaste commissie eveneens tot taak het doen van voorstellen aan de ledenvergadering met betrekking tot kandidaatstellings- en verkiezingsprocedures.

3 Taak en bevoegdheden van de verkiezingscommissie bij kandidaatstellings- en verkiezingsprocedures op overeenkomstig niveau worden geregeld in het huishoudelijk reglement, dan wel in het kandidaatstellings- en verkiezingsreglement als bedoeld in artikel 19.

4 Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig het huishoudelijk reglement, dan wel het kandidaatstellings- en verkiezingsreglement als bedoeld in artikel 19, samengestelde kandidatenlijsten voor de bovengenoemde verkiezingen op de wijze als door de kieswet voorgeschreven.

5 De landelijke verkiezingscommissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen voor en het houden van toezicht op de kandidaatstellings- en verkiezingsprocedures voor de verkiezingen voor de overige vertegenwoordigende lichamen, alsmede de ondersteuning van de afdelings- en regionale verkiezingscommissies. Het bepaalde in art. 17 lid 3 is bij deze toezichthoudende functie van toepassing.

Kandidaatstelling

Voorstel 02.11

Artikel 10 wordt artikel 15 lid 1.

Tussenvoegen tussen "recht" en "zich" "in één afdeling, één regio en landelijk".

Toelichting

Het actieve kiesrecht is gebonden aan het lidmaatschap; dus overeenkomstige bepaling opnemen.

Voorstel 02.12

Artikel 12 lid 2 c en d wordt artikel 15 lid 2

De verkiezingscommissie op elk niveau is belast met de controle en verificatie van de informatie van de kandidaten en de informatieverstrekking over de kandidaten aan de leden.

Toelichting

Bij de procedures is steeds voorondersteld dat volledig en betrouwbaar geïnformeerde leden geheel zelfstandig, zonder inmenging van derden, in staat zijn hun keuze voor de samenstelling van vertegenwoordigende lijsten te maken. Het recht zich uit te spreken houdt niet een plicht of dwang in dat ook te doen. In ieder geval dient eenieder correct geïnformeerd te zijn. Eenduidig moet daarom worden gekozen voor de verkiezingscommissie als orgaan dat de verstrekte informatie controleert; het gestelde in artikel 12 lid c en (gedeeltelijk) d kan dan ook het beste aan art. 15 worden toegevoegd als afzonderlijk lid; dan is ook bijeen gebracht het recht van leden zich uit te spreken, gekoppeld aan het recht op betrouwbare informatie.

Voorstel 02.13

Toevoegen als nieuw lid 3

Onverminderd de beroepsmogelijkheden bij of krachtens dit huishoudelijk reglement toegekend, kunnen geschillen inzake de kandidaatstelling niet worden beschouwd als geschillen vallend onder art. 25 lid 1 van de statuten.

Toelichting

Het geschillencollege heeft bij kandidaatstelling nadrukkelijk de functie van beroepsinstantie ten aanzien van door andere partijorganen genomen beslissingen; in dat kader zou het onjuist zijn het geschillencollege ook in eerste aanleg te laten oordelen, mede vanwege het grote aantal betrokken partijen bij een kandidaatstelling.

Voorstel 02.14

Toevoegen als nieuw lid 4

Ongeacht of er voor interne partijfuncties één of meerdere kandidaten beschikbaar zijn, wordt er gekozen volgens het voor die functie bepaalde in het huishoudelijk reglement. Over alle kandidaten dient altijd te worden gestemd, waarbij elk der kandidaten een meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen dient te behalen.

Toelichting

Thans wordt veelal, als er bij een verkiezing slechts één kandidaat is (dan wel het aantal gelijk of minder is dan het aantal vacatures), deze kandidaat automatisch verkozen verklaard; het huishoudelijk reglement biedt tot nu toe niet expliciet de mogelijkheid tot afwijzing; zelfs bij enkelvoudige kandidatuur dient een kandidaat altijd het vertrouwen van de vergadering te hebben verkregen via een stemming; dat is de basis van de legitimatie voor het uitoefenen van de functie.

Voorwaarden

Voorstel 02.15

Artikel 11 wordt artikel 16

Vervangen in lid 1 "functies" door "en partijfuncties" en "op het landelijk secretariaat; alle andere kandidaten melden zich eerst bij het betreffende bestuur, waarna dat bestuur" door "bij de betreffende verkiezingscommissie, waarna deze commissie".

Toevoegen het gedeelte van artikel 16 lid 3

Gelijktijdig met de aanmelding kan de kandidaat een persoonlijke toelichting van maximaal driehonderd woorden verstrekken. Deze toelichting mag geen verklaringen bevatten, die strijdig zijn met de overige bij de kandidaat-stelling gevraagde verklaringen en hierin mogen geen namen van andere leden of van partijorganen als referentie worden vermeld.

Toelichting

In de bestaande procedure zijn er inconsistenties voor wat betreft de aanmelding. Daardoor zijn er misverstanden ontstaan en verkeerd geadresseerde formulieren verstuurd. De huidige formulering wordt niet aangehouden, zelfs niet in het vervolg van het huishoudelijk reglement. Eenduidig moet worden vastgelegd dat alle aanmeldingen geschieden bij de verkiezingscommissie op het overeenkomstige niveau voor alle te verkiezen functies. Deze commissie heeft dan de taak de benodigde andere partijorganen te informeren.

Op meerdere plaatsen in het reglement wordt de mogelijkheid van de persoonlijke toelichting vermeld. Door die hier toe te voegen, worden onnodige herhalingen overal elders tussendoor voorkomen.

Voorstel 02.16

Vervangen in lid 2 "*bestuursfuncties, bijzondere organen en de adviesraad*" door "**partijfuncties**".

Toelichting

In de statuten is een definitie opgenomen van partijfuncties, die alle gekozen functies omvat. Het geven van specificaties moet telkens worden aangepast. Vandaar deze eenduidige verwijzing.

Voorstel 02.17

Schrappen lid 2 sub a
de kandidaat dient bij het begin van de aanmeldingstermijn van de kandidaatstelling (adspirant)lid van D66 te zijn
en sub b

de kandidaat dient gedurende het jaar voorafgaande aan de dag van verkiezing (adspirant)lid van D66 te zijn.

Toelichting

Een bijzonder probleem is het lidmaatschapvereiste bij kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen. Het enige dat thans statutair hard vastligt is de eis dat een toekomstige D66-vertegenwoordiger tenminste één jaar voor de externe verkiezingsdatum lid van D66 moet zijn; alle andere termijnvereisten zijn afhankelijk van interne procedures. De dubbele termijnvereiste moet hier worden geschrapt. Een gedifferentieerde termijn naar niveau is door de ALV in een opiniërende stemming afgewezen.

Voorstel 02.18

Toevoegen aan lid 2 sub d het gestelde onder sub f

Toelichting

Het gaat hier om gelijksoortige bepalingen, die elkaar aanvullen.

Voorstel 02.19

Vervangen lid 3

Voor de verkiezingen van gemeenteraden en stadsdeelraden kan het hoofdbestuur op verzoek van het afdelingsbestuur, het regiobestuur gehoord, dispensatie verlenen van de lidmaatschapstermijnvereisten. Verzoeken om dispensatie dienen met vermelding van redenen schriftelijk via het regiobestuur te worden ingediend bij het hoofdbestuur.

door

Indien het hoofdbestuur van de statutaire bevoegdheid tot het verlenen van dispensatie van de lidmaatschapstermijnvereiste van één jaar overgaat, doet het dit niet dan op basis

van een deugdelijk gemotiveerd voorstel van het verantwoordelijke bestuur. Indien overige kandidaten menen hierdoor in hun belangen te worden geschaad, staat voor hen beroep tegen deze hoofdbestuursbeslissing open bij het geschillencollege.

Toelichting

De statuten geven in artikel 11 lid 3 aan het hoofdbestuur een algemene bevoegdheid inzake dispensatie van de lidmaatschapvereiste. Daarom dient in het huishoudelijk reglement deze algemene dispensatie als uitgangspunt te worden genomen. Omdat echter mede-kandidaten door de dispensatie in hun belangen kunnen worden geschaad is de beroepsmogelijkheid bij het geschillencollege opgenomen. Gedacht kan worden aan zittende wethouders van een andere partij, die bij de kandidaatstelling "overstappen" naar D66.

Voorstel 02.20

Toevoegen artikel 46 lid 4 als artikel 16 lid 4

Schrappen artikel 46 lid 5

Toelichting

Herhaalde vermelding persoonlijke toelichting.

Voorstel 02.21

Artikel 47 lid 1 wordt artikel 16 lid 5.

Vervangen "*het hoofdbestuur, dat*" door "**de overeenkomstige verkiezingscommissie, die**".

Toelichting

Voor alle functies dient de overeenkomstige verkiezingscommissie de procedure te bewaken.

Voorstel 02.22

Artikel 47 lid 2 wordt artikel 16 lid 6.

Vervangen "*hoofdbestuur*" en "*landelijk secretariaat*" door "**verkiezingscommissie**", alsmede "*art. 11*" door "**in dit artikel**".

Toelichting

Redactionele aanpassingen aan de gewijzigde situatie.

Voorstel 02.23

Artikel 47 lid 3 wordt artikel 16 lid 7.

Vervangen "*Binnen twee weken*" door "**Direct**", alsmede "*hoofdbestuur*" door

"**verkiezingscommissie**".

Toelichting

Er is geen reden om langer te wachten dan direct na sluiting, omdat de verkiezingscommissie onmiddellijk na binnenkomst de formele controles kan gaan verrichten en procedures zo kort mogelijk dienen te lopen. Verder een redactionele aanpassing.

Voorstel 02.24

Artikel 47 lid 4 wordt artikel 16 lid 8.

Vervangen

"De kandidaat kan binnen vijf dagen na de datum van beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie, die binnen tien dagen na datum van beroep beslist"

door

"**Voor landelijke functies kan de kandidaat binnen vijf dagen na de datum van beslissing in beroep gaan bij het geschillencollege, dat binnen tien dagen na datum van beroep beslist. Voor regionale en afdelingsfuncties kan de kandidaat binnen vierentwintig uur na de ontvangst van de in lid 3 bedoelde beslissing in beroep gaan bij het geschillencollege, dat binnen twee dagen na datum van beroep beslist; indien het geschillencollege niet in staat is uiterlijk vierentwintig uur voor de aanvang van de LV te beslissen, wordt de verkiezing opgeschort tot een eerstvolgende LV**"

Toelichting

Aanpassing aan de gewijzigde situatie.

Bestuursverantwoordelijkheid

Voorstel 02.25

Artikel 12 wordt artikel 17.

Vervangen waar gesproken wordt over "bestuursorgaan" door "bestuur op elk niveau".

Toelichting

In de statuten en reglementen spreken we van bestuur als één van de twee algemene organen en niet van bestuursorgaan.

Voorstel 02.26

Vervangen lid 2

Het bestuursorgaan op ieder niveau is verantwoordelijk voor:

a. vaststelling van het kandidaatstellings- en verkiezingsreglement door de ledenvergadering;

b. het maken van een profielschets voor iedere functie, waarin taak/ aanvullende functievereisten/ aanvullende onverenigbaarheden/ zittingsduur/ e.d. worden vermeld;

c. de controle en verificatie van de informatie van de kandidaten; het bestuur zelf kan zich hiermee belasten, maar de ledenvergadering kan besluiten dit op te dragen aan een verkiezingscommissie;

d. informatieverstrekking over de kandidaten aan de leden; deze informatie behelst:

= verificatie van de informatie, verstrekt door de kandidaat
= een eventueel stemadvies, dat binnen het bestuur tot stand is gekomen;

e. vaststelling van de kiesprocedure door de ledenvergadering, waarbij wordt geregeld of de kandidatenlijst wordt vastgesteld via een poststemming, dan wel stemming ter vergadering;

f. het door kandidaten voldoen aan de wettelijke vereisten voor verkiezing;

g. de mogelijkheid tot presentatie van de kandidaten;

h. vaststelling van de omvang van de kandidatenlijst door de ledenvergadering;

i. een herstemmingsprocedure ten aanzien van de kandidaatstelling, de lijstvolgorde en de verkiezing van de lijsttrekker;

j. een beroepsprocedure die beroep op de landelijke geschillencommissie mogelijk maakt, zodanig dat de uitspraak voor de interne verkiezingen aan de leden bekend kan zijn

door nieuw lid 2

Het bestuur op elk niveau is er verantwoordelijk voor dat:

a. de ledenvergadering het kandidaatstellings- en verkiezingsreglement kan vaststellen;

b. een profielschets voor iedere functie wordt gemaakt, waarin taak/ aanvullende functievereisten/ aanvullende onverenigbaarheden/ zittingsduur/ e.d. worden vermeld;

c. slechts die kandidaten op vertegenwoordigende lijsten worden geplaatst die voldoen aan de wettelijke vereisten voor verkiezing;

d. alle kandidaten zich kunnen presenteren;

e. de omvang van de kandidatenlijst door de ledenvergadering wordt vastgesteld;

f. een beroepsprocedure wordt aangehouden die beroep op het geschillencollege over de acceptatie van de kandidatuur mogelijk maakt, zodanig dat een uitspraak voor de interne verkiezingen aan de leden bekend kan zijn.

Toelichting

Van het huidige lid 2 zijn sub c en d reeds verplaatst naar artikel 15. Sub e is hier overbodig, omdat dit reeds een onderdeel is van het kandidaatstellings- en verkiezingsreglement. Sub i wordt een zelfstandig lid van dit artikel. Voor het overige is de tekst voornamelijk redactioneel aangepast, met name om de verwar-

ring te vermijden dat "verantwoordelijk voor" wordt gelezen als "het uitsluitende recht zelf te doen".

Voorstel 02.27

Artikel 13 lid 2 wordt artikel 17 lid 3

Vervangen "Het hoofdbestuur dient een besluit tot herstemming als bedoeld in art. 12 lid 2i goed te keuren. De beslissing van het hoofdbestuur is voor beroep vatbaar. De beroepsprocedure bij de geschillencommissie zal zo mogelijk voor de formele kandidaatstelling zijn voltooid (art. 12 lid 2j)." door "Het verantwoordelijke bestuur kan aan de ledenvergadering voorstellen tot herstemming te besluiten over de lijstvolgorde en/of de verkiezing van de lijsttrekker. Naast de ledenvergadering kan de landelijke verkiezingscommissie een besluit tot herstemming ten aanzien van de lijstvolgorde en de verkiezing van de lijsttrekker nemen. Ledenvergadering of commissie nemen een dergelijk besluit uitsluitend in die gevallen, waarin procedurele fouten zijn gemaakt of achteraf onjuist gebleken informatie over, dan wel late terugtrekking van, kandidaten, naar het oordeel van de ledenvergadering of commissie tot schade van belangen van de overige kandidaten kan hebben geleid. De beslissing van de commissie is voor beroep vatbaar. De beroepsprocedure bij het geschillencollege dient voor de formele kandidaatstelling te zijn voltooid.

Toelichting

Het bestaande artikel 12 lid i spreekt slechts over een herstemmingsprocedure; het huidige art. 13 lid 2 geeft aan dat een besluit (van het verantwoordelijk bestuur) tot herstemming goedgekeurd moet worden (door het hoofdbestuur met beroepsmogelijkheid bij het geschillencollege); nergens is aangegeven wanneer tot herstemming moet worden overgegaan; een herstemming ten aanzien van de kandidaatstelling is niet goed mogelijk, omdat daar niet over gestemd wordt; een herstemming ten aanzien van de lijstvolgorde is denkbaar, indien ontijdig bekend wordt dat er toch onjuiste informatie is verschaft, dan wel dat kandidaten zich terugtrekken en het bepaalde in art. 22 lid 5 tot 'schade' voor de overige kandidaten zou leiden; herstemming moet ook mogelijk zijn, indien naar het oordeel van de landelijke verkiezingscommissie "procedurele" fouten zijn gemaakt; door precies aan te geven wanneer herstemd zou kunnen worden kan tot vereenvoudiging van de procedure worden overgegaan doordat slechts tot herstemming kan worden besloten door of de bevoegde ledenvergadering, of de landelijke verkiezingscommissie, in het laatste geval met behoud van de beroepsmogelijkheid op het geschillencollege.

Voorstel 02.28

Artikel 13 lid 1 wordt artikel 18.

Vervangen na op voordracht van "het regio- [voor het provinciale niveau] of afdelingsbestuur [voor het gemeentelijke niveau]" door "de landelijke verkiezingscommissie, dan wel het verantwoordelijke bestuur" en "De beslissing van het bestuur is voor beroep vatbaar" door "De beslissing van het hoofdbestuur is, behalve in het geval van tussentijdse landelijke verkiezingen, voor beroep vatbaar".

Toelichting

Er is om eenduidige terminologie gevraagd. Door het hele reglement wordt gesproken over "verantwoordelijke" dan wel "overeenkomstige" bestuur, vandaar hier ook. Expliciet moet ook zijn dat het de beslissing van het hoofdbestuur is waartegen kan worden geprocedeerd en niet de beslissing van andere besturen, die als advies naar het hoofdbestuur gaan. Bovendien kan bij tussentijdse verkiezingen dit beroep onmogelijk gehonoreerd worden, omdat de wettelijke termijnen die ruimte niet bieden.

Reglementsverplichting

Voorstel 02.29

Artikel 14 wordt artikel 19 lid 1.

Tussenvoegen in aanhef lid 1 tussen "dient" en "een kandidaatstellingen-" **"in overeenstemming met de statuten en het huishoudelijk reglement.** Schrappen lid 1 sub f "*welk orgaan [bestuur/verkiezingscommissie] op welke wijze de informatieverificatie verricht*" en toevoegen lid 2 "Het in lid 1 bedoelde reglement dient na vaststelling aan de landelijke verkiezingscommissie te worden gezonden, die naar aanleiding daarvan aanwijzingen aan de betreffende verkiezingscommissie kan geven".

Toelichting

Lid 1 sub f is reeds geregeld in artikel 15 en het nieuwe lid 2 realiseert nog eens expliciet de bestaande taakstelling van de landelijke verkiezingscommissie.

KANDIDAATSTELLING VOOR VERTEGENWOORDIGENDE LICHAMEN

Onverenigbaarheden

Voorstel 02.30

Artikel 15 wordt artikel 20

Voorvoegen in lid 1 "In aanvulling op het gestelde in de statuten en" en schrappen in lid 1 vanaf "of voorzitter van een stadsdeelraad".

Toelichting

De statuten zijn op dit punt verbeterd en de voorzitter is een uit het midden gekozen en dus niet benoemd.

Voorstel 02.31

Schrappen lid 2

Toelichting

Het lid 2 is een volledige doublure met de statuten en dient dus te worden geschrapt.

Voorstel 02.32

Vervangen in lid 3 "Het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is

onverenigbaar met bestuurlijke functies op het overeenkomstige niveau," door "De statutaire onverenigbaarheid van het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen met bestuurlijke functies op het overeenkomstige niveau, geldt" en toevoegen "en gaat in op de datum van benoeming".

Toelichting

Bedoeld is een redactionele verbetering aan te brengen en ook duidelijk aan te geven wanneer de onverenigbaarheid ingaat.

Voorstel 02.33

Nieuw artikel 21

Dispensatie van de reglementaire onverenigbaarheden is mogelijk, indien na verkiezing blijkt dat personen onverwacht worden gekozen in een functie, terwijl zij een daarmee onverenigbare andere functie vervullen.

Gegeven het feit dat betrokkene bij de kandidaatstelling reeds een ontslagbrief heeft ingeleverd, dient tussen de datum van verkiezing en benoeming:

a. bij het hoofdbestuur en landelijke verkiezingscommissie een verzoek tot dispensatie voor een met name genoemde periode te worden ingediend;

b. de landelijke verkiezingscommissie onmiddellijk een onderzoek in te stellen naar het gerechtvaardigd zijn van het verzoek, en daarbij tenminste de direct betrokkenen, inclu-

sief opvolgers op de lijsten, te horen;

c de landelijke verkiezingscommissie verslag uit te brengen aan het hoofdbestuur en daarbij een voorstel tot al dan niet dispensatieverlening met een aangegeven termijn te doen;

d het hoofdbestuur over dit voorstel te beslissen, tegen welke beslissing betrokkene, alsmede overige belanghebbenden in beroep kunnen gaan bij het geschillencollege;

e het hoofdbestuur deze beslissing onmiddellijk aan de landelijke rapportagecommissie te melden en gemotiveerd in de eerstvolgende Democraat te publiceren.

Toelichting

Beslispunt voorjaarscongres.

Stemadviescommissies

Voorstel 02.34

Nieuw artikel 22

1 Uiterlijk één jaar vóór de datum waarop de verkiezingen worden gehouden kan de betreffende ledenvergadering op initiatief van de leden besluiten voor bij de dan komende kandidaatstelling een stemadviescommissie in te stellen; indien daartoe wordt besloten, wordt tevens het aantal leden van die commissie vastgesteld. In regio's en afdelingen volgt dit eventuele besluit op het reglementair vereiste besluit al dan niet aan de verkiezingen deel te nemen en de vaststelling van het verkiezingsreglement. Indien dit besluit niet uiterlijk één jaar voor de verkiezingen is genomen, kan er geen stemadviescommissie worden ingesteld.

2 Stemadviescommissies bestaan uit een oneven aantal leden en treden niet in de taken en bevoegdheden van enige verkiezingscommissie en evenmin in de taken en bevoegdheden van het overeenkomstige bestuur. Het lidmaatschap van een stemadviescommissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van enig bestuur, commissie of raad van het overeenkomstige niveau en tevens onverenigbaar met het uitoefenen van enige vertegenwoordigende functie in het openbaar bestuur, dan wel het kandidaat zijn daartoe.

3 Indien tot een stemadviescommissie wordt besloten wordt onmiddellijk de kandidaatstelling voor het lidmaatschap van deze commissie geopend en aan alle leden van het betrokken niveau op de gebruikelijke wijze bekend gemaakt. Alle statutaire en reglementaire vereisten met betrekking tot de kandidaatstelling zijn op deze commissie van toepassing. De kandidaatstelling sluit dertig dagen nadat deze aan de betreffende leden bekend is gemaakt. Indien op het betreffende niveau geen vaste verkiezingscommissie is ingesteld, benoemt de ledenvergadering gelijktijdig met het besluit een stemadviescommissie in te stellen, een verkiezingscommissie-ad-hoc.

4 De kandidaten voor de stemadviescommissie worden uiterlijk twee weken vóór de ledenvergadering waarin zij worden gekozen aan alle betrokken stemgerechtigde leden bekend gemaakt. De ledenvergadering benoemt de leden van de stemadviescommissie uiterlijk één maand voor de opening van de kandidaatstelling voor de vertegenwoordigende functies uit de kandidaten, die zich voor de commissie hebben aangemeld. Met in achtname van het gestelde in artikel 15 lid 4 worden de voorzitter van de commissie en de overige leden afzonderlijk in functie gekozen volgens de methode van Bijlage C van dit reglement. Indien zich onvoldoende kandidaten aanmelden, dan wel indien er onvoldoende kandidaten in een stemadviescommissie worden gekozen, vervalt de commissie reglementair.

5 Een stemadviescommissie heeft tot taak het op onpartijdige wijze rechtstreeks aan de betrokken kiesgerechtigde leden uitbrengen van een advies omtrent de kwaliteiten van

de kandidaten voor de vertegenwoordigende functie in relatie tot het door de ledenvergadering vastgestelde politiek profiel en het groeperen de kandidaten in volgorde van geschiktheid voor de met name aangegeven beleidsterreinen.

6 De ledenvergadering, waarin wordt besloten tot het eventueel instellen van een stemadviescommissie, stelt daartoe tevens een politiek profiel vast, waarin wordt aangegeven welke beleidsterreinen hoofddoel voor een komende periode zullen hebben en over welke deskundigheden een fractie in elk geval moet beschikken. Het politiek profiel vormt de basis voor het alsdan te vervaardigen verkiezingsprogramma.

7 Indien een stemadviescommissie wordt ingesteld dient in het verkiezingsreglement de procedure te worden opgenomen, waarin wordt vermeld dat:

a. er na het sluiten van de kandidaatstelling tenminste dertig dagen dienen te worden uitgetrokken om alle kandidaten, die zich daartoe hebben opgegeven, door de commissie te kunnen horen;

b. de commissie de kandidaten hoort aan de hand van een tevoren door de commissie opgestelde en aan de kandidaten toegezonden lijst van criteria en vraagpunten passend in het politieke profiel, aan de hand waarvan de kandidaten zullen worden beoordeeld;

c. van het gesprek van de commissie met betrokken kandidaten door de commissie een zo volledig mogelijk verslag dient te worden gemaakt, waarbij overeenstemming dient te worden bereikt omtrent over betrokkene te verschaffen informatie;

d. de commissie het stemadvies unaniem dient vast te stellen en eerst aan alle kandidaten dient te doen toekomen, waarna alle kandidaten gedurende één week het recht hebben aan dit advies van de commissie een persoonlijke reactie toe te voegen van ten hoogste driehonderd woorden, het welk onverbreekbaar verbonden met het stemadvies aan de leden ter kennis wordt gebracht;

e. eventuele geschillen over de wijze van handelen van de commissie direct na het uitbrengen van het stemadvies aan de kandidaten bij het geschillencollege aanhangig kunnen worden gemaakt en binnen één week dienen te worden behandeld; het stemadvies kan niet aan de leden ter kennis worden gebracht, indien er nog procedures bij het geschillencollege lopen.

Toelichting

Conform aangenomen beslispunt voorjaarscongres stemadviescommissies overeenkomstig vaste commissies te behandelen. Punt 7 is de uitwerking van de gevraagde richtlijnen overeenkomstig het AR-advies. Gegeven de invloed van stemadviescommissies op het stemgedrag der leden zijn zowel een zeer zorgvuldige procedure als een deugdelijke bescherming van de belangen der kandidaten te waarborgen.

Aanmelding en Acceptatie

Voorstel 02.35

Artikel 16 wordt artikel 23.

Schrappen in lid 1 "aangetekend verzonden" en toevoegen "De verkiezingscommissie bevestigt onverwijld de ontvangst van de aanmelding".

Toelichting

Het aangetekend verzenden van het kandidaatstellingsformulier geschiedt zelden; aangezien het er slechts om gaat dat het formulier wordt ontvangen, is een ontvangstbevestiging beter, omdat dan betrokkene nog actie kan ondernemen.

Vervangen de aanhef van lid 2 en sub e "Bij iedere aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan: e. op de

sluitingsdatum van de kandidaatstelling dient de kandidaat te voldoen aan de wettelijk vereiste voorwaarden om in het vertegenwoordigende lichaam te worden gekozen, met dien verstande dat aan de wettelijke voorschriften met betrekking tot de minimumleeftijd op de dag van benoeming moet zijn voldaan" door "Bij de indiening van de kandidatenlijst dient de kandidaat te voldoen aan de wettelijk vereiste voorwaarden om in het vertegenwoordigende lichaam te worden gekozen, met dien verstande dat aan de wettelijke voorschriften met betrekking tot de minimumleeftijd op de dag van benoeming moet zijn voldaan. Voorts dient door de kandidaat bij iedere aanmelding"

Vervangen sub b. "in beginsel bereidverklaring om bij verkiezing of opvolging de functie te aanvaarden en de volle zittingstermijn te vervullen" door "een bereidverklaring te worden gegeven om bij verkiezing of opvolging de functie te aanvaarden en de volle zittingstermijn te vervullen; indien de verkiezing gepaard gaat met het indienen van verschillende samengestelde lijsten, dient betrokkene een ongedateerde bedankbrief bij te voegen, alsmede de benodigde set machtigingen; de verkiezingscommissie gebruikt deze brief en de machtigingen teneinde de bij verkiezingen door de kiezers vastgestelde lijstvolgorde te handhaven bij tussentijdse opvolging".

Voorstel 02.36

Een nieuw sub d in te voegen "te worden aangegeven of hij/zij in aanmerking wenst te komen voor het lijsttrekkerschap".

Voorstel 02.37

Sub d wordt sub e.

Voorstel 02.38

Toevoegen nieuw sub f "een ontslagbrief uit de huidige functie per datum van benoeming in de nieuwe (met de huidige onverenigbare) functie te worden gevoegd; deze brief wordt verzonden door de landelijke verkiezingscommissie op de dag dat de benoeming is geschied".

Toelichting

Lid 2 betreft, naast de toevoeging van het lijsttrekkerschap voornamelijk een redactionele aanpassing van de bestaande tekst met als uitzondering dat aan de wettelijke vereisten niet op een willekeurige sluitingsdatum van de kandidaatstelling moet zijn voldaan, doch bij de indiening van de lijst zelf; voorstelbaar is dat iemand tijdig naar een andere gemeente verhuist, doch nog niet bij de sluiting van de kandidaatstelling is verhuist. Bovendien is toegevoegd dat de onverenigbaarheid bewaakt kan worden door reeds bij de kandidaatstelling een gedateerde ontslagbrief te eisen.

Voorstel 02.39

Vervangen artikel 3 "Een kandidaat kan bij de aanmelding als kandidaat een voorkeur uitspreken voor een onverkiesbare plaats op de kandidatenlijst. Een zodanige voorkeur wordt aan de stemgerechtigde leden van D66 bekend gemaakt, maar laat de onder 2b bedoelde verklaring onverlet. Gelijktijdig met de aanmelding kan de kandidaat een persoonlijke toelichting van maximaal driehonderd woorden verstrekken. Deze toelichting mag geen verklaringen bevatten, die strijdig zijn met de in lid 2 genoemde verklaringen en hierin mogen geen namen van andere leden als referentie worden vermeld."

door

"Een kandidaat die bij de aanmelding als kandidaat een voorkeur uitsprekt voor een onverkiesbare plaats op de kandidatenlijst wordt na afloop van de interne verkiezingen door de betreffende verkiezingscommissie onderaan de

kandidatenlijst geplaatst".

Toelichting

Het is ongewenst een onderscheid te maken naar verkiesbare en onverkiesbare plaatsen op de lijst, gezien de onvoorspelbaarheid van de verkiezingsuitslag. Wel is het gewenst reglementair vast te leggen op welke wijze 'steungevers' onderaan lijsten toegevoegd mogen worden. De vermelding van de persoonlijke toelichting is overbodig.

Voorstel 02.40

Artikel 17 wordt artikel 24.

Vervangen in lid 3 "de in het bij art. 14 vastgesteld orgaan, dat" door "de verkiezingscommissie, die" en "Bedoeld orgaan" door "De verkiezingscommissie".

Toevoegen aan sub e "dan wel dat in strijd met statuten en huishoudelijk reglement in het verleden onverenigbare functies bekleed zijn blijven worden, ondanks schriftelijke aanmaningen één van betrokken functies te beëindigen".

Toelichting

Betreft voornamelijk redactionele aanpassingen aan eerdere artikelen. De toevoeging bij sub e maakt nog eens duidelijk dat het niet voldaan hebben aan de onverenigbaarheidseis in het verleden, toekomstige kandidaturen onmogelijk maakt.

Presentatie

Voorstel 02.41

Artikel 18 wordt artikel 25.

Voorkeursacties

Voorstel 02.42

Nieuw artikel 26.

Het houden van voorkeursacties ten gunste van één of meer kandidaten voor bestuurlijke of vertegenwoordigende functies binnen of namens de partij is toegestaan, onder de voorwaarden dat:

- er op geen enkele wijze ten nadele van de overige kandidaten wordt gesproken of gehandeld in woord noch geschrift;
- het verantwoordelijke bestuur zich met de inhoudelijke bewoording van de actie accoord heeft verklaard;
- indien er sprake is van verzending aan leden, het landelijk secretariaat op kosten van de actievoerders als "verzendshuis" optreedt;
- aan actievoerders geen ledenlijsten of adres-etiketten van leden ter beschikking worden gesteld.

Toelichting

Betreft effectuering van een opiniërende congrespeiling terzake.

Stemmingen

Voorstel 02.43

Artikel 19 wordt artikel 27.

Vervangen in lid 1 "die in de laatst vervaardigde ledenlijst als lid zijn opgenomen" door "die in de voor het betreffende organisatie-niveau laatst vervaardigde ledenlijst als lid zijn opgenomen voorzover zij aan de contributieverplichting hebben voldaan".

Verkiezing voor het Nederlandse en Europees parlement.

Voorstel 02.44

Artikel 100 wordt artikel 28.

Europees parlement.

Voorstel 02.45

Artikel 106 wordt artikel 29.

Aanpassen verwijzingsartikelen aan nieuwe nummering.

Toevoegen lid 3 aan lid 1.

Toelichting

Deze bepaling hoort bij de kandidaatstelling en dus in dit lid thuis.

Voorstel 02.46

Vervangen in lid 2 "tot veertig" door "in aantal" en toevoegen aan lid 2 ", doch waarbij kandidaten die op minder dan tien procent van de stembiljetten zijn vermeld buiten beschouwing worden gelaten".

Toelichting

Precieze aantallen worden niet meer genoemd. De drempelwaarde, die geldt voor kandidaatstelling voor het EP is gesteld op 10% van de deelnemende biljetten.

Voorstel 02.47

Schrappen het restant van lid 3 "Voorts dienen zij aan te geven of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder".

Toelichting

Deze bepaling is reeds bij de algemene aanmeldingsvoorwaarden vermeld.

Voorstel 02.48

Vervangen lid 4 "De lijstaanvoerder kan gekozen worden conform art. 104 lid 3, of wel d.m.v. de schriftelijke stemming. De ALV die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd" door "De ALV, die het europees programma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement".

Toelichting

Er is geen reden meer de lijsttrekker voor het EP niet op de ALV te kiezen.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Voorstel 02.49

Artikel 101 wordt artikel 30.

Volgorde wijzigen in procedure-volgorde; dus lid 2 na oud lid 5.

Voorstel 02.50

Schrappen lid 3 sub b", en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezing wil deelnemen".

Toelichting

De kieskringgroepen worden afgeschaft.

Voorstel 02.51

Schrappen lid 5.

Toelichting

De procedure bij vervroegde verkiezingen wordt in het geheel in een afzonderlijk artikel opgenomen.

Voorstel 02.52

Vervangen in lid 2 "De eerste ronde bestaat uit schriftelijke voorverkiezingen per kieskringgroep, en de tweede ronde uit een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden en

verkiezing van de lijsttrekker op de algemene ledenvergadering" door "Beide ronden bestaan uit een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden".

Toelichting

Conform beslispunt voorjaarscongres.

Voorstel 02.53

Schrappen lid 6.

Toelichting

Overbodig geworden, omdat vervroegde verkiezingen afzonderlijk worden geregeld en er voorts slechts twee landelijke rondes zijn.

Voorstel 02.54

Artikel 102 wordt artikel 31.

Vervangen lid 1, 2 en 3

Ten behoeve van de voorverkiezingen worden de volgende vijf kieskringgroepen gevormd:

I Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Flevoland;

II Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;

III Holland-noord, omvattende de provincie Noord-Holland;

IV Holland-zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;

V Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden. In het buitenland woonachtige leden worden geacht tot de kieskringgroep V te behoren, en worden in de gelegenheid gesteld aan de voorverkiezingen in deze groep deel te nemen.

De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.

door nieuw lid 1

"De voorverkiezingsronde is bestemd voor die kandidaten, die geen deel uitmaken van de fracties in de eerste en tweede kamer der staten-generaal, dan wel van het europees parlement".

Vervangen in lid 4 "Per kieskringgroep worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskringgroep wonende stemgerechtigde leden een opgave in alfabetische volgorde, beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep"

door

"Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle stemgerechtigde leden een opgave in alfabetische volgorde, beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten".

Vervangen in lid 5 "ten hoogste vijftientig" door **"een door de landelijke verkiezingscommissie in overeenstemming met de in te dienen kieslijsten te bepalen aantal".**

Vervangen in lid 6 "groepsverkiezingscommissies" door **"landelijke verkiezingscommissie"** en schrappen "doch in ieder geval één per kieskringgroep. Zittende fractieleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep, waar zij kandideren, hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen".

Toelichting

Uitwerking van de twee landelijke rondes, één zonder en de tweede met de reeds aanwezige landelijke politici.

Voorstel 02.55

Artikel 103 wordt artikel 32.

Vervangen in lid 1 "groepsverkiezingscommissies" door **"de landelijke verkiezingscommissie"** en schrappen "en dient, alvorens gepubliceerd te worden, door de landelijke verkiezingscommissie te worden goedgekeurd".

Schrappen in lid 3 "per kieskringgroep" en **"Een verslag van deze uitslagbepaling wordt binnen veertien dagen toegezonden aan de landelijke verkiezingscommissie".**

Toelichting

De procedure is aangepast aan een landelijke ronde.

Voorstel 02.56

Artikel 104 wordt artikel 33.

Vervangen lid 1

"Na goedkeuring combineert de landelijke verkiezingscommissie de vijf ranglijsten tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:

a. **aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekent, aan de kandidaten met rangnummer 2 rangwaarde 1/2, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde 1/3, enz.;**

b. **de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde; bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in een door loting te bepalen volgorde;**

c. **de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst"**

door

"Ten behoeve van de definitieve lijstvaststelling worden aan de voorlopige ranglijst die kandidaten, die deel uitmaken van de fracties in de eerste en tweede kamer der staten-generaal, dan wel van het europees parlement en zich kandidaat stellen voor verkiezing in de tweede kamer, toegevoegd".

Schrappen lid 2.

Verplaatsen lid 3 naar artikel 37 na lid 3.

Toelichting

De procedure is aangepast aan een landelijke ronde en de doublure met algemene kandidaatstelling is geschrapt.

Voorstel 02.57

Artikel 105 wordt artikel 34.

"Eerste 40" wijzigen in "het vooral door het LVC bepaalde aantal".

Tussen voegen in lid 1 tussen "ranglijst," en "onder vermelding" **"aangevuld met de volgens art.33 gestelde kandidaten, gezamenlijk in alfabetische volgorde, beginnende met een door loting verkregen letter,"**

Toevoegen na eerste zin in lid 3 **"Deze definitieve lijst wordt door de landelijke verkiezingscommissie gecorrigeerd op basis van de door de kiezers uitgebrachte voorkeursstemmen. Deze laatste lijst is bepalend voor de opvolging".** Verplaatsen als toevoeging aan het nieuwe lid 4 (oud artikel 104 lid 3) de tweede zin van lid 3.

Vervangen lid 4 **"De kandidaten met de rangnummers 1 t/m 25 van de definitieve landelijke lijst worden op alle in te dienen kandidatenlijsten op de overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst"** door **"De landelijke verkiezingscommissie bepaalt in overeenstemming met het vooraf aangekondigde welk aantal kandidaten van de definitieve landelijke lijst op alle in te dienen kandidatenlijsten op de overeenkomstig genummerde plaatsen worden geplaatst".**

Vervangen in lid 5 **"plaatsen 26 t/m 30"** door **"de resterende plaatsen"** en tussenvoegen tussen "van" en "de eigen" **"tenminste"**

Vervangen in lid 6 **"nr 26 en volgende"** door **"de opvolgenden".**

Vervangen in lid 7 "de plaatsen 26 t/m 30" door "de resterende plaatsen".

Toelichting

Aanpassing aan het twee-ronden systeem. De eerste veertig kandidaten van de voorronde worden gekombineerd met de herkiesbare zittende politici. De Limburgse suggestie om "regionale" kandidaten per kieskring naar voren te schuiven moet vanwege de daaruit ontstane problemen, die in de leden 7 en 8 van dit artikel worden geregeld, worden afgewezen.

Tussentijdse verkiezing

Voorstel 02.58

Nieuw artikel 35.

1 Voor de termijnen genoemd in de artikelen met betrekking tot de procedure bij tussentijdse verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal wordt het tijdstip waarop het koninklijk besluit tot ontbinding der tweede kamer en het bepalen van de datum der vervroegde verkiezingen vastgesteld op vrijdag; indien het feitelijk besluit wordt genomen op een andere dag, dan geldt voor de termijnen de daaraan voorafgaande vrijdag.

2 Tenzij in de artikelen met betrekking tot de procedure bij tussentijdse verkiezingen voor de tweede kamer de staten-generaal anders is vermeld, zijn de bepalingen met betrekking tot de kandidaatstelling en verkiezing van het huishoudelijk reglement zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing.

Voorstel 02.59

Nieuw artikel 36. (nog afhankelijk van definitief schema LVC).

1 Op het moment dat een kabinet het vertrouwen van het parlement via een motie van wantrouwen verliest, dan wel het vertrouwen van de deelnemende coalitiepartners, zal ongeacht eventueel op gang te brengen "lijmpogingen" onmiddellijk de kandidaatstelling voor tussentijdse kamer-verkiezingen worden opengesteld.

2 De kandidaatstelling sluit tien dagen nadat het koninklijk besluit tot ontbinding van de tweede kamer en de datum van kamerverkiezingen wordt bekendgemaakt.

3 Het recht van beroep op weigering van enige kandidaat staat gedurende maximaal drie dagen open, vanaf het moment dat de landelijke verkiezingscommissie een afwijzingsbeslissing aangetekend aan betrokkene heeft verzonden. Het geschillencollege besuiterlijk op de 15de dag na het KB over deze beroepen. Voor het overige staat er geen beroep op het geschillencollege open inzake de kandidaatstellings- en verkiezingsprocedure, met name niet voor een besluit als bedoeld in art.018.

4 Het kandidatenoverzicht dient met het concept-verkiezingsprogramma uiterlijk op de 18de dag na het KB aan de leden te worden verzonden.

5 Alle kandidaten worden in de gelegenheid gesteld zich te presenteren:

- a. op de 24e dag na het KB te 's-Hertogenbosch,
 - b. op de 25e dag na het KB te Utrecht,
 - c. op de 26e dag na het KB te Zwolle;
- tijdens deze presentatievergaderingen is er recht op uitbrengen van stemadviezen. "Voorkeursacties" blijven mogelijk in overeenstemming met het bepaalde in het huishoudelijk reglement.

6 De verkiezing wordt gehouden in één landelijke poststemming, tussen de 18e en de 28e dag na het kb volgens de methode van Bijlage B van het huishoudelijk reglement. De lijsttrekker wordt gekozen volgens de methode van Bijlage C van het huishoudelijk reglement tijdens de ALV die het verkiezingsprogramma vaststelt.

Eerste kamer der staten-generaal

Voorstel 02.60

Artikel 107 wordt artikel 37.

Vervangen in lid 2 "tot veertig" door "in aantal" en toevoegen aan lid 2 "doch waarbij kandidaten die op minder dan tien procent van de stembiljetten zijn vermeld buiten beschouwing worden gelaten".

Toelichting

Precieze aantallen worden niet meer genoemd. De drempelwaarde, die geldt voor kandidaatstelling voor het EP is gesteld op 10% van de deelnemende biljetten.

Voorstel 02.61

Vervangen in lid 4 "indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag" door "de statenverkiezingen, die de samenstelling van de eerste kamer bepalen en sluit uiterlijk vijf maanden voor deze dag; de kandidatenlijst dient uiterlijk twee maanden voor de statenverkiezingen definitief te zijn vastgesteld".

Toelichting

De doorwerking van de volledige koppeling van de eerste-kamer verkiezing direct aan de statenverkiezingen zou dienen te betekenen dat de kandidatenlijst voor de eerste kamer gereed dient te zijn vóór dat de statenlijsten worden ingediend, opdat tijdig over eventuele onverenigbaarheden beslissingen kunnen worden genomen.

Provinciale Staten

Voorstel 02.62

Artikel 142 wordt artikel 38.

Gemeenteraden

Voorstel 02.63

Artikel 169 wordt artikel 39.

VERKIEZING IN FUNCTIES

Verkiezing voor functies op landelijk niveau

Voorstel 02.64

Artikel 46 wordt artikel 40

Tussenvoegen in lid 1 tussen "besturen" en "en commissies" "bijzondere organen" en in lid 3 tussen "aan" en "het landelijk secretariaat" "de landelijke verkiezingscommissie p/a".

Voorts schrappen in lid 3 "aangetekend" en daarvoor in de plaats toevoegen aan lid 3 "Van deze aanmelding wordt onverwijld een ontvangstbevestiging verzonden".

Toelichting

Dat ook de bijzondere organen landelijk worden gekozen spreekt vanzelf. Voor de duidelijkheid is ook opgenomen dat de aanmelding geschiedt bij de verkiezingscommissie. De bedoeling van aangetekend verzenden is een bewijs van aanmelding in handen te hebben. Gegeven die bedoeling is een bevestiging beter dan "aantekenen" als verplichting, omdat je er dan toch te laat achter komt als er iets mis is.

Verkiezing voor functies op regionaal niveau

Voorstel 02.65

Nieuw artikel 41 overeenkomstig artikel 40

1 Bij publicatie van de ARV-agenda publiceert het regio-bestuur in welke vakatures in besturen en commissies de

ARV dient te voorzien.

2 De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling begint onmiddellijk nadat door het regiobestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en sluit vier maal vierentwintig uur voor de ARV.

3 Ieder regioid van D66 kan zich aanmelden als kandidaat door middel van een aanmeldingsformulier, te richten aan de regionale verkiezingscommissie. Van deze aanmelding wordt onverwijld een ontvangstbevestiging verzonden.

Verkiezing voor functies op afdelings niveau.

Voorstel 02.66

Nieuw artikel 42 overeenkomstig artikel 40

1 Bij publicatie van de AAV-agenda publiceert het afdelingsbestuur in welke vakatures in besturen en commissies de AAV dient te voorzien.

2 De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling begint onmiddellijk nadat door het afdelingsbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en sluit vier maal vierentwintig uur voor de AAV.

3 Ieder afdelingslid van D66 kan zich aanmelden als kandidaat door middel van een aanmeldingsformulier, te richten aan de afdelings-verkiezingscommissie. Van deze aanmelding wordt onverwijld een ontvangstbevestiging verzonden.

t/m Artikel 49 PM

VAN HET POLITIEK PROGRAMMA

Hoofdstuk 3: POLITIEK PROGRAMMA

Toelichting

Het voorjaarscongres heeft besloten dat de programmacommissie ten behoeve van de verkiezingsprogramma's gehandhaafd blijft en dient te worden geregeld overeenkomstig een vaste commissie; de programmacommissie legt rechtstreeks aan de ledenvergadering het concept-verkiezingsprogramma voor en adviseert de ledenvergadering over de ingediende moties en amendementen; de programmacommissie heeft de eindredactie van het verkiezingsprogramma; besturen en fracties zijn, tezamen als minderheid, in de programmacommissie vertegenwoordigd. Daarnaast heeft het congres aanvaard dat er ook een hoofdbestuurcommissie voor het politieke programma zal zijn. Onderstaand is deze besluitvorming uitgewerkt.

Voorstel 03.01

Vervangen: overall waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Algemeen

Voorstel 03.02

Artikel 90 wordt artikel 50.

Vervangen in lid 1 sub

- a. het beleidsprogramma;
- b. het verkiezingsprogramma;
- c. het europees programma;
- d. een aantal statenprogramma's;
- e. een aantal gemeenteprogramma's;
- f. een aantal programma's t.b.v. de verkiezingen van openbare lichamen;

g. een aantal stadsdeelraadsprogramma's.

door sub

- a. het beleidsprogramma en de ALV-uitspraken over majeure politieke thema's;
- b. het verkiezingsprogramma voor het nederlandse parlement;
- c. het verkiezingsprogramma voor het europees parlement;
- d. de verkiezingsprogramma's voor provinciale staten;
- e. de verkiezingsprogramma's voor gemeenteraden.

Toelichting

Redactionele herformulering in termen van verkiezingsprogramma's. Bovendien detoevoeging aan het beleidsprogramma van de gegroeide praktijk om over belangrijke politieke thema's congressuitspraken te doen (reglementair hebben deze uitspraken thans geen enkele status). In verband met de decentralisatie van de regelbevoegdheid terzake van subregio's en deelafdelingen naar de regio's resp. afdelingen, dient in het instellingsbesluit van de overeenkomstige ledenvergaderingen te worden bepaald of er sprake is van gekozen vertegenwoordigingen en zo ja, dan behoort het betreffende verkiezingsprogramma tot het politiek programma en valt dat krachtens dit reglement onder de bepalingen van dit hoofdstuk.

Voorstel 03.03

Vervangen in lid 2 "programmacommissie, gehoord het hoofdbestuur" door "hoofdbestuurcommissie voor het politieke programma".

Schrappen lid 3 en 4.

Toelichting

Nu er een duidelijke taakstelling is voor de programmacommissie ten behoeve van het verkiezingsprogramma, is de bewaking van de samenhang etc. primair een taak voor het bestuur overeenkomstig de door het congres vastgestelde taakstelling voor besturen. Leden 3 en 4 gaan er van uit dat de besturen programma-voorstellen aan de leden voorleggen. Nu dat door commissies zelf wordt gedaan zijn deze overbodig geworden.

Programmacommissies

Voorstel 03.04

Nieuw artikel 51.

1 Er is een hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma en er zijn programmacommissies ten behoeve van de verkiezingsprogramma's op elk niveau.

2 De leden van de hoofdbestuurcommissie worden door het hoofdbestuur benoemd en ontslagen; de hoofdbestuurcommissie werkt in overeenstemming met het hoofdbestuur en kan door het hoofdbestuur worden belast met het adviseren aan de ALV omtrent ingediende moties en amendementen.

3 De algemene ledenvergadering stelt de landelijke programmacommissie in overeenkomstig de bepalingen voor een vaste commissie. Regio- en afdelingsvergaderingen stellen de programmacommissie op overeenkomstige niveau in als commissie-ad-hoc.

Toelichting

Aangegeven wordt waar de instellingsbevoegdheid overeenkomstig de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres moet liggen. Gezien de pleidooien zo min mogelijk verplichte organen aan regio's en afdelingen op te leggen, is ook hier gekozen voor een commissie-ad-hoc.

Voorstel 03.05

Artikel 65 wordt artikel 52.

Nieuw lid 1

Programmacommissies bestaan uit een oneven aantal leden; indien dit niet (meer) het geval is, dient het overeenkomstige bestuur zo spoedig mogelijk de vacatures bij de LV open te stellen; de commissie kan doorfunctioneren.

Toelichting

Conform congresbesluit programmacommissies als vaste commissie te beschouwen.

Voorstel 03.06

Oud lid 1 en 2 wordt lid 2.

Vervangen

1 *De programmacommissie bestaat uit twaalf leden, waarvan er vijf worden benoemd conform het gestelde in lid 2.*

2 *Het hoofdbestuur en de fracties van de eerste en tweede kamer en het Europees Parlement, alsmede het SWB-bestuur, wijzen uit hun midden gezamenlijk vijf leden van de programmacommissie aan.*

door

De landelijke programmacommissie bestaat uit een oneven aantal leden, waarvan de meerderheid wordt gevormd door de rechtstreeks door de ledenvergadering gekozen leden en vijf worden benoemd door het hoofdbestuur, de fracties van de eerste en tweede kamer en het Europees Parlement gezamenlijk uit hun midden.

Toelichting

In het algemeen geven de reglementen meer flexibiliteit door slechts in het uiterste geval precieze aantallen vast te leggen. Commissies kunnen in sommige perioden meer in andere perioden minder leden bevatten. Slechts de verhouding tussen gekozenen en benoemden is aangegeven.

Voorstel 03.07

Nieuw lid 3.

3 **De algemene regio-, respectievelijk afdelingsvergadering bepaalt het minimum aantal leden voor de overeenkomstige programmacommissie, met dien verstande dat de direct door de ledenvergadering gekozenen altijd een meerderheid vormen.**

Toelichting

Aanpassing lid 2 en 3 naar de algemene regeling voor alle niveau's.

Voorstel 03.08

Nieuw artikel 53.

1 **Het lidmaatschap van de landelijke programmacommissie is voor de door de algemene ledenvergadering verkozen leden onverenigbaar met het lidmaatschap van de landelijke vaste commissies, alsmede met het lidmaatschap van het Europees Parlement, de beide kamers der Staten-Generaal, het hoofdbestuur, de bijzondere organen, de landelijke adviesraad en overeenkomstige commissies op regionaal en afdelingsniveau.**

2 **Het lidmaatschap van de regionale programmacommissies is voor de door de algemene regiovergadering verkozen leden onverenigbaar met het lidmaatschap van provinciale staten, het regiobestuur, de regionale adviesraad en overeenkomstige commissies op landelijk en afdelingsniveau.**

3 **Het lidmaatschap van de afdelingsprogrammacommissies is voor de door de algemene afdelingsvergadering verkozen leden onverenigbaar met het lidmaatschap van de gemeenteraad, het afdelingsbestuur, de afdelingsadviesraad en overeenkomstige commissies op landelijk en regionaal niveau.**

4 **Zodra een lid van een programmacommissie zich kandidaat stelt voor één van de organen, waarmee het lidmaatschap als onverenigbaar wordt beschouwd treedt betrokkene**

onmiddellijk af als lid van de commissie en stelt het verantwoordelijke bestuur hiervan in kennis.

5 **Het verantwoordelijke bestuur stelt een aldus ontstane vacature met spoed in de eerstvolgende LV open.**

Voorstel 03.09

Nieuw artikel 54.

1 **Leden van de landelijke programmacommissie worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar. Leden van een regionale of afdelingsverkiezingscommissie worden uiterlijk één jaar voor de betreffende verkiezingen gekozen en blijven in functie tot dat de eindredactie van het betreffende verkiezingsprogramma is vastgesteld.**

2 **Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 kiest de LV de voorzitter en de leden van de commissie in functie volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement.**

3 **De voorzitter van de commissie is verantwoordelijk voor het functioneren van de commissie en voert namens de commissie het overleg met het overeenkomstige bestuur.**

4 **Ingeval van tussentijdse verkiezingen wordt voor die leden waarvan het lidmaatschap van de commissie reglementair eindigt, de zittingsduur met maximaal één jaar verlengd.**

Toelichting

Artikelen 53 en 54 overeenkomstig de vaste commissies.

Voorstel 03.10

Artikel 90 lid 5 en artikel 92 lid 1, 4 en 6 worden artikel 55.

Vervangen "programmacommissie" door "hoofdbestuur-commissie voor het politieke programma".

Vervangen artikel 92 lid 1 *De programmacommissie draagt zorg voor de ontwerp teksten voor het beleidsprogramma en stelt deze tijdig ter beschikking van het hoofdbestuur*

door "De hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma draagt zorg voor de ontwerp teksten voor het beleidsprogramma en de wijziging daarvan, alsmede voor de voorstellen aan de algemene ledenvergadering over majeure politieke thema's en stelt deze tijdig ter beschikking van de leden".

Artikel 92 lid 4 wordt aangepast lid 2.

Artikel 92 lid 6 wordt lid 3.

Artikel 90 lid 5 wordt aangepast lid 4.

Artikel 66 vervangen "De programmacommissie heeft tot taak [voorover niet geregeld in art.27 en hoofdstuk 6 van dit reglement]: de bewaking van de samenhang tussen beleids-, verkiezings- en Europees programma"

door nieuw lid 5

De hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma heeft bovendien tot taak de bewaking van de samenhang en afstemming van de verkiezingsprogramma's op de onderscheiden niveau's en het hoofdbestuur te adviseren omtrent het verbinden van de naam van D66 aan de betreffende kandidatenlijsten. Bovendien is deze commissie belast met de bewaking van de samenhang van het politieke programma en gebruikt dit als toetsingskader voor de beoordeling van "actuele politieke moties" tijdens een ALV en de vastgestelde verkiezingsprogramma's.

Toelichting

Effectivering van de duidelijke scheiding tussen enerzijds het politieke programma als geheel en het beleidsprogramma c.a. in het bijzonder met anderzijds de verkiezingsprogramma's op de verschillende niveau's.

Voorstel 03.11

Artikel 67 en artikel 92 lid 2 en 3 worden artikel 56.

Vervangen

"De programmacommissie heeft het recht [voor zover niet geregeld in art. 27 en hoofdstuk 6 van dit reglement]:

a. om amendementen met betrekking tot beleids-, verkiezings-, Europees programma die zich in de zelfde richting uitlaten ineen te voegen;

b. om amendementen met betrekking tot het beleids-, verkiezings-, Europees programma als redactioneel voor te leggen aan de ALV;

c. om bij de publicatie van de amendementen aan te geven, waar de zwaartepunten van de discussie liggen;

d. om de ALV te adviseren.

2 Bij de concept-teksten geeft de programmacommissie de beslispunten aan ten behoeve van de behandeling op de ALV.

3 Na de besluitvorming op de ALV draagt de programmacommissie zorg voor de eindredactie van de teksten met inachtneming van de besluiten van de ALV."

door

"1 De programmacommissie heeft tot taak

a. het ontwerpen van het verkiezingsprogramma ten behoeve van de verkiezingen op het overeenkomstige niveau;

b. het rechtstreeks ter besluitvorming voorleggen van dit ontwerp-verkiezingsprogramma aan de betreffende ledenvergadering op de wijze, zoals dat voor de indiening van ontwerp-verkiezingsprogramma's geregeld is in dit huiselijk reglement;

c. het ter vergadering adviseren aan de leden omtrent de ingediende moties en amendementen op overeenkomstig niveau, volgens de bepalingen van dit reglement.

2 Bij de concept-teksten geeft de commissie de beslispunten aan ten behoeve van de behandeling op de LV.

3 Na de besluitvorming op de LV draagt de programmacommissie zorg voor de eindredactie van de teksten met inachtneming van de besluiten van de LV; de rapportagecommissie ziet er op toe dat de eindredactie van het programma in overeenstemming is met de besluitvorming."

Toelichting

De typische rapportagetaken van de programmacommissie (als ontwerpers van de voorstellen) zijn naar de rapportagecommissie (als bewakers van de besluitvorming) overgegaan. Programmacommissies adviseren nu in plaats van de overeenkomstige besturen rechtstreeks aan de ledenvergadering, zoals in het voorjaarscongres is besloten.

Beleidsprogramma

Voorstel 03.12

Artikel 91 wordt artikel 57.

Schrappen in lid 2 "of de programmacommissie [zie art. 093]".

Toevoegen nieuw lid 6

"6 Slechts het eerste inleidende hoofdstuk en de eerste inleidende paragrafen per hoofdstuk bevatten standpunten in algemene termen, doch deze mogen niet in strijd zijn met of een aanvulling geven op de rest van het programma, dan wel een bijzondere interpretatie daarvan; deze inleidingen worden onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur vervaardigd en zijn door de ledenvergadering niet amendeerbaar; de ALV heeft het recht via moties aan te geven welke profileringspunten in deze inleidingen naar voren dienen te worden gebracht."

Toelichting

Conform voorjaarscongres, inclusief toezegging ALV-moties.

Voorstel 03.13

Artikel 93 lid 1 wordt artikel 57 lid 7.

Vervangen sub a "*wanneer het hoofdbestuur een daartoe strekkend voorstel dat het van de programmacommissie heeft ontvangen aan de ALV voorlegt*" door "**wanneer de hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma een daartoe strekkend voorstel aan de ALV voorlegt en de ALV dit voorstel vaststelt**" en toevoegen een nieuw sub c "**wanneer de ALV een actueel politieke motie aanneemt, die een bewust gekozen standpuntverandering in relatie tot het beleidsprogramma behelst**".

Toelichting

De ALV moet een voorstel eerst vaststellen voordat dit het beleidsprogramma wijzigt. Sub c is een noodzakelijk wanneer een congresuitspraak terzake is gedaan.

Voorstel 03.14

Schrappen artikel 93 lid 2 "*In het geval van lid 1a, is het hoofdbestuur verantwoordelijk voor de inhoud van het wijzigingsvoorstel, en is art. 92 van overeenkomstige toepassing*".

Toelichting

Overbodig geworden omdat dit nu anders geregeld is.

Voorstel 03.15

Artikel 92 lid 5 wordt artikel 57 lid 8.

Tussenvoegen tussen "lid 1d" en "maken" "**en c**".

Toelichting

Een actueel politieke motie kan als zodanig het beleidsprogramma niet wijzigen, doch verplicht wel tot het indienen van een wijzigingsvoorstel, dat daarna in normale procedure al dan niet wordt aangenomen. Niet-aannemen betekent heroverweging APM.

Verkiezingsprogramma Nederlands Parlement

Voorstel 03.16

Artikel 94 wordt artikel 58.

Toevoegen aan lid 1 "**Slechts het eerste inleidende hoofdstuk en de eerste inleidende paragrafen per hoofdstuk bevatten standpunten in algemene termen, doch deze mogen niet in strijd zijn met of een aanvulling geven op de rest van het programma, dan wel een bijzondere interpretatie daarvan; deze inleidingen worden onder verantwoordelijkheid van de programmacommissie vervaardigd en zijn door de ledenvergadering niet amendeerbaar; de ALV heeft het recht via moties aan te geven welke profileringspunten in deze inleidingen naar voren dienen te worden gebracht**".

Toevoegen aan lid 2 ", doch is van overeenkomstige betekenis voor de eerste kamer der staten generaal".

Tussenvoegen in lid 3 tussen "tweede" en "kamer" "**en eerste**". Lid 6 wordt aangepast lid 5

Toelichting

De toevoeging aan lid 1 is konform de toezegging in het voorjaarscongres. Tot nu toe was de eerste kamerfractie feitelijk "ongebonden" aan enig verkiezingsprogramma. Dat is thans gekoppeld aan de gebondenheid van de tweede kamerfractie.

Voorstel 03.17

Artikel 94 lid 5 wordt artikel 59.

Vervangen "*Indien het bij tussentijdse verkiezingen voor de tweede kamer der staten generaal niet mogelijk is een ontwerp verkiezingsprogramma aan de ALV voor te leggen, stelt het hoofdbestuur op voorstel van de programmacommissie een verkiezingsprogramma vast op basis van het geldende beleidsprogramma*" door

VAN DE LEDENVERGADERING

Hoofdstuk 4: DE LEDENVERGADERING

Voorstel 04.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

SAMENSTELLING, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Algemeen

Voorstel 04.02

Artikel 20 wordt artikel 70.

Vervangen lid 1 "De algemene ledenvergadering (ALV) wordt gevormd door de leden van D66" door

1 Een ledenvergadering (LV) wordt gevormd door de leden van D66 behorende bij het betrokken niveau, te weten:

- a. de algemene ledenvergadering (ALV) door alle leden;
- b. de algemene regiovergadering (ARV) door alle in betrokken regio woonachtige leden;
- c. de algemene afdelingsvergadering (AAV) door alle in betrokken afdeling woonachtige leden, en is het hoogste orgaan van D66 inzake alle aangelegenheden op politiek en organisatorisch terrein voor het betreffende organisatie-niveau, voor zover die niet door statuten of huishoudelijk reglement aan andere organen zijn opgedragen.

2 De LV heeft tenminste tot taak:

- a. het kiezen van de leden van het overeenkomstige bestuur en commissies op een wijze als nader bij of krachtens dit huishoudelijk, dan wel het regio- of afdelingsreglement wordt geregeld;
- b. het vaststellen van reglementen voor het betrokken organisatie-niveau, alsmede het goedkeuren van eventuele reglementen van de overige tot dat niveau behorende organen; slechts door een ledenvergadering ingestelde organen zijn partijorganen in de zin van artikel 6 lid 2 van de statuten;
- c. het vaststellen van de verkiezingsprogramma's voor het overeenkomstige politieke niveau;
- d. het vaststellen van de begroting, alsmede het goedkeuren van de jaarrekening; en voorts overige politieke, organisatorische en financiële besluiten te nemen.

Toelichting

In relatie tot de formuleringen in de statuten worden de nadere omschrijvingen gegeven van de onderscheiden ledenvergaderingen en de minimale taakstelling van die ledenvergaderingen. Het oorspronkelijke lid 2 van artikel 20 is redactioneel aangepast aan de statuten aan lid 1 toegevoegd.

Gewone commissies en commissies-ad-hoc

Voorstel 04.03

Artikel 86 wordt artikel 71.

Vervangen eerste zin "De ledenvergadering, die een commissie-ad-hoc instelt, omschrijft in haar besluit de taak en bevoegdheden van deze commissie" door "Indien de ledenvergadering een gewone commissie of een commissie-ad-hoc instelt, omschrijft zij in haar besluit de taak, samenstelling en bevoegdheden van deze commissie en kiest zij met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 de voorzitter en de leden ervan in functie volgens het model van bijlage C van dit reglement".

"De programmacommissie werkt voortdurend aan de actualisering van het laatst vastgestelde verkiezingsprogramma. In geval van tussentijdse verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal wordt het aldus geactualiseerde programma als concept-verkiezingsprogramma gelijktijdig met het kandidatenoverzicht aan de leden toegezonden. Indien het bij tussentijdse verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal niet mogelijk is een ontwerp verkiezingsprogramma aan de ALV voor te leggen, blijft het bestaande verkiezingsprogramma van kracht en krijgt de nieuw gekozen fractie het recht zelf de benodigde actualisering ervan vast te stellen op basis van het geldende beleidsprogramma".

Toelichting

De gang van zaken bij tussentijdse verkiezingen is feitelijk niet goed geregeld. In de wijzigingsvoorstellen zal zowel een kandidaatstellings- /verkiezings- als een programma- en besluitvormingsprocedure in onderlinge samenhang worden opgenomen. Mocht desondanks geen verkiezingsprogramma kunnen worden vastgesteld, dan geeft de tijdens het voorjaarscongres besloten wijziging van de politieke taakstelling voor besturen geen grond het hoofdbestuur een programma te laten vaststellen. Ook de landelijke adviesraad kan hier geen rol spelen, omdat deze niet mag treden in de bevoegdheden van de algemene ledenvergadering en geen eigen beslisbevoegdheid heeft (het is geen partijraad), doch slechts adviseert. Gegeven het politieke primaat van de fractie, kan de nieuw gekozen fractie de benodigde aanpassing realiseren.

Verkiezingsprogramma Europees Parlement

Voorstel 03.18

Artikel 95 wordt artikel 60.

Tussenvoegen in lid 2 tussen "verkiezingsprogramma" en "behoudens" "voor het Nederlandse parlement".

Toelichting

Redactioneel

Verkiezingsprogramma's voor provinciale staten

Voorstel 03.19

Artikel 141 wordt artikel 61.

Tussenvoegen in lid 1 tussen "staten" en "wordt" ", verder statenprogramma geheten," In lid 2 "landelijke programma-commissie" door "hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma".

Toelichting

Redactioneel en aanpassing gewijzigde benaming.

Verkiezingsprogramma's voor gemeenteraden

Voorstel 03.20

Artikel 168 wordt artikel 62.

Tussenvoegen in lid 1 tussen "gemeenteraad" en "wordt" ", verder gemeenteprogramma geheten," In lid 2 "landelijke programmacommissie" door "hoofdbestuurcommissie voor het politiek programma".

Toelichting

Redactioneel en aanpassing gewijzigde benaming.

t/m artikel 69 PM

Toelichting

Toevoeging van gewone commissies, samenstelling en kieswijze is noodzakelijk in aanvulling op de statuten.

De Algemene Ledenvergadering (ALV)

Voorstel 04.04

Nieuw artikel 72.

1 De ALV heeft naast reeds genoemde algemene taak, tevens tot taak:

- a. het kiezen van de leden van de bijzondere organen (inclusief de bestuursleden van de stichtingen, doch exclusief de bestuursleden van de bestuurdersvereniging) op een wijze als nader bij of krachtens dit huishoudelijk reglement wordt geregeld;
- b. het vaststellen van de statuten en het huishoudelijk reglement, alsmede het goedkeuren van de statuten van de landelijke stichtingen;
- c. het vaststellen van het beleidsprogramma;
- d. het vaststellen van de jaarlijkse contributieverplichting en regio-afdracht;
- e. het zonedig wijzigen van grenzen van regio's en buitenlandse afdelingen.

2 Het lidmaatschap van de bijzondere organen is, voor zover door de ALV gekozen, onderling onverenigbaar en onverenigbaar met het lidmaatschap van het hoofdbestuur van D66 en van de D66-frakties in de eerste en/of tweede kamer en/of het Europees parlement.

Toelichting

De nadere taakstelling van de ALV is wat nauwkeuriger aangegeven. Gegeven de specifieke samenstelling van de bijzondere organen is een afzonderlijke regeling van de onverenigbaarheden geformuleerd in overeenstemming met de algemene onverenigbaarheden, zoals door het voorjaarscongres vastgesteld.

Voorstel 04.05

Schrappen artikelen 60, 87 en 88.

Toelichting

Artikelen zijn in de statuten opgenomen.

Voorstel 04.06

Artikel 21 wordt artikel 73.

Verplaatsen uit lid 2 "Tijdens deze ALV wordt de jaarrekening van het afgelopen jaar behandeld, tenzij deze ALV voor 1 maart wordt gehouden. Tevens wordt de contributieregeling en de regiobijdragerregeling voor het komende jaar vastgesteld." en uit lid 3 "Tijdens deze ALV wordt de begroting voor het komende jaar vastgesteld." naar nieuw hoofdstuk over de financiën.

Schrappen lid 4 "*Beide ALV's hebben allereerst tot taak het beleidsprogramma, het verkiezingsprogramma en het Europees programma vast te stellen en voorts overige politieke, organisatorische en financiële besluiten te nemen*".

Nieuw lid

4 In het geval van tussentijdse of vervroegde verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal wordt de ALV bijeen geroepen op de vijfde zaterdag volgend op het in artikel 35 lid 1 genoemde tijdstip van het Koninklijk Besluit tot het ontbinden der kamer en het houden van vervroegde verkiezingen. Deze ALV geldt als verkiezingscongres.

Toelichting

Lid 4 is volledig opgenomen in de nieuwe uitgebreidere artikelen 70 en 72. Daarvoor in de plaats moet een nieuw lid 4 de ALV met betrekking tot vervroegde verkiezingen regelen.

Voorstel 04.07

Artikel 22 wordt artikel 74.

Algemene regiovergadering (ARV)

Voorstel 04.08

Schrappen artikel 130 en 132 lid 1 en 2

Toelichting

Zijn reeds volledig opgenomen in statuten en artikel 70.

Voorstel 04.09

Schrappen artikel 133.

Toelichting

De keuzemogelijkheid voor een ongedeelde dan wel federatieve regio wordt feitelijk niet meer toegepast en thans formeel afgeschaft.

Voorstel 04.10

Artikel 134 en 135 lid 2 en 160 lid 2 worden artikel 75 lid 1.

Aanpassen in overeenstemming met artikel 70

1 De ARV heeft naast reeds genoemde algemene taak, tevens tot taak:

- a. het vaststellen van de ondersteuning van de fractie in provinciale staten (inclusief verkiezingscampagne);
- b. het vaststellen van de jaarlijkse verdeling van de financiële bijdrage van het hoofdbestuur over de afdelingen;
- c. desgewenst subregio's in te stellen en daarvan de taak, inrichting en financiering te reglementeren; ingestelde subregio's zijn partijorganen in de zin van dit reglement en mogen niet handelen in strijd met de statuten, het huishoudelijk reglement en het instellingsreglement;
- d. met in achtneming van de voorwaarde dat de grenzen van een afdeling dienen samen te vallen met de grenzen van één of meer gemeenten: het zonedig wijzigen van grenzen van afdelingen;
- e. het desgewenst doen van een meervoudige voordracht aan de ALV, die het regiohoofdbestuur lid kiest.

Artikel 135 lid 1 wordt artikel 75 lid 2.

Toelichting

Met het oog op interne decentralisatie, die door de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres minder ver gaat dan oorspronkelijk beoogt, is het goed de taakstelling van de regiovergadering in aanvulling op de algemene taakstelling nader vast te leggen. Met name ook dat in te stellen subregio's partijorganen zijn en onder het volledige regiem van statuten en huishoudelijk reglement vallen.

Voorstel 04.11

Artikel 140 wordt artikel 76

Toevoegen aan lid 3 "**met inachtneming van het gestelde in het hoofdstuk ADVIESRADEN van het huishoudelijk reglement**"

Toelichting

Het voorjaarscongres heeft het beslispunt over de adviesraden vastgesteld.

Voorstel 04.12

Artikel 139 wordt artikel 77

Voorstel 04.13

Artikel 132 lid 3 t/m 5 wordt artikel 78 lid 1 t/m 3.

Toevoegen nieuw lid

2 In het geval van tussentijdse of vervroegde verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal wordt de ARV

bijeen geroepen op de vierde zaterdag volgend op het in artikel 35 lid 1 genoemde tijdstip van het Koninklijk Besluit tot het ontbinden der kamer en het houden van vervroegde verkiezingen. Deze ARV geldt als voorbereiding op het landelijk verkiezingscongres met betrekking tot het indienen van moties en amendementen op het concept-verkiezingsprogramma.

Tussenvoegen in lid 3 tussen "vaststelt," en "moties" "voorstellen en" en toevoegen aan lid 3 "De ARV beslist op welke wijze de voorstellen in behandeling worden genomen met dien verstande dat over de inhoud van de voorstellen kan worden besloten in een eerstvolgende ledenvergadering, nadat deze voorstellen aan de regioleden zijn voorgelegd".

Toelichting

Voor tussentijdse kamerverkiezingen dient precies te worden aangegeven hoe de organisatie van de voorbereiding moet verlopen, wil in de korte spanne tijds toch een correcte procedure worden afgewikkeld. Tijdens het voorjaarscongres is een beslispunt aangenomen dat het bestaande recht van initiatief nog eens extra geregeld wil zien. Door de term "voorstellen" apart in te voegen wordt explicieter aangegeven wat ook al in de term "moties" was begrepen. Het is niet nodig een bepaalde omvang als indieningssteun te vragen, omdat immers de ledenvergadering, zoals in het beslispunt gesteld, zelf bepaalt wat er met de voorstellen wordt gedaan. De zorgvuldigheid vergt echter dat alle leden kennis hebben kunnen nemen van het voorstel en hun recht van amendement hebben kunnen uitoefenen (voorkomen van "overvallen" tijdens een ARV).

Algemene Afdelingsvergadering (AAV)

Voorstel 04.14

Schrappen artikel 160 lid 1 en 3 en 162 lid 1 en 2

Toelichting

Zijn reeds volledig opgenomen in statuten en artikel 70 en 75.

Voorstel 04.15

Artikel 163 lid 2 wordt artikel 79.

Aanpassen in overeenstemming met artikel 70

1 De AAV heeft naast reeds genoemde algemene taak, tevens tot taak:

- a. het vaststellen van de ondersteuning van de fractie(s) in de tot die afdeling behorende gemeenteraden (inclusief verkiezingscampagne);**
- b. desgewenst deelafdelingen in te stellen en daarvan de taak, inrichting en financiering te reglementeren; ingestelde deelafdelingen zijn partijorganen in de zin van dit reglement en mogen niet handelen in strijd met de statuten, het huishoudelijk reglement en het instellingsreglement.**

Artikel 163 lid 1 wordt artikel 79 lid 2.

Toelichting

In de huidige reglementen ontbreekt voor afdelingen de ondersteuningstaak voor de gekozen fracties. Eventueel ingestelde deelafdelingen zijn partijorganen en resorteren volledig onder het regiem van statuten en huishoudelijk reglement.

Voorstel 04.16

Artikel 167 wordt artikel 80

Voorstel 04.17

Artikel 166 wordt artikel 81

Voorstel 04.18

Artikel 162 lid 3 t/m 5 wordt artikel 82 lid 1 t/m 3.

Tussenvoegen in lid 3 tussen "vaststelt," en "moties" "voorstellen en" en toevoegen aan lid 3 "De AAV beslist op welke wijze de

voorstellen in behandeling worden genomen met dien verstande dat over de inhoud van de voorstellen kan worden besloten in een eerstvolgende ledenvergadering, nadat deze voorstellen aan de regioleden zijn voorgelegd".

Toelichting

Tijdens het voorjaarscongres is een beslispunt aangenomen dat het bestaande recht van initiatief nog eens extra geregeld wil zien. Door de term "voorstellen" apart in te voegen wordt explicieter aangegeven wat ook al in de term "moties" was begrepen. Het is niet nodig een bepaalde omvang als indieningssteun te vragen, omdat immers de ledenvergadering, zoals in het beslispunt gesteld, zelf bepaalt wat er met de voorstellen wordt gedaan. De zorgvuldigheid vergt echter dat alle leden kennis hebben kunnen nemen van het voorstel en hun recht van amendement hebben kunnen uitoefenen (voorkomen van "overvallen" tijdens een ARV).

DE BESLUITVORMING

Rapportagecommissies

Voorstel 04.19

Vervangen artikel 62 "De rapportagecommissie bestaat uit tenminste zes leden" door artikel 83.

1 Rapportagecommissies bestaan uit een oneven aantal leden; indien dit niet (meer) het geval is, dient het overeenkomstige bestuur zo spoedig mogelijk de vacatures bij de LV open te stellen; de commissie kan doorfunctioneren;

a. de landelijke rapportagecommissie bestaat uit tenminste vijf leden;

b. de algemene regio-, respectievelijk afdelingsvergadering bepaalt het minimum aantal leden voor de overeenkomstige rapportagecommissie.

2 De landelijke rapportagecommissie is in elk geval een vaste commissie. Regio- en afdelingsvergaderingen kunnen de rapportagecommissie op overeenkomstig niveau als vaste commissie, dan wel als commissie-ad-hoc instellen. Voor iedere rapportagecommissie gelden de bepalingen van dit huishoudelijk reglement. Indien geen vaste commissie is ingesteld, wordt in elk geval ten behoeve van de voorbereiding van de algemene ledenvergadering, alsmede ten behoeve van de vaststelling van enig verkiezingsprogramma tijdig een commissie-ad-hoc samengesteld.

Toelichting

Uitwerking congresbesluit rapportagecommissie alleen landelijk verplicht te stellen. Regio's en afdelingen zijn vrij in de keuze tussen vaste dan wel ad-hoc commissie; minimaal is dat voor de voorbereiding van de landelijke ledenvergadering er in elk geval een ad-hoc commissie is ter verbetering van de kwaliteit van de congresvoorbereiding.

Voorstel 04.20

Vervangen artikel 61 lid 1 "Een lid van D66 kan slechts van één vaste commissie deel uitmaken" door artikel 84.

1 Het lidmaatschap van de landelijke rapportagecommissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van de overige landelijke vaste commissies, alsmede met het lidmaatschap van het Europees parlement, de beide kamers der Staten-Generaal, het hoofdbestuur, het bestuur van de bestuurdersvereniging, het geschillencollege en overeenkomstige commissies op regionaal en afdelingsniveau.

2 Het lidmaatschap van de regionale rapportagecommissies is onverenigbaar met het lidmaatschap van de regionale verkiezings- en programmacommissies, alsmede met het lidmaatschap van provinciale staten, het regiobestuur en overeenkomstige commissies op landelijk en afdelingsniveau.

3 Het lidmaatschap van de afdelingsrapportagecommissies is onverenigbaar met het lidmaatschap van de verkiezings- en programmacommissies in de afdeling, alsmede met het lidmaatschap van de gemeenteraad, het afdelingsbestuur en overeenkomstige commissies op landelijk en regionaal niveau.

Toelichting

Naast de algemene statutaire belemmering van accumulatie van functies, zijn de onverenigbaarheden voornamelijk ingegeven door het criterium van "onafhankelijkheid" ten overstaan van "indieners van voorstellen ter besluitvorming".

Voorstel 04.21

Vervangen artikel 61 lid 2 "Leden van een vaste commissie worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar" en lid 3 "De ALV kiest op niet-bindende voordracht van het hoofdbestuur, voor zover niet anders bepaald, de leden van de vaste commissies" door artikel 85.

1 Leden van een vaste commissie worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar. Leden van een rapportagecommissie als commissie-ad-hoc worden gekozen voor een met name genoemde periode, tenminste voor die periode waarin de besluitvorming met betrekking tot de voorbereiding van een algemene ledenvergadering, dan wel de vaststelling van het verkiezingsprogramma geschiedt.

2 Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 kiest de LV de voorzitter en de leden van de commissie in functie volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement.

3 De voorzitter van de commissie is verantwoordelijk voor het functioneren van de commissie en voert namens de commissie het overleg met het overeenkomstige bestuur.

Toelichting

Uitwerking van de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres. Er zijn geen redenen aan te voeren waarom er een vorm van voordracht door welk bestuur dan ook zou moeten zijn. Met een goede en betrouwbare informatieverschaffing moeten mondigde leden zelf hun keuze kunnen maken.

Voorstel 04.22

Artikel 63 sub a,b,d,f, en g wordt artikel 86 lid 1. Vervangen de aanhef "De rapportagecommissie heeft tot taak [voorzover niet geregeld in artikel 27]" door "Een rapportagecommissie heeft tot taak", "hoofdbestuur" door "overeenkomstig bestuur" en "ALV" door "LV".

Toevoegen nieuw lid 2

Indien de LV een besluit neemt dat naar het oordeel van de rapportagecommissie in strijd is met de statuten of het huishoudelijk reglement, dan schorst de commissie dit besluit. Indieners van het voorstel dat leidde tot het geschorste besluit kunnen binnen een termijn van veertien dagen gemotiveerd tegen deze schorsing in beroep gaan bij het geschillencollege. Indien deze termijn is verstreken en geen beroep is aangetekend, dan is het LV-besluit nietig verklaard. In het geval wel beroep is aangetekend is de uitspraak van het geschillencollege bepalend.

Toevoegen nieuw lid 3

Onverminderd het bepaalde in art.97 lid 3 kunnen leden van een rapportagecommissie op het organisatieniveau, waarvoor zij als commissie fungeren, zelf geen moties en/of amendementen op voorstellen indienen.

Artikel 63 sub c en e wordt artikel 86 lid 4 met als aanhef "De landelijke rapportagecommissie heeft bovendien tot taak" en vervangen "advisering ARV's" door "instrueren regio's en af-

delingen"

Toelichting

Vooraleerst dient een algemene taakstelling te worden geformuleerd voor vaste en ad-hoc rapportagecommissies. De bestaande tekst behoeft slechts redactioneel te worden aangepast. Het voorjaarscongres heeft besloten dat de mogelijkheid tot vernietiging van met statuten en huishoudelijk reglement strijdige LV-besluiten wordt geopend; daardoor ontstaat er duidelijkheid over de bewakingsfunctie van de rapportagecommissie namens de leden; een ieder kan in beroep tegen dit besluit bij het geschillencollege met de rapportagecommissie als één van de procespartijen; denkbaar is zelfs dat het niet gebruik maken van de bevoegdheid tot een geschil kan leiden. Evenzeer als leden van een verkiezingscommissie niet gelijktijdig kandidaat kunnen zijn, kunnen ook leden van een rapportagecommissie, belast met de regeling van een goede besluitvorming, niet gelijktijdig indiener zijn van moties en amendementen.

HET LANDELIJK KONGRES

Vorbereiding

Voorstel 04.23

Artikel 23 wordt artikel 87.

Vervangen in lid 2a "programmacommissie" door "rapportagecommissie"

Toelichting

In de bestaande regels is de rapportagecommissie de bewaker van procedures en niet de programma-commissie.

Aankondiging en Agenda

Voorstel 04.24

Artikel 24 wordt artikel 88.

Vervangen lid 1 "Jaarlijks stelt het hoofdbestuur de data van de" door "Aan het begin van elk jaar stelt het hoofdbestuur de data van de in het daaropvolgend jaar".

Toelichting

Redactionele verbetering en precisering.

Voorstel 04.25

Toevoegen aan lid 2 een sub d "de voorzitters van de vaste commissies".

Toelichting

Gezien de bewakingsfuncties die de vaste commissies reglementair dienen uit te oefenen, dienen zij ook betrokken te worden bij de agenda-vaststelling.

Voorstel 04.26

Toevoegen lid

5 In het geval van tussentijdse of vervroegde verkiezingen voor de tweede kamer der staten-generaal wordt de ALV bedoeld in artikel 73 lid 4 zonder vooroverleg bijeen geroepen als verkiezingscongres ter uitsluitende behandeling van het concept-verkiezingsprogramma en het verkiezen van de lijsttrekker.

Toelichting

Regeling vervroegde kamerverkiezingen.

Congresvoorstellen

Voorstel 04.27

Artikel 25 wordt artikel 89.

Schrappen in lid 2 "ASV'n"

Schrappen in lid 3 sub a "en het europees programma"

Vervangen in lid 3 sub b "het verkiezingsprogramma" door "de verkiezingsprogramma's"

Tussenvoegen in lid 3 nieuw sub

c. m.b.t. het verkiezingsprogramma als bedoeld in art.73 lid 4: uiterlijk tien dagen voor de ARV als bedoeld in art.78 lid 2.

Vervangen in lid 3 sub c "twee weken" door "één maand"

Vervangen in lid 4 "beslispunten" door "punten ter besluitvorming"

Toelichting

Het beleidsprogramma als hoogste en alomvattend programma verdient een langere partijdiskussie, dan de verkiezingsprogramma's voor het nationale of het Europese parlement. Bij de regeling voor vervroegde verkiezingen dient ook de termijn voor het programma te worden vermeld. Het budgetrecht van de ALV kan niet goed uitgeoefend kan worden indien de termijn van beoordelen van de begroting niet langer is dan twee weken voor het congres; een bijzonder punt van aandacht is de inhoud van het budgetrecht; enerzijds dient in een vereniging vertrouwen in de financiële vertaling door de penningmeester namens het hoofdbestuur van het gewenste beleid van dat bestuur te bestaan, anderzijds moet het mogelijk zijn ook "budgettair neutrale" wijzigingsvoorstellen te kunnen indienen; het hoofdbestuur dient er zich er van bewust te zijn dat de begroting en jaarrekening aan alle leden dienen te worden gezonden en niet slechts in een kongresboek hoeft te worden gepubliceerd. De term "beslis-punten" heeft inmiddels in de kongresbehandeling een andere betekenis gekregen dan hier bedoeld, vandaar een andere redactie.

Moties en Amendementen

Voorstel 04.28

Artikel 26 wordt artikel 90.

Voorvoegen in aanhef lid 1 "Behoudens het in dit reglement bepaalde ten aanzien van de jaarrekening kunnen".

Schrappen in lid 2 sub b en lid 3 "ASV".

Toevoegen aan lid 2 b en c **behoudens in het geval van art.89 lid 3c.**

Schrappen in lid 5 "Bij de publikatie van moties en amendementen vermeldt het hoofdbestuur een aanbeveling".

Toevoegen aan lid 6 **en inzake congresvoorstellen als bedoeld in art.89 lid 3c uiterlijk vier dagen voorafgaand aan het in art.73 lid 4 bedoelde verkiezingscongres bedraagt.**

Toevoegen een nieuw lid 7 "Moties met betrekking tot algemene huishoudelijke aangelegenheden van de partij, algemeen organisatorische moties genaamd, kunnen op de gebruikelijke wijze in die ledenvergadering aan de orde worden gesteld, waarin de begroting is geagendeerd. De betreffende moties worden tijdens de algemene ledenvergadering bij dit agendapunt behandeld."

Congresreglement artikel 5 wordt lid 8.

Toelichting

De huidige regels zijn onjuist voor zover het de jaarrekening betreft; dat is thans rechtgezet. Subregio's zijn, conform de congresbesluitvorming niet meer betrokken in de congresvoorbereiding. Bij vervroegde kamerverkiezingen kan de congresvoorbereiding slechts via ARV's geschieden en dienen de termijnen expliciet te zijn vastgelegd. De "aanbevelingen" van het hoofdbestuur worden in een ander artikel geregeld. Er is een duidelijke behoefte vastgesteld om in algemene zin over huishoudelijke zaken zich te kunnen uitspreken. Die mogelijkheid is nu formeel geopend via AOM's.

Voorstel 04.29

Artikel 64 wordt artikel 91.

Schrappen in lid 1 sub a "ten onrechte" en sub b.

Artikel 27 lid 2 toevoegen aan lid 1 en daarin vervangen "niet wordt goedgekeurd" door "wordt geweigerd" en tussenvoegen na "indieners" **behalve in het geval van art.73 lid 4.**

Schrappen in artikel 64 lid 2 "met betrekking tot huishoudelijk reglement, statuten en financiën e.a., niet op BPAVK/EP betrekking hebbend,"

Tussenvoegen nieuw lid 3

te bepalen welke moties en amendementen met betrekking tot het verkiezingsprogramma als bedoeld in art.89 lid 3c tot hoofdpunten van besluitvorming tijdens de ALV moeten leiden, waarbij de overige moties en amendementen aan de programmacommissie ter beoordeling worden meegegeven;

Schrappen artikel 64 lid 4 "om bij publikatie van de amendementen aan te geven, waar het zwaartepunt van de discussie ligt".

Toelichting artikel 64

De wijzigingen zijn hoofdzakelijk van redactionele aard. Bij vervroegde verkiezingen kunnen indieners van geweigerde amendementen niet op de hoogte worden gesteld; we mogen blij zijn als de congresvoorbereiding op tijd gereed is. Daarom moet de rapportagecommissie, als ledencommissie, ook aangeven over welke zaken in elk geval besloten moet worden en kunnen de overige zaken worden overgelaten aan de programmacommissie, in meerderheid ook "gewone" leden. De besluitvoorbereidende taak van de rapportagecommissie strekt zich over alle voorstellen uit. Daarentegen is het aangeven waar het zwaartepunt van de discussie moet liggen een taak voor hoofdbestuur en eventuele andere commissies.

Voorstel 04.30

Congresreglement artikel 3 wordt artikel 92 lid 1.

Vervangen "De rapportagecommissie en" door "Door of namens het hoofdbestuur, dan wel de programmacommissie of" en tussenvoegen na "congresboek" **behalve in het geval van art.73 lid 4.**

Toelichting

Het is niet de taak van de rapportagecommissie om de zwaartepunten voor de discussie aan te geven, doch van diegenen die de voorstellen, dan wel beoordeling daarvan doen.

Voorstel 04.31

Congresreglement artikel 4 wordt artikel 92 lid 2.

Voorstel 04.32

Artikel 26 lid 7 wordt artikel 93 lid 1.

Toevoegen aan lid 1 "Over geagendeerde congresvoorstellen kunnen geen actuele politieke moties worden ingediend. Een actueel politiek motie dient te worden ondersteund door tenminste vijf stemgerechtigde leden van D66. De rapportagecommissie verifieert of aan beide genoemde voorwaarden is voldaan en stelt de ALV in kennis van de korrekt ingediende moties".

Voorstel 04.33

Artikel 27 lid 4 wordt aangepast voor de verwijzing artikel 93 lid 2.

Toelichting

De regels rond algemene politieke moties moeten iets duidelijker worden. Omdat het geen geagendeerde congresvoorstellen zijn, is de rapportagecommissie in de huidige reglementen niet echt bevoegd tot oordelen omtrent de korrektheid van de ingediende APM's. Aan de actualiteit kan tegemoet worden gekomen

door slechts vijf handtekeningen te eisen; voorkomen moet echter worden dat langs deze weg verworpen moties uit de kongresvoorbereiding van ARV's of AAV's op de ALV verschijnen.

Orde van de ALV

Voorstel 04.34

Artikel 28 wordt artikel 94.

Vervangen in lid 1 "*en de programmacommissie*" door "**of een van de overige landelijke organen**".

Toelichting

Nu er van meerdere organen voorstellen etc. in het congres behandeld worden, dient niet slechts de programmacommissie, doch ook bijvoorbeeld de financiële commissie, rapportagecommissie etc. niet in de kongresleiding zitting te nemen.

Voorstel 04.35

Artikel 30 wordt artikel 95.

Schrappen lid 2

Toelichting

Volledige doublure met statuten.

Voorstel 04.36

Toevoegen aan eerste zin lid 3 "**op een wijze vastgesteld door de verkiezingscommissie**".

Schrappen in lid 3 "*Wanneer zich voor een functie slechts een kandidaat heeft aangemeld, kan verkiezing bij acclamatie geschieden. Voor het overige is lid 1 niet van toepassing.*".

Toelichting

In overeenstemming met het verkiezingsreglement dat over personen altijd gestemd moet worden.

Voorstel 04.37

Toevoegen artikel 29 lid 1 (gedeelte stemcommissie) als lid 4 en lid 2 als lid 5.

Toelichting

De aanwijzing van de notulencommissie geschiedt in een ander artikel.

Voorstel 04.38

Artikel 29 lid 1 (gedeelte notulencommissie) wordt artikel 96 lid 1.

Toelichting

Zelfstandig artikel over notulencommissie.

Voorstel 04.39

Tussenvoegen in lid 3 tussen "vergadering" en "en draagt" "**hetwelk wordt vastgesteld door de rapportagecommissie**", in lid 4 tussen "ALV" en "ligt" "**wordt toegezonden aan de voorzitter van de rapportagecommissie en**" en in lid 5 tussen "agendapunten en" en "een overzicht" "**de rapportagecommissie**".

Toelichting

De bestaande taakstelling van de rapportagecommissie dient hier expliciet vermeld te worden.

Voorstel 04.40

Artikel 27 lid 1,3 en 5 wordt artikel 97.

Schrappen in lid lid 1 "*Bij ontrading van een voorstel, amendement of motie door het hoofdbestuur en/of programmacommissie krijgt de indiener "een tweede ronde*".

Toelichting

Volgens het in het huishoudelijk reglement over te nemen artikel 7 uit het congresreglement heeft de indiener reeds dit recht.

Voorstel 04.41

Congresreglement artikel 6 wordt lid 2

Voorstel 04.42

Schrappen in lid 3 "*en de programmacommissie*" en vervangen "*hebben*" door "**heeft**".

Toelichting

Betreft de herziene taakstelling tussen rapportagecommissie en programmacommissie.

Voorstel 04.43

Congresreglement artikel 7 wordt artikel 98.

Voorstel 04.44

Congresreglement artikel 8 wordt artikel 99 lid 1.

Artikel 31 lid 1 en 2 worden artikel 99 lid 2 en 3.

Tussenvoegen tussen "tijdstip" en "verschuift" "**binnen het aan de orde zijnde agendapunt**".

Toelichting

De agenda zelf kan door de ALV niet worden gewijzigd; vandaar de verduidelijking op dit punt.

Voorstel 04.45

Congresreglement artikel 9 wordt artikel 99 lid 4.

VAN HET BESTUUR

HOOFDSTUK 5: VAN HET BESTUUR

Voorstel 05.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Algemeen

Voorstel 05.02

Artikel 130 wordt artikel 100.

Toevoegen artikel 160 als lid 3 t/m 5.

Toevoegen artikel 179 1 t/m 4 als lid 6 t/m 9.

Voorstel 05.03

Artikel 137 lid 1 en artikel 165 lid 1 worden artikel 101.

1 Het bestuur op elk niveau is verantwoordelijk voor het voorleggen van voorstellen aan de overeenkomstige ledenvergadering inzake:

- a. de organisatie en de reglementen,
- b. het politieke programma, waaronder verkiezingsprogramma's,
- c. de financiën, waaronder begroting en jaarrekening,
- d. de te voeren campagnes voor kiezers- en ledenwerving; besturen zijn gehouden initiatieven van leden in normale behandelingsprocedure voor de ledenvergadering te brengen.

2 Het bestuur op elk niveau is er primair om:

- a. de organisatie van de partij op het overeenkomstige niveau goed te laten functioneren,
- b. initiatieven te nemen en randvoorwaarden te creëren om tot een goed politiek debat te komen,
- c. de partij te vertegenwoordigen bij de fractie en de vinger aan de pols te houden in de uitvoering van het verkiezingsprogramma en andere politieke keuzen.

3 Het bestuur op elk niveau heeft tenminste tot taak:

- a. het (geregeld en tijdig) bijeenroepen van de LV vanwege organisatorische en politieke aangelegenheden;
- b. het organiseren van politieke evenementen van algemener strekking, zoals spreekbeurten en verkiezingsbijeenkomsten;
- c. het verzorgen van de communicatie met de leden enerzijds en andere partijorganen anderzijds.

Toelichting

De bestaande reglementen geven aan dat besturen "belast zijn met" het voorleggen aan de ledenvergadering van alle voorstellen; daaruit zou de indruk kunnen ontstaan dat ze die voorstellen ook allemaal zelf dienen te vervaardigen. Omdat er meerdere organen zijn die met voorstellen komen, is in lid 1 gekozen voor de meer coördinerende term "verantwoordelijk voor". Bovendien kan de zeer gedetailleerde opsomming waar die voorstellen allemaal over kunnen gaan achterwege blijven en dient nog eens te worden benadrukt dat ook initiatieven van leden als voorstel in behandeling moeten worden genomen (sluit aan bij het explicieter maken van het recht van initiatief in de ledenvergadering). In lid 2 is het amendement van het voorjaarscongres opgenomen, dat goed aansluit bij deze herredigering.

Het hoofdbestuur (HB)

Voorstel 05.04

Artikel 41 wordt artikel 102.

Vervangen in lid 1 "*Het dagelijks bestuur bestaat uit*" door "**Het hoofdbestuur bestaat uit een oneven aantal leden, te weten:**

a. het dagelijks bestuur met".

Schrappen "*tweede*" vóór "publiciteitscoördinator"

Toevoegen sub "**b twaalf regio-hoofdbestuursleden**".

Bestaand lid 2 toevoegen aan bestaand lid 3, gezamenlijk als nieuw lid 2.

Toevoegen nieuw lid 3

Regiohoofdbestuursleden vertegenwoordigen het hoofdbestuur in hun regio en zijn primair belast met het onderhouden van een goede communicatie tussen hoofdbestuur en regio. Uit dien hoofde nemen zij tenminste deel aan de vergaderingen van het regiobestuur, hebben daarin een adviserende stem, en aan de algemene regiovergaderingen, waarin zij de leden verslag uitbrengen van de hoofdbestuurswerkzaamheden.

Toelichting artikel 41

Het wegvallen van de gespecificeerde samenstelling in de statuten maakt het noodzakelijk dat in het huishoudelijk reglement deze samenstelling wordt opgenomen; ter bereiking van een oneven aantal dient een bestuursfunctie te worden geschrapt. Bovendien dient een duidelijke taakstelling voor de regiohoofdbestuursleden te worden opgenomen.

Voorstel 05.05

Artikel 48 lid 4 t/m 6 wordt artikel 103.

Vervangen "*Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programmacommissie en de commissies-ad-hoc*" door "**In aanvulling op de statutaire onverenigbaarheden en het gestelde in art.20 is het lidmaatschap van het hoofdbestuur onverenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programmacommissie, de redactieraad van "De Democraat" en een commissies-ad-hoc.**"

Toelichting

I.v.m. art.20 dient lid 4 te worden aangepast en lid 6 te worden geschrapt.

Voorstel 05.06

Artikel 45 wordt artikel 104.

Vervangen

1 Ieder lid van D66 kan zichzelf of een ander lid, mits die zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen voor het dagelijks bestuur.

2 Ieder lid van een regio kan zichzelf of een ander lid van die regio, mits die zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen als regio-hoofdbestuurslid.

door

1 Ieder lid van D66 kan zichzelf kandidaat stellen voor het hoofdbestuur.

2 Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 worden hoofdbestuursleden door de ALV in functie gekozen, hetzij als lid van het dagelijks bestuur, hetzij als regiohoofdbestuurslid, volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement. Regiohoofdbestuursleden dienen woonachtig te zijn in de regio, waarin zij het hoofdbestuur vertegenwoordigen. Regiovergaderingen kunnen aan de ALV een meervoudige voordracht doen voor de verkiezing van overeenkomstige regiohoofdbestuursleden.

3 Het hoofdbestuur heeft het recht een niet-bindende voordracht aan de ALV te doen met betrekking tot de verkiezing van leden voor het dagelijks bestuur.

Toelichting

Het door anderen kandidaat gesteld worden, staat haaks op de uitgangspunten van de kandidaatstelling en is ook niet goed verenigbaar met het verbod partijleden of partijorganen als referentie te gebruiken. Bovendien gaat het om kandidaatstelling voor het hoofdbestuur als geheel; het huidige art.40 kan dan ook vervallen. Het recht van voordracht dient hier expliciet vermeld te worden, waar het elders is vervallen.

Voorstel 05.07

Artikel 48 lid 1 t/m 3 wordt artikel 105.

Toevoegen artikel 44 als lid 4.

Vervangen "*Als de plaats van een regio-hoofdbestuurslid tussentijds vacant komt, kiest de regio tijdens de eerstvolgende algemene regiovergadering een opvolger*" door "**Als de plaats van een regio-hoofdbestuurslid tussentijds vacant komt, kiest de eerstvolgende ALV een opvolger**".

Toelichting

Aanpassing aan de veranderde kieswijze van het hoofdbestuur.

Voorstel 05.08

Artikel 43 wordt artikel 106.

Vervangen in lid 2 "*dagelijks bestuur te kiezen. De regio's kiezen binnen drie maanden hun nieuwe regiohoofdbestuursleden, die tegelijk met het nieuwe dagelijks bestuur in functie treden*" door "**hoofdbestuur te kiezen**".

Toevoegen nieuw lid 3

De ALV kan een motie van wantrouwen aannemen tegen een lid van het hoofdbestuur, dat dan onverwijld dient af te treden. Dat aftreden wordt beschouwd als "tussentijds vacant worden", zoals bedoeld in art.105 lid 4 en dienovereenkomstig behandeld.

Toelichting

Aanpassing aan de veranderde kieswijze van het hoofdbestuur. Het voorjaarscongres heeft besloten dat ook individuele hoofdbestuursleden het vertrouwen van de ledenvergadering kunnen verliezen.

Voorstel 05.09

Artikel 42 wordt artikel 107 lid 1.

Toevoegen nieuw sub c.

"het instellen van hoofdbestuurcommissies met een vaste,

dan wel een tijdelijke taakstelling, mede ter ondersteuning van de beleidsvoorbereiding; in elk geval stelt het hoofdbestuur een hoofdbestuurcommissie voor het politieke programma, alsmede een hoofdbestuurcommissie voor de statuten en het huishoudelijk reglement in”.

Toevoegen nieuw lid 2.

Het hoofdbestuur kan slechts dan rechtsgeldige beslissingen nemen, indien tenminste tweederde van het reglementair bepaalde aantal leden in vergadering bijeen is; het hoofdbestuur kan geen bevoegdheid aan het dagelijks bestuur delegeren, wanneer in de statuten of het huishoudelijk reglement staat dat het hoofdbestuur zelf terzake een beslissing dient te nemen.

Toelichting

Een expliciete formulering van de mogelijkheid “hoofdbestuurcommissies” in te stellen, ontbreekt ten onrechte in het huidige reglement, terwijl deze er wel zijn. Tot nu toe is er niets omtrent de rechtsgeldigheid van beslissingen geregeld; de eis is bedoeld om een ondergrens aan te leggen met het oog op het ontstaan van vacatures.

Voorstel 05.10

Artikel 61 lid 4 t/m 8 wordt artikel 108.

Vervangen “De vaste commissies kiezen uit hun midden een voorzitter. Het dagelijks bestuur voorziet in het secretariaat van een vaste commissie door een van de medewerkers van het landelijk secretariaat aan de commissie toe te voegen.” door “Het hoofdbestuur voorziet in het secretariaat van het geschillencollege en de vaste commissies door een van de medewerkers van het landelijk secretariaat als “toegevoegd-secretaris” beschikbaar te stellen; deze secretaris maakt geen deel uit van het college of commissie en heeft daarin geen stemrecht”.

Vervangen “Het dagelijks bestuur wijst een van zijn leden aan als contactpersoon met de vaste commissie” door “Het hoofdbestuur wijst een van zijn leden aan als contactpersoon met het geschillencollege, respectievelijk elk der vaste commissies; deze persoon maakt geen deel uit van het college of de commissie en heeft daarin geen stemrecht”.

Voorvoegen in oud lid 6 “Het geschillencollege en”.

Vervangen in oud lid 7 “De kosten van” door “Met inachtneming van het bepaalde inzake de kosten van enig geschil komen de kosten van het geschillencollege en”.

Vervangen oud lid 8 “Van de vergaderingen van de vaste commissies worden door de toegevoegd-secretaris verslagen gemaakt, die aan de leden van de commissies en het dagelijks bestuur worden toegezonden” door “Van de vergaderingen van het geschillencollege en de vaste commissies worden door de toegevoegd-secretaris verslagen gemaakt, die aan de leden van het college en de contactpersoon van het hoofdbestuur worden toegezonden”.

Toelichting

Redactionele aanpassingen en precisering.

Voorstel 05.11

Artikel 49 wordt artikel 109.

Voorstel 05.12

Artikel 53 wordt artikel 110.

Regiobestuur / RB

Voorstel 05.13

Artikel 136 wordt artikel 111.

Tekst vervangen door

1 Het RB bestaat uit tenminste vijf leden en het regio-

hoofdbestuur lid, dat slechts een adviserende stem heeft.

2 Het lidmaatschap van het RB is niet verenigbaar met het lidmaatschap van provinciale staten, **het hoofdbestuur of een afdelingsbestuur en de vaste of overeenkomstige regionale commissies**; het hoofdbestuur kan, de ARV gehoord, dispensatie verlenen van de onverenigbaarheid met een afdelingsbestuur.

3 Ieder lid van een regio kan zich kandidaat stellen voor het RB en de commissies, indien hij/zij aan de in de statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.

4 **Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4** worden de voorzitter, secretaris, penningmeester en overige leden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement.

5 Een lid van het RB wordt gekozen voor een tijd van twee jaar en is tweemaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.

Toelichting

In verband met het schrappen van de federatieve structuur, dienen alle verwijzingen daarnaar eveneens te worden geschrapt. Bovendien moeten de onverenigbaarheden beter worden aangegeven en moet worden aangepast aan de veranderde kieswijze van het regiohoofdbestuur lid en andere functies. Bovendien moet worden rekening gehouden met het gestelde in artikel 41.

Voorstel 05.14

Artikel 137 lid 4 t/m 6 worden artikel 112.

Nieuwe aanhef “**Het RB heeft naast de algemene tot bijzondere taak**”.

Vervangen oud lid 6 door “**het verrichten van andere noodzakelijke bestuurlijke activiteiten, waaronder het vaststellen van gebieden waarbinnen afdelingen kunnen worden opgericht, en het bevorderen van het oprichten van afdelingen in de zogenaamde “witte gebieden**”.

Toelichting

In oud lid 6 wordt een heel detaillistische opsomming gegeven van mogelijke bestuurlijke activiteiten. Dat is overbodig.

Afdelingsbestuur/AB

Voorstel 05.15

Artikel 164 wordt artikel 113.

Tekst vervangen door

1 Het AB bestaat uit tenminste drie leden.

2 Het lidmaatschap van het AB is niet verenigbaar met het lidmaatschap van de gemeenteraad, **het hoofdbestuur of het regiobestuur en de vaste of overeenkomstige afdelingscommissies**; het hoofdbestuur kan, de AAV gehoord, dispensatie verlenen van de onverenigbaarheid met het regiobestuur.

3 Ieder lid van de afdeling kan zich kandidaat stellen voor het AB, indien hij/zij aan de in de statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.

4 **Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4** worden de voorzitter, penningmeester en overige leden worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement.

5 Een lid van het AB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is tweemaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.

Toelichting

De onverenigbaarheden zijn nu wat beter aangegeven, terwijl ook rekening is gehouden met het bepaalde in artikel 42.

Voorstel 05.16

Artikel 165 lid sub d,e en f wordt artikel 114 met als aanhef “**Het AB heeft naast de algemene tot bijzondere taak**”.

Artikel 115 t/m 119 PM.

VAN DE FINANCIEN

HOOFDSTUK 6: FINANCIEN, BEGROTING EN JAAR-REKENING

Voorstel 06.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Financiële commissies

Voorstel 06.02

Artikel 81 wordt artikel 120.

Vervangen lid 1 "De financiële commissie bestaat uit vijf leden" door "Financiële commissies bestaan uit een oneven aantal leden; indien dit niet (meer) het geval is, dient het overeenkomstige bestuur zo spoedig mogelijk de vacatures bij de LV open te stellen; de commissie kan doorfunctioneren;
a. de landelijke financiële commissie bestaat uit tenminste vijf leden;
b. de algemene regio-, respectievelijk afdelingsvergadering bepaalt het minimum aantal leden voor de overeenkomstige financiële commissie".

Schrappen lid 2

De voordracht van het hoofdbestuur conform art.61 lid 3 vermeldt telkens tenminste tweemaal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijf en twintig leden van D66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.

Toelichting artikel 81

In verband met de algemeen gestelde regels omtrent samenstelling en kieswijze van de vaste commissies wordt dit artikel aangepast. Omdat het merkwaardig is dat het hoofdbestuur en voordracht doet voor de eigen controleurs is mede op verzoek van de financiële commissie lid 2 in het geheel vervallen.

Voorstel 06.03

Toevoegen lid 2

De landelijke financiële commissie is in elk geval een vaste commissie. Regio- en afdelingsvergaderingen kunnen de financiële commissie op overeenkomstig niveau als vaste commissie, dan wel als commissie-ad-hoc instellen. Voor iedere financiële commissie gelden de bepalingen van het huishoudelijk reglement. Indien geen vaste commissie is ingesteld, wordt in elk geval ten behoeve van de controle van de jaarrekening en tijdens de verkiezingscampagne op overeenkomstig niveau tijdig een commissie-ad-hoc ingesteld.

Toelichting

Regio's en afdelingen hebben in overeenstemming met de flexibiliseringsuitspraak van het congres zelf de mogelijkheid "vaste" commissies in te stellen, doch voor twee zaken zal men in elk geval een commissie-ad-hoc dienen in te stellen: de jaarrekening en tijdens een verkiezingscampagne, omdat dan in feite de meeste bedragen omgaan.

Voorstel 06.04

Nieuw lid 121.

1 Het lidmaatschap van de landelijke financiële commissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van de overige landelijke vaste commissies, alsmede met het lidmaatschap van het hoofdbestuur, de bijzondere organen en overeenkomstige commissies op regionaal en afdelingsniveau.

2 Het lidmaatschap van de regionale financiële commissies is onverenigbaar met het lidmaatschap van de overeenkomstige rapportage- en campagnecommissies, alsmede met het lidmaatschap van het regiobestuur en overeenkomstige commissies op landelijk en afdelingsniveau.

3 Het lidmaatschap van de financiële commissies in afdelingen is onverenigbaar met het lidmaatschap van de overeenkomstige rapportage- en campagnecommissies, alsmede met het lidmaatschap van het afdelingsbestuur en overeenkomstige commissies op landelijk en regionaal niveau.

Toelichting

Conform de structuur van vaste commissies met eigen instelkeuze voor regio's en afdelingen.

Voorstel 06.05

Artikel 61 lid 2, 3 en 4 (eerste) wordt artikel 122.

1 Leden van een financiële commissie als vaste commissie worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar. Leden van een financiële commissie als een commissie-ad-hoc worden gekozen voor een met name genoemde opdracht en blijven in functie tot dat aan de ledenvergadering is gerapporteerd.

2 Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 kiest de LV de voorzitter en de leden van de commissies in functie volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement.

3 De voorzitter van de commissie is verantwoordelijk voor het functioneren van de commissie en voert namens de commissie het overleg met het overeenkomstige bestuur.

Toelichting

Conform de structuur van vaste commissies etc.

Voorstel 06.06

Nieuw artikel 123

1 Zodra een lid van een financiële commissie zich kandideert stelt voor één van de organen, waarmee het lidmaatschap als onverenigbaar wordt beschouwd, treedt betrokene onmiddellijk af als lid van de commissie en stelt het overeenkomstige bestuur hiervan in kennis.

2 Het overeenkomstige bestuur stelt de ontstane vacature in de eerstvolgende LV open.

Toelichting

De keuze of een onverenigbaarheid met de kandidaatstelling, dan wel verkiezing, ingaat is bij deze commissie naar de vroege kant uitgevallen. Bijvoorbeeld, wanneer een commissielid opteert voor het penningmeesterschap, dan is het niet goed als controleur aan te blijven.

Voorstel 06.07

Artikel 82 wordt artikel 124

1 De financiële commissie heeft tot taak toezicht uit te oefenen op het financieel beheer van het bestuur op overeenkomstig niveau en de betrokken penningmeester gevraagd of ongevraagd te adviseren inzake financiële aangelegenheden.

2 De financiële commissie heeft ook tot taak advies uit te brengen aan de LV inzake de vaststelling van de begroting en de overige financiële aangelegenheden, alsmede inzake de goedkeuring van de jaarrekening.

3 De financiële commissie vergadert tenminste eenmaal per kwartaal en voorts zo dikwijls als twee of meer leden of de penningmeester zulks verlangen.

4 Besluiten en adviezen van de financiële commissie vereisen een meerderheid van stemmen. In spoedzaken kan ook telefonisch vergaderd worden.

5 De leden van de financiële commissie kunnen te allen tijde kennis nemen van de financiële bescheiden van de partij op **overeenkomstig niveau** en zich laten inlichten door de **betrokken** penningmeester over de stand van zaken.

Toelichting

Het betreft voornamelijk redactionele verfijningen, die vet zijn aangegeven.

Voorstel 06.08

Toevoegen nieuw lid 6

De landelijke financiële commissie heeft bovendien tot taak:

- a. **te beslissen omtrent decharge van een regio- of afdeling-spenningmeester, indien de betrokken LV nalaat decharge te verlenen en gehoord de betrokken financiële commissie;**
- b. **ten aanzien van het bestuur van de bestuurdersvereniging een overeenkomstige functie uit te oefenen als ten aanzien van het hoofdbestuur.**

Toelichting

Het kan voorkomen dat in regio's of afdelingen de formele decharge van de penningmeester om welke reden dan ook achterwege blijft; betrokken penningmeester kan dan een beroep doen op de landelijke financiële commissie, die na de betrokken financiële commissie gehoord te hebben, een bindend besluit neemt.

Voorstel 06.09

Artikel 83 wordt artikel 125.

Schrappen in lid 2 "*dagelijks*" en tweemaal "*hoofd*" voor "*bestuur*".

Toelichting

Door schrappen van de specifiek "landelijke" aanduidingen heeft dit artikel een algemene geldigheid gekregen voor alle organisatieniveaus.

Partijbegroting en Jaarrekening

Voorstel 06.10

Artikel 50 wordt artikel 126.

Toevoegen aan lid 1 "**Tijdens de najaars-ALV wordt deze begroting vastgesteld**".

Toevoegen aan lid 2 "**Tijdens de voorjaars-ALV wordt deze contributieregeling vastgesteld**".

Toevoegen aan lid 3 "**Tijdens de voorjaars-ALV wordt deze regiobijdragerregeling voor het komende jaar vastgesteld**".

Toelichting

Ten behoeve van de duidelijkheid dienen onderdelen van de huidige leden 2 en 3 van art.21 in dit hoofdstuk te worden ondergebracht en aangepast aan de hier genoemde tekst.

Voorstel 06.11

Nieuw artikel 127.

1 **De begroting en jaarrekening van de bestuurdersvereniging vormen een op zich sluitend onderdeel van de begroting en jaarrekening van D66.**

2 **De bestuurdersvereniging heeft geen eigen personeel in dienst, doch "huurt", dan wel bekostigt, de noodzakelijke diensten van het landelijk secretariaat.**

3 **Dat bestuurdersvereniging dient een sluitende begroting in, die door de ledenvergadering van die vereniging wordt vastgesteld.**

4 **Bij het vaststellen van de begroting wordt tevens de hoogte van de contributie vastgesteld.**

5 **De begroting dient door het hoofdbestuur te worden goedgekeurd.**

6 **De ALV kan het onderdeel bestuurdersvereniging van**

de D66 begroting niet wijzigen.

7 **De bestuurdersvereniging dient een sluitende rekening te hebben. Het bestuur van de bestuurdersvereniging is niet bevoegd enige begrotingspost te overschrijden. De landelijke financiële commissie is bevoegd het bestuur van de bestuurdersvereniging toe te staan budgettair neutrale verschuivingen tussen begrotingsposten aan te brengen, waarvan in de eerstvolgende algemene ledenvergadering van de bestuurdersvereniging door het bestuur verantwoording dient te worden afgelegd.**

Toelichting

Overeenkomstig besluitvorming voorjaarscongres.

Voorstel 06.12

Artikel 51 wordt artikel 128.

Toevoegen aan lid 1 "**De jaarrekening dient uiterlijk binnen een half jaar na het einde van het boekjaar door het hoofdbestuur te zijn vastgesteld en wordt onmiddellijk na vaststelling, vergezeld van het accountantsrapport gedurende tenminste een half jaar voor de leden op het landelijk secretariaat ter visie gelegd**".

Vervangen in lid 2 "*Op de eerstvolgende ALV*" door "**Tijdens de najaars-ALV wordt de jaarrekening van het afgelopen jaar goedgekeurd. Op de ALV**".

Toelichting

Zoals tijdens het voorjaarscongres besloten worden de termijnen van de wet op de jaarrekening aangehouden. Bovendien wordt hier de uitzondering, die thans in artikel 21 lid 2 staat, vermeld, omdat dat hier aan de orde is.

Voorstel 06.13

Artikel 52 wordt artikel 129.

Vervangen lid 1 "*Bij tussentijds aftreden van de penningmeester zijn de bepalingen betreffende de jaarrekening van overeenkomstige toepassing voor het gedeelte van het kalenderjaar dat eindigt met de dag van aftreden*" door "**Bij tussentijds aftreden van de penningmeester treedt de nieuwe penningmeester in de bevoegdheden van de oud-penningmeester per de dag van aftreden. De oud-penningmeester blijft, voor de periode van zijn functioneren, verantwoordelijk (overleg Linze Schaap en Adrienne Vrisekoop) naast de nieuwe penningmeester tot zijn decharge door de ALV.**"

Toelichting

De huidige formulering van slechts gedeeltelijke verantwoordelijkheid is niet goed handhaafbaar, indien niet formeel bij tussentijds aftreden wordt afgesloten en gecontroleerd; een gezamenlijke verantwoordelijkheid strookt beter met de intentie van het oude artikel.

Regiobegroting en Jaarrekening

Voorstel 06.14

Artikel 131 wordt artikel 130 lid 1.

Toevoegen nieuw lid 2

Het hoofdbestuur betaalt de bijdrage over enig jaar aan de regio niet eerder uit dan nadat een door de ARV goedgekeurde jaarrekening over het daaraan voorafgaande jaar door het hoofdbestuur is ontvangen.

Toelichting

Er moeten duidelijke afspraken zijn over de verantwoording van de financiën. Verantwoording over voorgaand jaar geeft recht op bijdrage in het lopend jaar.

Voorstel 06.15

Artikel 138 wordt artikel 131.

Voorstel 06.16

Artikel 161 wordt artikel 132 lid 1.

Toevoegen lid 2 "Het regiobestuur betaalt de bijdrage over enig jaar aan de afdeling niet eerder uit dan nadat een door de AAV goedgekeurde jaarrekening over het daaraan voorafgaande jaar door het regiobestuur is ontvangen.

Toelichting

Er moeten duidelijke afspraken zijn over de verantwoording van de financiën. Verantwoording over voorgaand jaar geeft recht op bijdrage in het lopend jaar.

Voorstel 06.17

Artikel 165 lid 2 t/m 6 wordt artikel 133.

Voorstel 06.18

Artikel 179 lid 5 wordt artikel 134.

Artikel 135 t/m 139 PM

VAN DE BESTUURDERS- VERENIGING

HOOFDSTUK 7: DE BESTUURDERSVERENIGING

Voorstel 07.01

Art.140.1 Lid van de bestuurdersvereniging kunnen die leden van D66 worden, die een verkozen of politiek-benoemde functie in het openbaar bestuur in Nederland of Europa vervullen.

2 Aanmelding voor het lidmaatschap geschiedt bij het landelijk secretariaat.

3 Het bestuur van de bestuurdersvereniging beslist over toelating als lid. Een besluit tot niet-toelating kan slechts worden genomen op gronden ontleent aan lid 1. Van een besluit tot niet-toelating staat beroep open bij het geschillencollege.

4 Het lidmaatschap wordt geacht in te gaan op de datum van ontvangst van de betaling van de eerste contributie.

5 Het lidmaatschap eindigt door:

- overlijden;
- de ontvangst van een schriftelijke opzegging op het landelijk secretariaat van D66;
- schriftelijke opzegging door het bestuur wegens contributieschuld, dan wel wanneer niet meer wordt voldaan aan de vereisten voor het lidmaatschap;
- roeyement.

Van de beslissingen vermeld onder c en d staat binnen dertig dagen na aantekening van het besluit beroep open bij het geschillencollege.

6 Het bestuur kan een lid royeren, indien het naar het inzicht van het bestuur in strijd met het verenigingsreglement handelt, dan wel indien het de vereniging in ernstige mate in diskrediet brengt.

7 Aan het lidmaatschap is een afzonderlijke contributieverplichting verbonden, die jaarlijks door de bestuurdersvereniging zelf wordt vastgesteld en kostendekkend voor haar activiteiten dient te zijn.

8 Het contributiejaar is gelijk aan het kalenderjaar. De wijze van contributie-inning is gelijk aan die van D66.

9 a. Beëindiging van het lidmaatschap op grond van lid 5 sub b van dit artikel gaat in met ingang van het verenigingsjaar volgend op het jaar van opzegging en ontslaat niet van de verplichting tot betaling van de contributie over het lopende

verenigingsjaar;

b. Beëindiging van het lidmaatschap op grond van lid 5 sub c en d van dit artikel gaat in met ingang van de datum van het verstrijken van de beroepstermijn tegen de bestuursbeslissing en ontslaat niet van de verplichting tot betaling van de contributie over het lopende jaar.

Voorstel 07.02

Art.141.1 De rechten aan het lidmaatschap verbonden, kunnen worden uitgeoefend zodra aan de contributieverplichting is voldaan.

2 De leden van de bestuurdersvereniging vormen de algemene ledenvergadering, waarin slechts diegenen die aan hun contributieverplichting hebben voldaan stemrecht hebben.

3 De Algemene Ledenvergadering van de Bestuurdersvereniging (ALB) stelt het huishoudelijk reglement vast zo overeenkomstig mogelijk aan het huishoudelijk reglement van D66; dit huishoudelijk reglement mag geen bepalingen bevatten, die strijdig zijn met de statuten of het huishoudelijk reglement van D66.

Voorstel 07.03

Art.142 Het bestuur bestaat uit negen leden, waarvan zeven rechtstreeks door en uit de aangesloten leden worden gekozen (met de voorzitter, secretaris en penningmeester in functie) en twee door het hoofdbestuur worden benoemd. De directeur partijbureau fungeert als ambtelijk secretaris en heeft een adviserende stem.

VAN DE GESCHILLEN

HOOFDSTUK 8: GESCHILLEN

Voorstel 08.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Het Geschillencollege

Voorstel 08.02

Artikel 68 lid 1 en 2 wordt artikel 140.

Vervangen lid 1 "De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter, tevens lid en negen gewone leden " door "Het geschillencollege bestaat uit een oneven aantal door de ALV benoemde leden, doch tenminste negen; indien dit niet (meer) het geval is, dient het hoofdbestuur zo spoedig mogelijk de vacatures bij de ALV open te stellen; de commissie kan dan tot en met de eerstkomende ALV gewoon doorfunctioneren".

Vervangen lid 2 "De voordracht van het hoofdbestuur conform art.61 lid 3 vermeldt telkens tenminste twee maal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijftientig leden van D66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen door "Het geschillencollege kan een aanbeveling plaatsen bij de kandidaten voor de verkiezing in het college".

Toelichting

Een al dan niet bindende voordracht van het hoofdbestuur is ongewenst, een aanbeveling van het college zelf geeft wellicht mogelijkheden op specifieke deskundigheid te wijzen

Voorstel 08.03

Schrappen artikel 69

Toelichting

Vanwege opname in de statuten.

Voorstel 08.04

Nieuw artikel 141.

Het lidmaatschap van het geschillencollege is onverenigbaar met het uitoefenen van enige partijfunctie als bedoeld in art.14 lid 5 van de statuten.

Toelichting

Gezien het feit dat het geschillencollege altijd te maken heeft met partijorganen en/of -functionarissen is het lidmaatschap daarvan bij voorbaat uit te sluiten.

Voorstel 08.05

Nieuw artikel 142.

1 Leden van het college worden voor de tijd van drie jaar gekozen, en zijn slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.

2 Met in achtneming van het gestelde in artikel 15 lid 4 kiest de ALV de leden van het college en de voorzitter daarvan in functie volgens de methode van bijlage C van het huishoudelijk reglement. De ALV kan de voorzitter via een motie van wantrouwen van de functie ontheffen.

3 De voorzitter van het geschillencollege is verantwoordelijk voor het functioneren van het college en met name voor het nakomen van de reglementair voorgeschreven procedures bij geschillen. De voorzitter legt via een jaarverslag verantwoording af aan de ALV.

Toevoegen het vervangen artikel 68 lid 3 " *Indien de voorzitter is afgetreden en niet herkozen roept de toegevoegd-secretaris in overleg met de leden van de commissie binnen twee maanden na de ALV de commissie bijeen voor een vergadering, waarin een voorzitter wordt gekozen volgens bijlage C van dit reglement als lid*

4 Indien de voorzitter is afgetreden roept de toegevoegd-secretaris in overleg met de leden van de commissie onverwijld de commissie bijeen voor een vergadering, waarin een waarnemend voorzitter wordt gekozen volgens bijlage C van dit reglement. De eerstvolgende ALV kiest een nieuwe voorzitter.

Toelichting

Een met de vaste commissies vergelijkbare regeling dient hier afzonderlijk te worden vermeld. Conform de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres is de gewijzigde kieswijze verwerkt; gezien de belangrijkheid van de voorzittersfunctie, dient de ALV betrokkene te kiezen; de verantwoording door de voorzitter dient ter bereiking van jurisprudentie.

Voorstel 08.06

Nieuw artikel 143

"Voor wat betreft de ondersteuning van het college is art.108 van toepassing".

Behandeling van geschillen

Voorstel 08.07

Artikel 70 wordt artikel 144

Voorstel 08.08

Artikel 71 wordt artikel 145

Voorvoegen aan bestaande tekst "Elk als zodanig aangemeld **geschil, is een geschil in de zin van dit reglement en wordt onverwijld in handen van de voorzitter van de commissie gesteld**" en schrappen in bestaande tekst " *formeel*".

Toelichting

Voorvoegde tekst geeft aan dat wanneer een geschil als "geschil" wordt aangedragen dit ook als zodanig behandeld moet

worden en niet in de bestuurlijke of organisatorische sfeer worden behandeld.

Voorstel 08.09

Artikel 72 wordt artikel 146.

Tussenvoegen in lid 2 tussen "te worden, en" en "de partij" "**met uitzondering van de beroepsgevallen als bedoeld in art.16 lid 3 en art.24 lid 4 van dit reglement**" en toevoegen aan lid 2 "; **zowel het gehoord worden als het kunnen indienen van een verweerschrift zijn noodzakelijke voorwaarden voor de kamer om een uitspraak te kunnen doen; indien verweerder geen gebruik maakt van de mogelijkheid tot het indienen van een verweerschrift, dient hiervan schriftelijk kennis te worden gegeven**".

Toevoegen aan lid 3 sub a "of art.63 lid 2 van dit reglement" en na sub b "**de voorzitter van het college kan geen deel uitmaken van enige kamer**".

Toelichting

Wanneer het gaat om dwingend gemotiveerde beslissingen waartegen beroep wordt ingesteld, behoeft de gedaagde partij niet nog eens extra zich schriftelijk te verweren, omdat dit reeds in het gewraakte besluit dient te zijn vervat. Aanscherping van procedurele zorgvuldigheidseisen als noodzakelijke voorwaarde voor het doen van een rechtsgeldige uitspraak is noodzakelijk. Aan lid 3 wordt zowel toegevoegd dat de schorsingsbevoegdheid van de rapportagecommissie ook een interpretatie van statuten en/of huishoudelijk reglement vereist. Bovendien kan de voorzitter als bewaker van de procedure zelf geen deel uitmaken van enige kamer. Een en ander in overeenstemming met de besluitvorming tijdens het voorjaarscongres.

Voorstel 08.10

Artikel 73 wordt artikel 147.

Schrappen in lid 2 " *Ook*".

Vervangen lid 3 " *De beslissing omtrent wraking wordt door de betreffende kamer genomen bij gewone meerderheid van stemmen, binnen acht dagen nadat het bezwaar is ingediend*" door "**De beslissing omtrent wraking wordt door de voorzitter van het college genomen binnen drie dagen nadat het bezwaar is ingediend**".

Toelichting

Teneinde vertraging in de behandeling te voorkomen lijkt het het beste, indien de voorzitter snel omtrent een wraking kan beslissen, gegeven de nieuwe positie van de voorzitter.

Voorstel 08.11

Artikel 74 wordt artikel 148.

Vervangen lid 2 " *Zodra een geschil aanhangig wordt gemaakt, informeert de commissie onverwijld de andere partij. Het dagelijks bestuur wordt schriftelijk op de hoogte gesteld van het geschil*" door "**Zodra een geschil aanhangig wordt gemaakt, informeert de voorzitter van het college onverwijld de andere partij. Het hoofdbestuur wordt door de voorzitter van het college schriftelijk op de hoogte gesteld van het geschil**".

Vervangen lid 3 " *De leden en de secretaris van de geschillencommissie verstrekken geen informatie over aanhangige geschillen aan derden die niet bij het geschil betrokken zijn, dan na overleg met het lid van het dagelijks bestuur, dat als contactpersoon met de geschillencommissie is aangewezen*" door "**De leden en de toegevoegd-secretaris van het geschillencollege verstrekken geen informatie over aanhangige geschillen, noch aan het hoofdbestuur, noch aan derden die niet bij het geschil betrokken zijn**".

Toelichting

Voorname tekstmatige verduidelijkingen en redactionele aanpassingen.

Voorstel 08.12

Artikel 75 wordt artikel 149.

Vervangen "De kamer doet uitspraak uiterlijk binnen drie maanden na de dag waarop het geschil aanhangig is gemaakt, met dien verstande, dat zij in zaken als bedoeld in art.69 lid 3 en 4 binnen een maand en in zaken als bedoeld in art.69 lid 5 binnen tien dagen beslist" door

"De kamer doet uitspraak:

a. uiterlijk tien dagen na de dag waarop een geschil als bedoeld in art.11 lid 3 statuten, art.17 lid 3 en art.24 lid 4 van dit reglement aanhangig is gemaakt, dan wel zoveel eerder als de kamer betrokken partijen kan horen; in het geval van art.36 lid 3 doet de Kamer uitspraak uiterlijk op de 15e dag na het KB.

b. uiterlijk één maand na de dag waarop een geschil als bedoeld in art.7 lid 2 of art.25 lid 1 van de statuten, dan wel art.4 lid 3 van dit reglement, aanhangig is gemaakt,

c. uiterlijk drie maanden na de dag waarop een geschil als bedoeld in de statuten art.25 lid 2 of art.86 lid 2 van dit reglement aanhangig is gemaakt.

Toelichting

De oorspronkelijke formulering was onduidelijk met betrekking tot "uiterlijk" of "binnen"; de herformulering beoogt precies te zijn met wat oorspronkelijk werd bedoeld.

Beslissing in geschillen

Voorstel 08.13

Artikel 76 wordt artikel 150 lid 1.

Toevoegen aan derde zin "en aan de procedurele vereisten, genoemd in de artikelen 146, 148 en 149 is voldaan".

Toevoegen nieuw lid 2

"Indien een der betrokken partijen meent dat aan de procedurele vereisten, genoemd in artikel 146 lid 2 en 3, artikel 148 lid 2 en artikel 149 niet is voldaan, dient binnen 24 uur nadat de beslissing aan betrokkene is medegedeeld, "beroep" te worden ingesteld bij de voorzitter van het geschillencollege, die onverwijld een onpartijdig onderzoek instelt naar de gevolgde procedure en vervolgens beslist

- of tot handhaving van de beslissing van de kamer,
- of tot heropening van de procedure door een nieuwe kamer.

Toelichting

Het geschillencollege is het enige rechtsprekende orgaan binnen de partij; "hoger beroep" is niet mogelijk; uitspraken zijn beslissend; daarom dient er uiterste procedurele zorgvuldigheid in acht te worden genomen; het is de specifieke taak van de voorzitter daarop toe te zien; daarom is de voorzitter niet in een "kamer" betrokken.

Voorstel 08.14

Artikel 77 wordt artikel 151.

Tussenvoegen in lid 2 na "hoofdbestuur" "dan wel het betrokken regio- of afdelingsbestuur".

Toelichting

Alle besturen hebben de taak de leden te informeren omtrent "reglementsangelegenheden" als gevolg van college-uitspraken.

Voorstel 08.15

Artikel 78 wordt artikel 152.

Vervangen tweede zin "Beslissingen in zaken als bedoeld in art.69 lid 1 zijn bindend voor de partijen in een geschil" door "Beslissingen in zaken als bedoeld in art.25 lid 1 van de statuten zijn slechts bindend voor de met name aangegeven partijen in een geschil" en tussenvoegen na "ALV" in derde zin

", ARV of AAV".

Toelichting

Een geschil tussen partijen is slechts ook voor betrokken partijen bindend en niet voor derden, die zich niet over het geschil hebben kunnen uitlaten of verweren. Indien de uitspraak voor derden gevolgen heeft kunnen deze zich opnieuw met een geschil bij het college vervoegen, zonder dat de oorspronkelijke uitspraak automatisch wordt herhaald. Dat is een correcte rechtsgang.

Reglementerings- en publicatierecht

Voorstel 08.16

Artikel 79 wordt artikel 153.

Toevoegen "door dit reglement als bijlage H bij het huishoudelijk reglement te voegen".

Toelichting

De thans bestaande algemene bekendmakingsplicht met betrekking tot het interne geschillenreglement kan het beste als Bijlage worden gerealiseerd. Anders blijft het in de lucht hangen.

Voorstel 08.17

Artikel 80 wordt artikel 154.

Vervangen laatste zin "De publicatie dient zo mogelijk kort en zakelijk te zijn" door "De publicatie dient kort en zakelijk te zijn, met in acht nemen van de privacy".

Artikel 155 t/m 159 PM

VAN DE ADVIESRADEN

HOOFDSTUK 9: ADVIESRADEN.

Voorstel 09.01

Vervangen: overal waar in dit hoofdstuk sprake is van verwijzing naar artikelen uit statuten en/of huishoudelijk reglement worden de verwijzingen aangepast aan de nieuwe nummering.

Voorstel 09.02

Artikel 110 wordt artikel 160 en vervolgens worden de artikelen allen met 50 verhoogd.

Taak en samenstelling.

Voorstel 09.03

Toevoegen aan artikel 160 een nieuw lid 4.

De raad bespreekt geen onderwerpen, die op de concept-agenda van een komende ALV staan, zoals die cf art.88 lid 2 aan de raad wordt voorgelegd dan wel in de democraat gepubliceerd. Evenmin brengt de raad gevraagd of ongevroegd advies uit over bij de ALV in voorbereiding zijnde agendapunten.

Toelichting

De landelijke adviesraad heeft geen zelfstandige of afgeleide beslissingsbevoegdheden op politiek of organisatorisch gebied ter vervanging of voorbereiding van de ALV.

Voorstel 09.04

Vervangen artikel 162

1 *Het lidmaatschap van de raad is onverenigbaar met:*

- het ambt van minister of staatssecretaris;*
- het lidmaatschap van een der kamers der staten-generaal en het europees parlement;*
- het lidmaatschap van het hoofdbestuur.*

2 De in lid 1 bedoelde functionarissen zijn gerechtigd deel te nemen aan de beraadslagingen van de raad. Zij hebben alsdan een adviserende stem.

door

1 Het lidmaatschap van de raad is onverenigbaar met:

a. het ambt van minister, staatssecretaris, commissaris der konings of burgemeester;

b. het lidmaatschap van een der kamers der staten-generaal en het Europees parlement, provinciale staten of gemeenteraad;

c. het lidmaatschap van het hoofdbestuur, de bijzondere organen en de landelijke verkiezingscommissie.

2 Leden van het hoofdbestuur, de beide kamers der staten-generaal en het Europees parlement zijn gerechtigd deel te nemen aan de beraadslagingen van de raad. Zij hebben alsdan een adviserende stem.

Toelichting

Nu we steeds meer politiek gekozen en benoemde vertegenwoordigers krijgen is het goed om indachtig het aandringen van het congres op striktere onverenigbaarheden, dit voor de adviesraad uit te bereiden. Dat stemt overeen met de argumenten tijdens het voorjaarscongres om het aantal leden op vijftig te houden met name om leden, die juist niet een vertegenwoordigende functie ambiëren toch de mogelijkheid te geven hun deskundigheid en belangstelling politiek actief te maken. Bovendien moeten we accumulatie van functies voorkomen, zeker waar organen betrokken zijn bij de samenstelling van de raad.

Voorstel 09.05

Schrappen in artikel 163 *subregio's en*.

Toelichting

Regio's kunnen zelf bij de instelling van subregio's bepalen of die iets van doen met de adviesraad hebben.

Verkiezing en vervanging

Voorstel 09.06

Schrappen in artikel 165 lid 3 "*De aldus ontstane vakature voor het plaatsvervangend lid van de raad wordt desgewenst op een door het regiobestuur daartoe uitgeschreven ARV vervuld door verkiezing van een nieuw plaatsvervangend lid*"

Toelichting

Het aantal plaatsvervangende leden is als regel genoeg om de vacatures in twee jaar tijds op te vullen. Anders bevordert je het "duiventil-effect".

Vergaderorde

Voorstel 09.07

Tussenvoegen in artikel 171 lid 3 tussen "plaatsvervangende leden" en "toegezonden" met een maximum van twee per regio.

Toelichting

Het is niet onredelijk de eerste twee plaatsvervangers van alle stukken op de hoogte te stellen. Mochten er meer plaatsvervangers aan de vergadering gaan deelnemen, dan moeten de gewone leden hun stukken maar doorgeven.

Bevoegdheden en besluitvorming

Voorstel 09.08

Vervangen in artikel 172 lid 2 "*met absolute meerderheid van stemmen*" door "*indien méér dan vijftientig leden van de raad zich daar vóór uitspreken*".

Toelichting

Aangezien er geen echt quorum-vereiste is, dient er een getal-

matig criterium te worden ingevoerd voor een zwaarwichtig besluit als het bijeenroepen van een extra ALV.

Art.177 PM.

Art.178 PM.

Art.179 PM.

OVERGANGS- EN SLOT- BEPALINGEN

Hoofdstuk 10: OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Voorstel 10.01

Art.180 De nieuwe bepalingen met betrekking tot de onverenigbaarheden treden onmiddellijk in werking in overeenstemming met artikel 183. Een functionaris die volgens het huidige reglement onverenigbare functies vervult dient voor het eerstkomende congres een van zijn functies neer te leggen en die opgevallen functies dienen op het congres te worden opengesteld. In die gevallen waar de voorzitters van commissies, die thans niet in functie door een ledenvergadering zijn gekozen, dat volgens de nieuwe regels wel moeten worden betrokken vacatures tijdens het voorjaarscongres van 1993 opengesteld.

Voorstel 10.02

Art.181 De nieuwe bepalingen met betrekking tot herkiesbaarheid en maximale zittingsduren, zijn ook van toepassing op leden die bij het van kracht worden van deze bepalingen reeds in functie zijn.

Voorstel 10.03

Art.182 Wijzigingen in dit reglement treden in werking veertien dagen nadat de ALV deze wijzigingen heeft vastgesteld. Bij in werking treden van dit reglement vervalt het oude reglement, en artikelen die in dit reglement niet meer voorkomen zijn dus vervallen.

ALV-55 CONGRESREGLEMENT

Ter uitvoering van art.25 lid 6 van het huishoudelijk reglement heeft het hoofdbestuur het navolgende congresreglement vastgesteld voor de 55-ste ALV op 28 november 1992.

Artikel 1

Het congres van 28 november 1992 in Amersfoort is een algemene ledenvergadering in de zin van art.20 van het huishoudelijk reglement

Artikel 2

Moties en amendementen met betrekking tot de onderwerpen, vermeld op de congresagenda dienen:

- a. te zijn vastgesteld door een ARV, ASV of AAV, hetgeen moet blijken uit ondertekening door twee betrokken bestuursleden, voorzitter en secretaris, óf te zijn voorzien van vijftientig handtekeningen (**met vermelding van lidmaatschapsnummer**) van leden van D66;
- b. uiterlijk, doch liefst eerder, op 1 oktober 1992 te **12.00 uur** in de juiste vorm op het landelijk secretariaat van D66 te zijn ontvangen;
- c. uitsluitend in getypte vorm te zijn opgesteld op het daartoe in het huishoudelijk reglement bij bijlage G afgedrukte standaardformulier;
- d. voor zover het moties (op de (bijgestelde) begroting) dan wel moties en amendementen betreft die betrekking hebben op de actuele politieke situatie uiterlijk op 26 november 1992 **vóór 09.30 uur** op het landelijk secretariaat van D66 te zijn ontvangen.

Artikel 3

De reglementair ingediende en door de rapportagecommissie goedgekeurde moties en amendementen worden in één of meer congresboeken ter kennis van de leden gebracht. Het eerste congresboek wordt op aanvraag +/- 14 dagen vóór de ALV aan de leden toegezonden; de volgende congresboeken zijn ter vergadering beschikbaar.

Artikel 4

De rapportagecommissie beslist over nummering en volgorde van plaatsing der moties en amendementen in de congresboeken.

De door indieners van moties en amendementen aangewezen contactpersonen (minimaal twee) dienen tussen de sluitingsdatum voor indiening en de aanvang van de ALV telefonisch bereikbaar te zijn voor overleg met rapportagecommissie, hoofdbestuur en/of programmacommissie.

Artikel 5

a. Voorstellen tot wijziging van een tekst kunnen **uitsluitend** per concreet wijzigingsvoorstel (amendement) worden ingediend. Moties die naar het oordeel van de rapportagecommissie de strekking hebben een tekst te wijzigen worden als amendement in behandeling genomen. Indien echter de tekst van de motie dáárvoor onvoldoende aanknopingspunten bevat naar het oordeel van de commissie, kan de commissie de indieners de gelegenheid geven om hun voorstel te herformuleren binnen de door de commissie te stellen termijn.

b. Voorstellen om agendapunten te schrappen zijn buiten de orde.
c. Indien de congresvoorstellen beslispunten bevatten, dan zullen voorstellen om deze beslispunten, dan wel afzonderlijke onderdelen daarvan, te schrappen worden beschouwd als een schriftelijk uitgebrachte tegenstem en niet in het congresboek worden opgenomen.

Artikel 6

Wanneer indieners van moties en/of amendementen in overleg met het hoofdbestuur of de programmacommissie wijzigingen aanbrengen in hun voorstellen, dienen zij de rapportagecommissie en de congresleiding hiervan onverwijld in kennis te stellen. In het bijzonder geldt dit voor het resultaat van het vooroverleg tussen hoofdbestuur en de indieners in de periode voorafgaande aan de ALV, waarin gelegenheid bestaat tot het aanpassen van de ingediende moties en amendementen.

Artikel 7

De behandeling van moties en amendementen ten congresse geschiedt als volgt:

- a. de door de indieners aangewezen woordvoerder geeft desgewenst een beknopte toelichting;
- b. de congresleiding verleent gedurende een door hen te bepalen tijd het woord aan diegenen die zich vóór een door hen te bepalen tijdstip als spreker hebben aangemeld op een bij de congresleiding berustende sprekerslijst, en wel in volgorde van aanmelding;
- c. het hoofdbestuur of de programmacommissie brengen desgewenst een advies aan de ALV uit over het aan de orde zijnde voorstel;
- d. de congresleiding geeft desgewenst de woordvoerder van de indieners de gelegenheid tot een reactie op de sprekers van de sprekerslijst en de adviezen van hoofdbestuur en programmacommissie;
- e. de congresleiding brengt de AMENDEMENTEN in stemming in volgorde van hun ingrijpendheid zoals door de rapportagecommissie in het congresboek aangegeven, en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel; indien het voorstel bestaat uit beslispunten, al dan niet opgedeeld in sub-beslispunten, en de eventuele sub-beslispunten, ieder afzonderlijk in stemming gebracht;
- f. de congresleiding brengt de MOTIES en/of RESOLUTIES met betrekking tot een bepaald agendapunt in de door de rapportagecommissie in het congresboek vermelde volgorde in stemming, echter niet dan nadat alle moties en/of resoluties bij het betreffende agendapunt zijn toegelicht op de wijze onder a t/m d geregeld; bij actueel politieke moties dient de vergadering afzonderlijk en zonder toelichting of debat te beslissen of d in behandeling wordt genomen.

Artikel 8

Voorstellen van orde kunnen tijdens de ALV uitsluitend worden ingediend omtrent:

- a. verdeling spreektijd;
- b. de wijze van behandeling van en besluitvorming over agendapunten, en daarbinnen de sub-agendapunten, alsmede over beslispunten, en daarbinnen de sub-beslispunten;
- c. vaststelling of een agendapunt, dan wel een onderdeel daarvan, een beslispunt, dan wel een onderdeel daarvan, voldoende is behandeld en rijp voor besluitvorming is.

Artikel 9

In alle gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres, waarin dit congresreglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de statuten en het huishoudelijk reglement.

OVER HET INDIENEN VAN MOTIES EN AMENDEMENTEN

Onze partij groeit, hetgeen ook blijkt uit het aantal moties en amendementen die ontvangen worden op de congresvoorstellen. Omdat de democratische interactie op de Algemene Ledenvergadering een groot goed is binnen onze partij, willen wij daaraan geen afbreuk doen. Gegeven het toegenomen aantal te verwerken wijzigingsvoorstellen, is het wel noodzakelijk dat een aantal regels in acht wordt genomen. De rapportagecommissie heeft gemeend een aantal van die belangrijke regels opnieuw onder de aandacht te brengen van zowel de nieuwe als de oude leden te brengen.

Hoewel het zo simpel lijkt, is het ons gebleken dat het onderscheid tussen **moties en amendementen** voor sommige leden van onze partij niet duidelijk is.

Een amendement is een wijzigingsvoorstel: men stelt voor een bestaande tekst op enigerlei wijze aan te passen. Dit kan door een deel van de tekst te schrappen, te vervangen of een nieuwe tekst aan een bestaande tekst toe te voegen. Binnen onze partij hanteren wij bovendien de regel dat indien men wenst een heel beslispunt te schrappen, daarvoor een geheel andere tekst voor in de plaats moet komen.

Een motie is een voorstel van heel andere orde, de definitie van een motie is volgens Van Dale: een uitnodiging van een of meer leden van een beraadslagende vergadering aan hun medeleden om **ten aanzien van een niet rechtstreeks aan die vergadering voorgelegde vraag een verklaring uit te spreken.**

Globaal gesproken zijn dus alle voorstellen tot wijziging van beslispunten of andere geagendeerde voorstellen amendementen. Andere uitspraken over zaken die niet rechtstreeks zijn voorgelegd aan de vergadering zijn moties. Daarnaast zijn er **moties van orde**, die hebben betrekking op de regelingen van de werkzaamheden van de vergadering.

Teneinde duidelijkheid te scheppen reeds bij de indiening van amendementen en moties, hebben wij besloten het **standaard formulier te wijzigen. U kunt alleen op de nieuwe formulieren moties en amendementen indienen. Deze formulieren kunt U, liefst schriftelijk, bestellen bij het Landelijk Secretariaat op papier of op flop van 5 1/4 of 3 1/2 inch.**

Een tweetal andere spelregels moet ook nog aan de orde komen. Zowel moties als amendementen moeten de steun hebben van tenminste 25 leden (inclusief de indiener) van de partij voordat zij voor behandeling kunnen worden geaccepteerd, tenzij de tekst van de motie of amendement is aangenomen op een ledenvergadering van de afdeling of regio. Wordt een motie of amendement ondersteund door 25 leden van de partij, dan moet dit blijken uit de bij de indiening van het stuk geleverde 25 handtekeningen vergezeld van een lijst van de lidmaatschapsnummers van de leden die een handtekening hebben geplaatst. Indien het amendement of de motie is aangenomen tijdens een AAV of ARV, moet bij de indiening het amendement of de motie worden voorzien van handtekeningen van de voorzitter en de secretaris van de orgaan. Ontbreken deze handtekeningen, dan wordt het aangeboden stuk niet in behandeling genomen. Voor alle duidelijkheid: indiener(s) van een motie of amendement moeten zelf zorg dragen voor de vereiste handtekeningen !!!!!!!

Tot slotte nog dit: als een congresstuk in de Democraat wordt gepubliceerd, wordt ook aangegeven wanneer de sluitingsdatum is voor de indiening van amendementen en moties. Die sluitingsdatum wordt niet voor niets vastgesteld. Tussen de sluitingsdatum

en het congres, moet nog een heleboel gebeuren met de moties en amendementen wil het congres deze op een ordentelijke wijze kunnen behandelen. Zowel de rapportagecommissie, de programmacommissie en het Hoofdbestuur moeten zich buigen over de teksten, ontvankelijkheid van de moties en amendementen moet worden vastgesteld, de volgorde van behandeling moet worden bepaald, en er moet veelal met de indieners overleg worden gepleegd. Verder moet de congresleiding zich kunnen verdiepen in de zaken die de leden willen bespreken op de ALV. Gezien het groeiende aantal actieve leden die een groeiend aantal moties en amendementen indienen, is het werk ter voorbereiding van het congres toegenomen. Indien wij de sluitingsdatum voor moties en amendementen niet strikt hanteren, kunnen wij nooit de klus van de congresvoorbereiding tijdig klaren en dat betekent chaos op de ledenvergadering.

Het zal u duidelijk zijn dat de regels omtrent de congresorde niet voor niets zijn verzonnen. Wij verzoeken u met klem deze regels in acht te nemen, want wij zijn ervan overtuigd dat die een goede gedachtenwisseling op congressen kunnen bevorderen.

Dat er heel wat problemen in de gezondheidszorg zijn, weet iedereen. Maar hoe erg het in feite is, dat realiseren slechts weinigen zich.

Hoe komt dat? Is 't omdat we er niet dagelijks persoonlijk mee geconfronteerd worden? Of omdat we in Nederland een beetje demonstratie-moe beginnen te worden? Dat schouderophalende 'het-zal-wel-gevoel' bij de zoveelste om aandacht schreeuwende Binnenhof-actie.

Toch is 't ook heel goed mogelijk dat men niet goed of onvoldoende geïnformeerd is. En dat nu is iets wat lezers van ochtendblad Trouw niet snel zal overkomen.

Trouw besteedt namelijk structureel veel aandacht aan de gezondheidszorg. Een bewuste keuze, die ook blijkt uit het feit dat er op de redactie liefst vier mensen zijn die zich specifiek met dit onderwerp bezighouden. Waardoor de discussie niet slechts vanachter het bureau, maar ook vanuit de praktijk gevoerd kan worden.

Dezelfde manier van journalistiek bedrijven hanteert Trouw als 't gaat over onderwerpen als de derde wereld, werkloosheid, onderwijs en milieu.

U kunt Trouw dan ook typeren als een krant die werkt vanuit een diep respect voor de wereld en de mensen die er leven. Dat maakt Trouw tot een betrokken krant, maar het maakt Trouw bovenal tot een krant die u steeds betrokken houdt.

Voor een (proef-)abonnement kunt u 020-6681300 bellen.

Trouw houdt je betrokken.

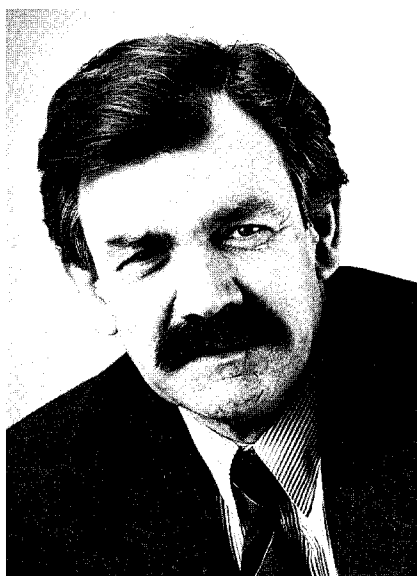
D66 zoekt haar draai in Europa

Op het najaarscongres zal gesproken worden over de positie van D66 in het Europees Parlement. Hoewel de verkiezingen nog ver weg zijn, is het goed stil te staan bij de plaats die D66 in het EP wil innemen. Dat daarbij keuzes moeten worden gemaakt is duidelijk.

Op dit moment is D66 aangesloten bij de Liberale fractie, waar ook de VVD deel van uitmaakt. Niet iedereen binnen D66 is hier even gelukkig mee. Toen in 1989 Jan Willem Bertens voor D66 werd gekozen in het Europese parlement ging de voorkeur van D66 uit naar de vorming van een zelfstandige fractie met een aantal geestverwante partijen. De uitslag van slechts 1 zetel, alsmede het feit dat een aantal van de beoogde partners zich al aangesloten had bij de Liberale fractie, leidde tot de aansluiting bij deze fractie omdat dit de meest werkbare optie was. Het ziet er naar uit dat bij de verkiezingen in 1994 de positie van D66 versterkt zal worden. Dit zou kunnen betekenen dat de eigen identiteit meer tot uitdrukking kan komen. Op basis van de huidige opiniepeilingen kan D66 op 4 of 5 zetels rekenen. Samenwerking met gelijkgezinde Europese partijen blijft noodzakelijk, omdat voor de vorming van een zelfstandige fractie in het Europese Parlement 12 zetels nodig zijn uit tenminste 3 landen.

De kaart van Europa

D66 heeft bij de komende Europese verkiezingen dezelfde opties als in 1989. D66 kan met buitenlandse geestverwanten proberen een zelfstandige fractie te vormen, of toetreden tot de Liberale fractie. Ook kan D66 alleen de verkiezingen ingaan en na de verkiezingen bekijken of de huidige situatie (verwant aan de Liberale fractie) wordt voortgezet. Tegen de achtergrond van eigen groei en de gewijzigde politieke kaart van Europa heeft een delegatie van D66, bestaande uit Hans van Mierlo, Jan Willem Bertens en secretaris buitenland Michel Groothuizen, overleg gevoerd met andere Europese partijen over een toekomstige samenwerkingsvorm. Het ging hierbij in de eerste plaats om Westeuropese partijen, die in 1994 een rol gaan spelen bij de verkiezingen voor het EP. Gesproken werd met Italiaanse, Spaanse, Portugese en Franse partijen. In de loop van dit jaar vinden nog bezoeken plaats aan Engeland en België. Ook met landen die nog geen deel uitmaken van de Europese Gemeenschap, maar wel lid zijn van de Raad van Europa, zijn er contacten. De Italiaanse PRI lijkt een interessante

Jan Willem Bertens

partner voor structurele, partijpolitieke samenwerking. Verwacht mag worden dat deze partij met 3 à 4 zetels in het EP vertegenwoordigd zal zijn. Het Spaanse CDS lijkt redelijk dicht bij D66 te staan. Echter de toekomst van deze partij is nogal onduidelijk. In het gunstigste geval zou deze partij met 2 zetels in het EP kunnen komen. Ondanks programmatische overeenstemming tussen D66 en de Portugese PSD op tal van terreinen, lijkt het nauwelijks mogelijk een gezamenlijk Europees programma te formuleren, omdat de negatieve houding ten aanzien van een supranationale Europees Gemeenschap en de wijze van politiek bedrijven niet verenigbaar lijken met die van D66. De Franse MRG zou graag bereid zijn tot samenwerking in Europees verband. Te betwijfelen valt echter of de electorale positie van deze partij dit toelaat. In het gunstigste geval zou de beoogde fractie met bovengenoemde partijen ca. 10 zetels hebben.

Een gesprek met de Engelse Liberal Democrats zal waarschijnlijk niet leiden tot samenwerking in het EP. Nog afgezien van de vraag of deze partij door het Engelse kiesstelsel in het EP komt, zullen zij - indien dit het geval mocht zijn - vrijwel zeker deel willen uitmaken van de Liberale fractie. Ook de Duitse FDP komt niet in aanmerking als potentiële partner, omdat deze partij aanmerkelijk dichter bij de VVD staat dan bij D66.

Voor- en nadelen

Uit de tot nog toe gevoerde gesprekken blijkt dat de vorming van een zelfstandige fractie met gelijkgezinde partijen niet zo eenvoudig is. Om de benodigde 12 zetels te halen zijn grote electorale verschuivingen noodzakelijk. Toch zal D66 alles in het werk willen stellen om tot een zelfstandige fractie te komen. Het gedachtengoed van D66 zal in zo'n fractie het best tot zijn recht komen. In een notitie voor de Adviesraad schrijft secretaris buitenland Michel Groothuizen over de voor- en nadelen van toetreding tot de liberale fractie. 'Een voordeel wordt bereikt indien deze keuze voor de verkiezingen wordt gemaakt. Op deze manier kan D66 dan invloed uitoefenen op de inhoud van het verkiezingsprogramma van de fractie. De bezwaren die tegen zo'n samenwerking bestaan zijn deels van nationaal-politieke aard, deels Europees. Op nationaal niveau is dit vooral een kwestie van Haagse optiek. Het lijkt moeilijk aan de Nederlandse kiezer uit te leggen dat D66 samen met o.a. de VVD in het EP een fractie zal vormen. Inhoudelijk zijn er op Europees niveau echter bijna geen problemen met de VVD en verloopt de samenwerking soepel. Dit zou kunnen veranderen als de opvattingen van Bolkestein in de VVD veld winnen en binnen deze partij wordt gekozen voor een confederaal Europa met minder macht voor Brussel en geen gemeenschappelijk buitenlands beleid.'

Indien D66 besluit zelfstandig de verkiezingen in te gaan blijft de partij verschoond van deze problemen. Hier staat tegenover dat de kans om na de verkiezingen een zelfstandige fractie te vormen klein is.

Een zelfstandige fractie zal ieders voorkeur hebben. Maar D66-ers zijn pragmatische mensen. Daarom moet worden nagedacht over mogelijkheden om de doelstellingen met betrekking tot Europa zo goed mogelijk te verwezenlijken. Het aantal alternatieven is beperkt. D66 zal haar best moeten doen de meest werkbare te kiezen.

Marlies Strous
Voorlichting Tweede-Kamerfractie

Hans van Mierlo in Sevilla

De 'onbedoelde kansen' voor de nationale staat

Sevilla, donderdag 21 mei. Op uitnodiging van 'Global Panel' geeft Hans van Mierlo zijn visie op het huidige tijdsgewricht. Van Mierlo gaat onder meer in op wat Kissinger - ook aanwezig in Sevilla - een 'alfabetsoep' noemt; de talrijke afkortingen die staan voor de organisaties die de zaak van Europa's veiligheid behartigen: Navo, CVSE, WEU. Van Mierlo vraagt zich af of ondanks - of juist vanwege -deze ontwikkeling 'onbedoelde kansen' voor de nationale staat kunnen ontstaan.

Wordt de zogeheten 'renationalisatie' op deze manier voorkomen? Wordt een hoge graad van internationale integratie en vervlechting bereikt? Of lopen we toch nog het gevaar dat de Europese staten weer als vanouds tegenover elkaar komen te staan? Gaat Europa toch nog de eeuw uit zoals het die is ingegaan? Enkele fragmenten.

De Westerse landen zijn met al hun gebreken en kwetsbaarheden de Nieuwe

beoogde veiligheidsorganisatie van Vancouver tot Wladiwostok. Maar de hamvraag was en blijft toch of de op samenwerking en integratie gerichte krachten de overhand zullen houden op de centrifugale krachten, die met name in Oost-Europa maar daar niet alleen, aan kracht winnen. Daarbij denk ik vooral aan de verbrokkeling en zelfs verplintering van nationale samenwerkingsverbanden.

De zaak ligt erg gecompliceerd. Zo kan verdieping van de EG (dus meer integratie en vervlechting binnen de huidige Gemeenschap, red.) de verbreding (de toetreding van Oosteuropese landen, red.) belemmeren. En andersom: de verbreding van de Gemeenschap kan resulteren in een verwatering; een gevaar dat na Maastricht alleen maar groter is geworden. Het risico dat verbreding tot verwatering en lossere verbanden leidt, raakt ook andere organisaties en samenwerkingsverbanden.

Ook de Navo is inmiddels verbreed (via de oprichting van de genoemde Noord-Atlantische Samenwerkingsraad) en de CVSE heeft inmiddels Bosnië als 52ste lid verwelkomd. Maar deze groei in de breedte roept de vraag op of hierdoor de manoeuvreerruimte en armslag van de nationale staat (nation state) eigenlijk wel wordt beperkt. Wordt op deze manier de gevreesde 'renationalisatie' wel voorkomen? Of wordt die misschien in de hand gewerkt?

We stellen vast dat er een veelheid is van organisaties en 'frameworks' die elkaar gedeeltelijk overlappen en naast elkaar de zaak van de Europese veiligheid proberen te behartigen. Die veelsoortigheid kan mogelijk leiden tot onoverzichtelijke processen, waarbij een vervaging van verantwoordelijkheden en zegenschapsverhoudin-

gen kan optreden. Natuurlijk kunnen de lidstaten dan ook proberen daarvan gebruik te maken en met wisselende coalities pogen het eigen gewicht te vergroten door de organisatie of instelling op sleeptouw te nemen. Niettemin zullen we voorlopig -zo goed of zo kwaad als dat gaat - die veelsoortigheid als een gegeven moeten accepteren. Maar we moeten ons wel realiseren dat het gevaar niet denkbeeldig is dat er onbedoelde kansen komen voor de nationale staat om zich als vanouds te manifesteren, waarmee de internationalisering dan het omgekeerde bewerkstelligt van wat zij beoogde. In het geheel dat Kissinger zo treffend karakteriseert als de 'alfabetsoep' -de talrijke afkortingen van internationale organisaties die met elkaar wedijveren - komt straks mogelijk de nationale staat weer bovendien. Voor een grootmacht in het centrum van Europa als Duitsland wordt dat wel heel verleidelijk.

Verbreeding en verdieping zijn en blijven de twee sleutelwoorden bij de verschillende integratieprocessen. In de mate waarin deze twee processen op elkaar zijn afgestemd, ligt het antwoord besloten op de vraag of er grotere of kleinere manoeuvreerruimte komt voor de nationale staat en of de 'renationalisatie' al dan niet wordt verhinderd. Om te voorkomen dat de verdieping te veel bij de verbreding achterblijft, stel ik voor om, alvorens de onderhandelingen over toetreding van de Oosteuropese landen van start gaan, een nieuwe poging tot verdieping van de Gemeenschap te ondernemen: misschien kan te zijner tijd in een conferentie a la Maastricht een nauwere onderlinge samenwerking bereikt worden. Wat de Navo betreft: een volwaardig lidmaatschap van de Oosteuropese landen is op dit moment minder urgent dan de voltooiing van de in gang gezette herstructurering van de strijdkrachten.

Tijd ingestruikeld. In het post-Koude Oorlogstijdperk volgen politieke hoogte- en dieptepunten, grotere en kleinere crises, elkaar snel op: de Golfoorlog, de omwentelingen in de Sowjet-Unie, de burgeroorlog in Joegoslavië, de Europese Top in Maastricht. Steeds opnieuw worden pogingen ondernomen grote coalities te bouwen en eenheid te brengen, daar waar scheuren ontstaan en verdeeldheid toeslaat. Ik denk aan de nieuwe wereldorde van Bush, de Europese Unie, de mogelijke verbreding van de Gemeenschap naar Oost-Europa, maar ook de pleidooien voor nieuwe vormen van samenwerking in het voormalige Joegoslavië en de ex-Sowjet-Unie. Ik kan er nog de zich vernieuwende Navo en de Noord-Atlantische samenwerkingsraad (die ook de Oosteuropese landen omvat) aan toevoegen. En dan is er ook nog de CVSE, de

Komt het nog goed met de WAO?

Met de Ziektewet en WAO is het hollen of stilstaan. Een tiental jaren gebeurde er niks, vorig jaar juli leek opeens alles tegelijk te gaan gebeuren en nu ligt alles weer stil. In de CAO's van dit jaar zijn nauwelijks maatregelen tegen het ziekteverzuim opgenomen, de WAO-wetsvoorstellen liggen voorlopig nog bij de Raad van State en de Tweede Kamerfractie van de PvdA laat nu al weten de kern van die voorstellen niet te accepteren. Ondertussen stijgt nog steeds het aantal arbeidsongeschikten, weliswaar minder dan voorheen maar toch...

Hoe zat het ook al weer met die WAO-besluiten? Vorig jaar augustus presenteerde het kabinet, na een rumoerige zomer, haar besluit. Het kabinet wilde niet alleen maatregelen die het gebruik van de WAO zouden terugdringen maar ook de uitkeringen in hoogte en duur beperken van de arbeidsongeschikten onder de 50 jaar. De PvdA-fractie steunde het besluit maar kondigde aan alles in het werk te zullen stellen om de uitkeringen voor de (wat zij noemde) "onomkeerbare gevallen" ongemoeid te kunnen laten.

Passende arbeid

De D66-fractie had een andere benadering. Zij wilde eerst een volume-offensief: er zijn zo'n 37 maatregelen denkbaar die preventief of curatief werken ten aanzien van het gebruik van de WAO. De kern van zo'n beleid is een nieuwe definitie van het begrip "passende arbeid". Eerst moet alles op alles worden gezet om die maatregelen te nemen. Om verschillende redenen. Omdat daarmee de kern van het probleem wordt aangepakt. Omdat je eerst al het andere moet proberen om mensen die in de WAO zitten te overtuigen dat het echt niet anders kan. Omdat ingrepen in de prijs niet stimuleren tot terugdringing van het volume maar eerder tot het tegenovergestelde.

In tegenstelling tot het kabinet kon de D66-fractie geen vastomlijnde budgettaire opbrengst voor 1994 garanderen. Een gericht volume-beleid levert besparingen op maar niet met de zekerheid van de prijsmaatregelen die het kabinet wil nemen. In het somberste scenario kost dat in 1994 300 mln. D66 wil ingrepen in de uitkeringen niet principieel uitsluiten. Als alles op het volumegebied is geprobeerd en het is niet gelukt om de WAO op een aanvaardbaar peil terug te brengen dan moet het mogelijk zijn om in te grij-

pen in de uitkeringen. Vanuit die gedachte wil D66 ook meewerken aan de voorbereiding van de wetsvoorstellen.

De WAO-wetsvoorstellen hadden per 1 juli in moeten gaan. Ondertussen gebeurt er niks. Nou niks... de PvdA heeft gestudeerd op de onomkeerbare gevallen en is tot de weinig verrassende conclusie gekomen dat er geen werkbaar onderscheid tussen omkeerbaar en onomkeerbaar gemaakt kan worden. En daarom mag er niet in de uitkeringen ingegrepen worden, aldus Leijne op 1 mei. En dat was wél een verrassing. Voor het kabinet, en voor Ter Veld en Kok in het bijzonder.

Rommelig

Met haar opstelling heeft de PvdA-fractie een zware verantwoordelijkheid op zich genomen. Ze staat lijnrecht tegenover het kabinet en het CDA die wél bereid zijn om de uitkeringen aan te pakken, zelfs nu blijkt dat de "onomkeerbare" gevallen niet apart behandeld kunnen worden. Minstens zo ernstig is dat de hele ZW/WAO van begin af aan verkeerd is aangepakt. Door de rommelige besluitvorming van vorig jaar is het sociaal klimaat bedorven, waardoor de bereidheid van de sociale partners om mee te werken is afgenomen. Desondanks bleef het kabinet op hen vertrouwen maar zij zijn bijvoorbeeld op het punt van de aanvulling van de ziektewetuitkeringen gewoon hun eigen gang zijn gegaan. De WAO-wetsvoorstellen hebben grote vertraging opgelopen, waardoor ook de invoering van de volumemaatregelen op zich laat wachten. En nu scheurt ook nog de broze eenheid in de coalitie. Er moet een wonder gebeuren, wil het ooit nog goed komen met de WAO (en met het kabinet in het bijzonder).

Berend van der Ploeg

Wettelijke garantie voor speciaal onderwijs

De wetgever moet garanderen dat het speciaal onderwijs als aparte voorziening gewaarborgd blijft. Dat was de kern van de inbreng van de D66-fractie bij het debat over de nota 'Weer Samen naar School' over de toekomst van het speciaal onderwijs. De fractie ging akkoord met het streefbeeld van staatssecretaris Wallage waarin een landelijk dekkend netwerk van samenwerkingsverbanden tussen regulier en speciaal onderwijs moet ontstaan. Maar, vond de fractie, 'afschaffing van het speciaal onderwijs is geen onderdeel van dat streefbeeld'. Onder druk van een meerderheid in de Kamer die dezelfde mening was toegedaan stelde Wallage zijn plannen staande de vergadering bij. Ook in de toekomst zullen moeilijk lerende kinderen nog Samen naar de LOM-School kunnen gaan.

Recht op Nederlands

Deetman had het zo keurig geagendeerd. Het eerste debat in de nieuwe Kamer moest gaan over de vraag of het gebruik van de Nederlandse taal in bestuur en rechtspraak grondwettelijk moet worden vastgelegd. Door de interpellatie over de WAO-perikelen van het Kabinet kwam de Kamer pas een week later dan gepland aan de discussie toe. En toen bleek dat vrijwel iedereen voelde voor een vorm van grondwettelijke verankering. Vooral vanwege Europa en de kwetsbare positie van de kleine talen. Maar D66-woordvoerder Scheltema noemde nog een argument. Als het gebruik van de Nederlandse taal in de Grondwet vastligt is dat een ruggesteuntje voor alle immigranten die de onze taal moeten leren en een stok achter de deur voor de overheid om het leren van de taal ook daadwerkelijk mogelijk te maken.

Hoofdbestuur bezoekt Straatsburg

In april bezochten het Hoofdbestuur en enkele medewerkers van het landelijk secretariaat het Europees Parlement in Straatsburg. Zij zagen Jan Willem Bertens en het Europees Parlement in actie en spraken met Europarlementariërs over actuele politieke thema's.

Jan Willem Bertens heeft een zwaar werkpakket als voorlopig enige D66-er in het Europees Parlement. Hij combineert verschillende rollen. Als rapporteur van het Europees Parlement voor onderwerpen als olieverontreiniging door schepen en de veiligheid van journalisten. Als onderhandelaar namens de liberale en democratische fractie voor mensenrechten-resoluties. En als diplomaat in gesprek met bijvoorbeeld de Turkse ambassadeur over de Koerden. Met zijn Nederlandse collega's en de meerderheid van het Europees Parlement is Bertens voorstander van een federale en democratische Gemeenschap met behoorlijke regelingen op terreinen als sociale zekerheid en milieu. Weliswaar zijn de Europarlementariërs georganiseerd in fracties op basis van ideologieën, die overigens niet of nauwelijks gedefinieerd zijn. Maar de relevante politieke tegenstelling bestaat niet tussen de fracties in het EP, maar tussen het Europees Parlement en de nationale regeringen. Zo is de overgrote meerderheid

van het Europees Parlement voorstander van een raamwerk van sociale wetgeving, een behoorlijke regeling voor pensioenen, minimumloon, medezeggenschap, werktijden. In Maastricht is hier echter niets van terecht gekomen. Er komt wel een interne markt, maar er komt geen sociaal Europa. De Eurosocijalist Wim van Velzen beschreef de logica van de nationale regeringen: "de interne markt is van vitaal belang, dus beslissen we bij meerderheid; het sociale beleid is van vitaal belang, dus beslissen we bij unanimité". Dit past in het straatje van Bolkenstein en de Britse Conservatieven, terwijl de VVD-ers en de Conservatieven in het Europees Parlement hier heel anders over denken. Maar ook de PvdA-ers in het EP vonden geen gehoor bij Kok en Wöltgens om van het sociaal beleid een hard punt te maken in Maastricht. Het Verdrag van Maastricht voorziet ook al niet in een regeling voor een behoorlijke democratische controle op bijvoorbeeld het asielbeleid en het buitenlands be-

leid. Reden dus voor forse kritiek op Maastricht. Toch pleitten de Nederlandse Euro's unaniem voor ratificatie van het Verdrag. Bij gebrek aan alternatief benadrukten zij dat Maastricht een eerste stap op weg is naar een federaal Europa met een Europees Parlement dat nu in ieder geval al meer bevoegdheden heeft dan de Franse Assemblee.

Fractiegenoten van Bertens als de Ier Pat Cox (Progressive Democrats) en Raul Morodo, partijfilosoof van het Spaanse CDS, kwamen tot een zelfde conclusie. Evenals een man als de Franse oud-president Giscard -die tot voor kort nog de liberale fractie voorzat maar nu het woord voert voor van de christen-democraten- en bijvoorbeeld ook de Italiaanse communisten.

Maar misschien is de strijd voor een betere democratische controle op Europees niveau nog niet gestreden. Veel Europarlementariërs, in ieder geval de Nederlandse, lijken niet van zins om steun te geven aan de toetreding van nieuwe lidstaten tot de EG als de bevoegdheden van het Europees Parlement niet worden uitgebreid. De Tweede-Kamerfractie van D66 kan nog voor een aardig dilemma komen te staan.

Leo Keus

partijnieuws

Bestuurderscongres

Op 26 september van dit jaar vindt het Bestuurderscongres (voorheen GPO-congres) plaats. Dit zal gewijd worden aan financieel en economisch beleid op gemeentelijk en regionaal niveau. Er zal aandacht worden besteed aan financiële sturing door de gemeenteraad, de financiële verhouding rijk - gemeente, beleids- en beheersinstrumentarium, de rol van de rekeningencommissie, enzovoort. Bestuurders ontvangen in augustus nadere informatie.

Raadsverkiezingen 1994 komen eraan

Het lijkt nog zo ver weg, gemeenteraadsverkiezingen in maart 1994. Het wordt echter nu reeds tijd om hierover uw gedachten te laten gaan. Als u overweegt zich te kandideren zult u zich tijdig moeten oriënteren op de verschillende aspecten van het gemeenteraadswerk. Een tijdige en grondige voorbereiding is dan ook van groot belang.

Voor een belangrijk deel vindt deze voorbereiding plaats in de lokale afdelingen, maar ook het PSVI, het opleidingsinstituut van D66, draagt z'n steentje bij.

Direct na de zomer start het PSVI met een samenhangende cyclus van cursussen en trainingen. Deze cyclus loopt door tot na de gemeenteraadsverkiezingen in 1994.

Gestart wordt met "Oriëntatiedagen op het Raadslidmaatschap". Deze bijeenkomsten zijn speciaal bestemd voor leden van D66 die overwegen zich te kandideren voor de aanstaande raadsverkiezingen, maar die geen ervaring hebben met de praktijk van het raadswerk.

In het verlengde hiervan zullen in de loop van 1993 meer-daagse cursussen worden aangeboden, waarin wordt kennisgemaakt met de belangrijkste beleidsterreinen van de raadspolitiek.

Enkele maanden ná de verkiezingen, als de nieuwe raadsleden enige ervaring hebben opgedaan, volgt de meer-daagse cursus "Efficiënt werken in de Raad". Deze cursus is o.a. gericht op het verbeteren van het vermogen om doelmatig en doeltreffend te functioneren als raadslid.

Daarnaast zal het PSVI verschillende trainingen aanbieden waaronder debat-trainingen, onderhandelings-trainingen etc.

Aankondigingen van data en plaats leest u op deze pagina in de eerstvolgende en verdere Democraten.

Afdelingsbestuurders nu al reserveren in uw agenda

Voor bestuurders van een D66-afdeling organiseert het PSVI op zaterdag 12 december aanstaande een symposium dat geheel in het teken staat van de gemeente-

raadsverkiezingen. Afdelingen en in het bijzonder afdelingsbestuurders, vervullen immers een zeer belangrijke rol in het traject naar de gemeenteraads-verkiezingen. In een keur aan werkgroepen komen dan zaken aan bod zoals: Samenstellen van Verkiezingsprogramma, Campagnevoeren (stijl en middelen), Lokale en Regionale Media, Draaiboek - verkiezingen, Kandidaten, etc..

Reserveer nu reeds 12 december in uw agenda. Afdelingssecretarissen krijgen over deze belangrijke bijeenkomst tijdig en uitvoerig van het PSVI bericht.

Cursus gemeentefinanciën

zaterdag 5 september.

Hoe lees je de gemeentebegroting, de jaarrekening, hoe komt het financiële beleid tot stand? Dit is een intensieve basiscursus gemeentefinanciën met ervaren begeleiders.

De documentatie die het PSVI hierbij gebruikt is inmiddels in vele cursussen beproefd, met uitstekend resultaat. Naast deze documentatie hebben deelnemers een exemplaar nodig van de eigen gemeentebegroting, waar ze vra-

gen bij voorbereiden aan de hand van een vragenlijst.

Uw aanmelding dient uiterlijk 10 augustus binnen te zijn. Deelname kost f30,— (incl. documentatie en lunch). De cursusplaats is Bodegraven.

Funcities

De ALV-54 in Breda koos de volgende personen in functie:

- DB-secretaris politiek: Hans Jeekel
- DB-secretaris organisatie: Nicky van 't Riet
- DB-secretaris buitenland: Michel Groothuizen
- PSVI-bestuur: Annelies Koningsveld-den Ouden
- Dick Teegelaar
- SWB-bestuur: Jeroen Jansen
- Wim van Offenbeek
- Jeroen Schoot
- Geschillencommissie: Bert Bouma
- Boris Dittrich
- Financiële commissie: Erno Maas
- Land. Verkiezingscommissie: Henk Bleumink

PSVI- scholing & vorming

Ik meld me aan:

CURSUS GEMEENTEFINANCIËN, op zaterdag 5 september te Bodegraven f 30,—.

(pas betalen ná ontvangst van acceptgiro)

NAAM:

ADRES:

PC/PLAATS:

TELEFOON:

ADM.NR D66: FUNCTIE IN D66.....

opsturen naar het PSVI-D66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ DEN HAAG of telefonisch: 070 - 385.83.03

IK BESTEL DEZE PUBLICATIES BIJ HET PSVI: (PRIJZEN EXCL. PORTI)

INLEIDING GEMEENTEPOLITIEK, 75 pagina's informatie over het functioneren van de gemeenteraad en informatie over gemeentelijke beleidsterreinen zoals: Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Vervoer, Milieu etc. f 9,50

"EEN HELDER GESCHRIFT, EEN SCHOON VERHAAL", De allernieuwste brochure van het PSVI. Deze zeer instructieve en prakti-

sche bruikbare brochure is bestemd voor diegenen die wel eens 'n artikel of persbericht schrijven of betrokken zijn bij de redactie van een afdelings- of regioblade. 40 blz. f 5,—.

HANDBOEK VOOR BESTUREN, Uiterst volledige brochure over het besturen van (nieuwe) afdelingen en regio's. Uitleg bij de interne regels van D66, als vastgelegd in statuten en huishoudelijk reglement. De uitgave bevat tevens vele bruikbare aanwijzingen over afdelings-financiën, bestuurs- en ledenvergadering, de administratie, publiciteit etc.. 70 blz. + bijlagen f 17,50.

RAADSWERK, Introductiebrochure over de algemene praktijk aspecten van het raadswerk, de inrichting van het gemeentebestuur, de positie van raadsleden. 20 blz. f 2,—.

OVER BERG EN DAL, Brochure over de geschiedenis van D66. Behandeld de hoogte- en dieptepunten die D66 al heeft gekend, en geeft als beknopt naslagwerk veel actuele feiten in de bijlagen. 32 blz. f 5,—.

VOOR DE D'RAAD, Hét D66 tijdschrift voor met name lokale en regionale politiek. Voor de D'Raad biedt een afwisseling aan informatieve en opiniërende artikelen, melding van lokale nota's en projecten op allerlei terreinen, relevante informatie voor raads- en statenleden van medewerkers en leden van de kamerfracties, kort partijnieuws etc.. Voor de D'Raad verschijnt 6 x per jaar, ca. 18 blz. Een jaarabonnement kost f 40,—.

Hoefnagels kan beter een ordner aanschaffen dan een Droste-blik bewaren

In de Democraat no.3 schreef ons hooggeleerd lid van de Eerste Kamer Peter Hoefnagels een commentaar op een (deel)advies van de AR over het stemadvies. Kennelijk tapte hij uit het verkeerde Droste-blikje en was hij niet op de hoogte van de reeks adviezen, die de AR over het stemadvies heeft uitgebracht.

Teneur van deze adviezen is: de AR is geen warm voorstander van het stemadvies, maar als de leden daartoe toch besluiten, laten we het dan goed regelen. En over dat laatste ging het deeladvies, dat Hoefnagels kennelijk diagonaal had gelezen. Het AR-presidium heeft hem inmiddels alle relevante adviezen gezonden, opdat hij ze ordelijk kan bewaren en de blikken verpleegster niet het stemadvies uit handen hoeft te nemen, want dat heeft de AR al gedaan.

Geen genetische manipulatie met menselijke kiembaancellen

Dit is een van de uitspraken van de AR op 14 maart te Utrecht, waar de raad zich, behalve met actuele politieke zaken in binnen- en buitenland, Simons en economische zelfstandigheid voor vrouwen, bezighield met de ethische kanten van genetische manipulatie in zijn volle breedte.

D66 heeft zich niet gebonden aan een vaste, ideologisch bepaalde moraal. Daaruit mag echter niet de conclusie worden getrokken, dat D66 "norm"- en "waarde"-loos zou zijn. Integendeel. De meeste D66-ers hechten juist veel waarde aan normatief-ethische aspecten,

zoals die gangbaar zijn in democratische rechtsstaten als de onze en die vaak omschreven worden in termen van "respect", "verantwoordelijkheid", "verdraagzaamheid", "rechtvaardigheid", "eerlijkheid", "waarheid" en "betrouwbaarheid", de waarden waarop bijvoorbeeld de fundamentele rechten van de mens gebaseerd zijn en de gelijkheid van burgers voor de wet en soortgelijke fundamentele zaken.

De AR formuleerde in een tweede afsluitende discussie een aantal adviezen over ethische vragen met betrekking tot genetische manipulatie.

Daarbij werd bijzondere aandacht geschonken aan de gevolgen voor het milieu, voor het welzijn van dieren en aan openbaarheid van onderzoeksresultaten en zorgvuldigheid van procedures met als uitgangspunt respect voor mens, natuur en milieu en andere opvattingen in de samenleving.

Voor de AR gelden als randvoorwaarden voor toestaan van genetische manipulatie:

- een verbod op manipulatie met menselijke kiembaancellen;
- het alleen toestaan van getherapie als medische behandelingsmethode na goede informatie en met instemming van de persoon die het ondergaat;
- onderzoek en ontwikkelingswerk met dieren mag alleen onder stricte voorwaarden;
- experimenten met genetisch gemanipuleerde organismen in het vrije veld moeten op grond van voortschrijdende risicoanalyse en nieuwe inzichten alsnog kunnen worden gestopt door intrekking van de vergunning;
- in toetsingscommissies dienen naast deskundigen ook maatschappelijke vertegenwoordigers zeggenschap te hebben, zodanig dat openbaarheid van hetgeen plaats vindt is verzekerd;
- toetsingscriteria voor het toestaan van experimenten met dieren moeten aan een democra-

tisch goedkeuringsproces worden onderworpen.

Biotechnologisch onderzoek is zeer internationaal van karakter. Daarom vindt de AR, dat krachtig moet worden gestreefd naar het instellen van een "Agency" onder auspiciën van b.v. de Wereldgezondheidsraad. Zo lang dat niet haalbaar is moet er normering komen op tenminste Europese schaal.

Los van de normeringsdiscussie op Europees niveau moet de Nederlandse overheid ook haar eigen instrumentarium verder blijven ontwikkelen.

De AR vindt niet dat het moet komen tot octrooiverlening op gemodificeerde planten en dieren en hun nakomelingen.

Wel is de raad van mening, dat in ruil voor openbaarheid een beperkte bescherming voor ontwikkelaars dient te worden gewaarborgd in een regeling analoog aan het kwekersrecht.

Tenslotte vindt de AR, dat de overheid een taak heeft bij het opzetten en onderhouden van genenbanken.

De AR in zijn huidige samenstelling vergadert nog een maal op 23 mei vanaf 10.00 uur in de Jaarbeurs te Utrecht o.a. over het asybeleid.

Vergeet niet Uw nieuwe vertegenwoordigers te kiezen en overtuig U, ook Hoefnagels, van het openbare vergaderwerk van de Adviesraad.

Adviesraad blijft op volle sterkte

De ALV in Breda heeft er geen doekjes om gewonden. De AR blijft in grootte en verkiezingsprocedure onveranderd voortbestaan.

Mede dankzij de voorspraak van drie van onze afnemers, te weten de fracties in Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europees Parlement in volgorde van optreden, steunde de ALV met overweldigende meerderheid de motie Frentz, waarin de wijzigingsvoorstellen van het HB werden verworpen.

Henk Bleumink

Idee, nummer twee

In de interviewreeks hebben Allan Varkevisser en Christiaan de Vries dit keer gesproken met Anton Zijderveld, hoogleraar sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Aan de orde kwamen het belang van een vitaal maatschappelijk middenveld en de grenzen van de functionele rationaliteit in een verantwoordelijke samenleving.

Joop Abbes is de discussie over de betekenis van de filosofie van Karl Popper voor D66 gestart in Idee66, nummer 6 in 1990; daarop is in nummer 4, 1991 gereageerd door Gaston Siegelaer en Erik den Draak. Joop Abbes geeft hen nu antwoord.

De rol van politieke partijen wordt belicht door Cees Klop, plaatsvervangend directeur van het wetenschappelijk instituut voor het CDA.

Jacqueline Soetenhorst, lid van de Eerste-Kamerfractie van D66, beschrijft de perikelen rond het plan Simons.

'Nach der Wende' is de titel van een schitterende fotoreportage over de voormalige DDR, door Wim van der Ende.

Het rapport 'Duurzame ontwikkeling', besproken tijdens de ALV van maart jl., wordt kritisch onder de loep genomen door Loek Locht.

De column is van de hand van Allan Varkevisser en hij beschrijft de ironie van de leegte.

SWB

Ik bestel:

IDEE, tijdschrift van het wetenschappelijke bureau D66

Abonnement f 66,- per jaargang

Proefnummer f 15,- ex porto

(Geef uw keuze aan!)

IDEEEN, jubileumbrochure 'De veranderende rol van de politieke partijen', f 15,- ex porto

SWB-cahier, 'Niet huwelijkse relaties', ± f 10,- ex porto (de exacte prijs is nog niet bekend)

(pas betalen ná ontvangst van acceptgiro)

NAAM:

ADRES:

PC/PLAATS:

TELEFOON:

ADM.NR D66: FUNCTIE IN D66:

Bel of schrijf naar: SWB-D66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, 070 -385 83 03

Uit de wandelgangen 6 (politiek feuilleton)

Het was tamelijk duister in de ingewanden van de oude, verlaten gasfabriek. Freddy ontstak af en toe een lucifer, maar deze bleven niet lang branden. Men vraagt zich wellicht af wat de wethouder van Sport en Cultuur hier te zoeken had. De lezer herinnert zich misschien nog dat er sprake was van een beeld dat de feestvreugde rondom het 300-jarig bestaan van het pittoreske plaatsje Waterberg luister bij zou moeten zetten. Iedereen nam aan dat het beeld er al was, maar zo eenvoudig lagen de zaken niet. Omdat Freddy het beeld binnenkort aan de adviescommissie voor beeldende kunst moest laten zien, had hij besloten het heft in eigen hand te nemen. Na enig speurwerk trof hij de pijpenconstructie aan die hij zich nog herinnerde uit zijn jeugd, toen hij hier – eenzaam en onbegrepen – al zijn vrije tijd doorbracht. Hij had een ijzerzaag meegenomen en begon hiermee halverwege de buizen te zagen. Het geluid echode door de enorme metalen klankkast van de fabriek; een hoge toon die pijn deed aan zijn trommelvlies. Maar hij zette door en na enige minuten was hij door het metaal heen. Toen zette hij de zaag in de onderkant en reeds spoedig hield hij de maquette in handen die hij in buurthuis De Kraker had getoond, zij het nu op ware grootte. Ergens hoog boven hem begon het plotseling te rommelen. Freddy greep de buizen beet en verliet zo snel mogelijk het complex. Toen hij buiten stond, stortte de gehele fabriek met een donderend geraas in elkaar. Het volgende moment vloog het gebouw in brand; er was blijkbaar een lucifer na blijven gloeien. Freddy rilde. Het vuur verlamde hem. Gefascineerd bleef hij naar de woedende vlammenzee staren. In de verte klonken al gauw sirenes, maar niet alleen van de brandweer. 'Meneer, handen omhoog, u bent er gloeiend bij!' sprak een agent, die opeens van rechts opdook. 'Ja, meneertje, op heeterdaad betrapt,' zei een andere agent eveneens woordspelig. 'Wat is hier aan de hand?' vroeg Jaap van WeeBeeTeeVee. 'Wat doe jij hier?' vroeg Freddy stomverbaasd. 'We zouden u een dagje volgen, weet u wel?' Joep stond vlak voor hen met een camera.

Wordt vervolgd...

De laatste dag

De geschiedenis rustte zwaar op de schouders van 150 parlementariërs, toen op 9 april om 22.41 voor de laatste maal de voorzitterskamer klonk in de oude Kamer. Het afscheid was toch nog plechtig. De D66-fractie bood de Kamer de laatste vergadering een overzichtsfoto uit het nokje van de zaal. Van Mierlo bood de 'familiefoto van onze democratie' aan met de woorden: "Aan de hemel hebben wij gevraagd een oog op ons te werpen om ons te melden op welk punt van de geschiedenis wij staan, of stonden. Het beeld van dat verheven netvlies is bevroren en wij kunnen nu allen verder. Wij naar de nieuwe zaal en de oude zaal teruggeven en voortdrijvend op de stroom van de geschiedenis." De foto werd gemaakt door Ruud Taal, Gerrit Jan Wolffensperger (foto) en Louise Groenman droegen het gevaarte bin-

nen, Aad Nuis schreef het onderschrift in de vorm van een sonnet.

De laatste dag.

De oude Kamer is hier nog in leven en voegt zich naar de orde van de dag. Al valt nu snel de laatste hamerslag en zal het laatste woord zijn meegedreven de stroom in van de tijd. Hier staan wij stil. Wij kunnen uit dit beeld niet los meer raken. Wij spreken, samen met wie voor ons spraken in eeuw na eeuw, zoals het volk het wil. Het beeld slaat om. Wij zijn hier niet gebleven en zetten elders de vergadering voort. Twee eeuwen zitten eenzaam in de zaal. Sluit die niet af nu hier de laatste maal de stemmen van de natie zijn gehoord. De oude zaal heeft recht op een nieuw leven.

D66-Fietstocht

De afdelingen Baarn, Soest en Eemnes houden op zaterdag 20 juni van dit jaar een fietstocht door het Eemland, bestemd voor D66-ers uit het hele land. De initiatiefnemers hopen dat de tocht het begin zal zijn van een jaarlijks terugkerende landelijke traditie, georganiseerd door een groot aantal afdelingen en regio's. Informatie en aanmelding: Jan Herling, 02156-8187 of 030-556676.

Toekomst D66

Hoe ziet de politieke toekomst van Nederland er uit in de ogen van de voorzitters van de Jonge Socialisten (JS) en de Jonge Democraten (JD)? Zal er in 1999 niets veranderd zijn? Is D66 tegen die tijd met de PvdA samengegaan? Of is de complete parlementaire democratie dan reeds ingestort? Mark de Koning (JS) en Mark van Barschot (JD) zullen hun visie ontvouwen op de prangende vragen die menig politicus van vandaag kwellen. De bijeenkomst, waarbij een 'levend tijdschrift' wordt opgevoerd, wordt gehouden in De Balie op zaterdag 13 juni van dit jaar van 20.00 tot 00.00 uur. Voor informatie: Marcel van Silfhout (JD), 030-334739

Colofon

De redactie van de *Democraat* wordt gevormd door: Peter van den Besselaar, Bob van den Bos, Kees Dietz, Jeroen Nugteren, Lennart van der Meulen, Alexander Osten, Bob de Ruiter, Marie Louise Tiesinga, Stijn Verbeek en Martin Voorn.

Eindredactie:

Jeroen Nugteren en Lennart van der Meulen

Vormgeving:

Anker & Strijbos, Utrecht

Druk:

Brouwer Offset BV, Utrecht

Foto's: Dennis Sies en

Ronald van den Heerik

Verslaggever Waterberg:

Henk Hardeman

Redactieadres:

Redactie *Democraat*

Bezuidenhoutseweg 195

2594 AJ Den Haag

Het Landelijk Secretariaat van D66 is telefonisch bereikbaar via tel. 070-3858303